

ZBORNIK

7

IZ RIZNICE MULTIJEZIČKE VOJVODINE

*Istraživanja ličnih imena, nadimaka i prezimena
u nacionalnim zajednicama Vojvodine*

Priredile

Danijela Stanojević i Svenka Savić

**Pedagoški zavod Vojvodine
Novi Sad, 2011.**

Izdavač: Pedagoški zavod Vojvodine
Bulevar Mihajla Pupina 6/I
21000 Novi Sad
www.pzv.org.rs

Recenzenti:

dr Vera Vasić, redovna profesorka, Filozofski fakultet, Novi Sad
dr Lajos Göncz, redovni profesor, Filozofski fakultet, Novi Sad
akademik prof. dr Julijan Tamaš, Filozofski fakultet, Novi Sad

Za izdavača:
Lenka Erdelj

Priredile:
Danijela Stanojević i Svenka Savić

Grafička priprema:
Eled Černik

Štampa:
VERZAL, Novi Sad

Zahvaljujemo svim učesnicama i učesnicima skupa
na korisnim diskusijama, kao i izlagačima koji su svoje lektorisane radove
na dva jezika priložili za Zbornik.

SADRŽAJ

Predgovor (priređivačice: Stanojević Danijela i Savić Svenka)	7
Aleksandrović Marija, Savić Svenka, Stanojević Danijela: Lična imena i prezimena romskih učenika srednje škole u Vojvodini: 2007-2008. školska godina	10
Башић Палковић Невенка – Саванов Мирјана: Преглед истраживачких података о буњевачким личним именима, презименима и надимцима	23
Miković Milovan: Sustav osobnih imena i prezimena, osobnih i obiteljskih nadimaka Hrvata u Vojvodini i Mađarskoj	46
Rajšli Пона: Davanje imena kod vojvođanskih Mađara	59
Спарисоу Лаура: Лична имена Румуна у Централном Банату	75
Тир Зузана: Лична имена и презимена Словака у Војводини	89
Фејса Михајло: Имена, презимена и надимци у русинској националној заједници	104
Хајдук Леона: Антропоними мушкараца и жена и патроними Русина Шида са њиховим надимцима	125

PREDGOVOR

Antroponimija je jedno je od interdisciplinarnih jezičkih područja u okviru kojeg se izučavaju lična imena, prezimena i nadimci muškaraca i žena nekog jezika, kao dela rečničkog blaga koje nosi pečat istorije, kulturnih uticaja, međusobnih veza, tradicija, običaja, religija, jezičkog razvoja, narodne psihologije ili pogleda na svet. Izvori podataka su u matičnim knjigama, spiskovima (npr. popisima stanovništva, poreskih obveznika, umrlih, poginulih i sl.). U Vojvodini institucionalno počinje antroponimija da se izučava u novoformiranom samostalnom Institutu za lingvistiku kojim rukovodi Velimir Mihajlović (1968-1978), a u kojem istraživači rad otpočinjju, Milica Grković, Gordana Vuković, kasnije Ljiljana Nedeljkov, afirmisane u ovoj oblasti danas.

Podatke za istorijsku perspektivu i sadašnje stanje u srpskom jeziku daje Milica Grković (1977); za područje Šajkaške daju Gordana Vuković i Ljiljana Nedeljkov sa svojim saradnicima i saradnicama. Za jezike drugih nacionalnih zajednica u Vojvodini na osnovu kojih se pokazuju različite kulturne i druge veze: za hrvatski (Ante Sekulić, 2010), za mađarski (Ilona Rajsli, 2009; 2010), za romski jezik (Milica Grković, 1985), za rumunski (Laura Spariosu, 2008), za rusinski (Miron Žiroš, 1997), za slovački (Danijel Dudok, 1999). Mada možemo konstatovati da je Novi Sad danas centar antroponimijskih istraživanja ne samo za Vojvodinu, nedostaju uporedni podaci za sadašnje stanje i budući rad.

Zbornik radova IZ RIZNICE MULTIJEZIČKE VOJVODINE je rezultat Okruglog stola koji je održan 22. 02. 2011. godine u Skupštini Grada Novog Sada u organizaciji Pedagoškog zavoda Vojvodine povodom obeležavanja Međunarodnog dana maternjeg jezika. Na Okruglom stolu su istraživači i istraživačice predstavili podatke o ličnim imenima, nadimcima i prezimenima u nacionalnim zajednicama Vojvodine.

Izlaganja učesnica i učesnika Okruglog stola u ovom Zorniku (predstavljena abecednim redosledom prezimena prvog autora/ke), sadrže istorijsku perspektivu i sadašnje stanje u sistemu ličnih imena u maternjim jezicima nacionalnih zajednica Vojvodine; pregled istraživačkih podataka na temu imena, nadimka i prezimena, 10 najfrekventnijih ličnih imena muškaraca i

žena, 10 najfrekventnijih prezimena i zaključna razmišljanja na temu daljeg razvoja sistema ličnih imena kao i suodnos sa drugim nacionalnim zajednicama, pre svega srpskom kao većinskom jeziku u Pokrajini.

Zaključak je da postoje opšte tendencije u antroponimiji nacionalnih zajednica u Vojvodini: postoje imena koja su stalno prisutna u leksičkom fondu u dužem vremenskom periodu, ali i ona koja se retko pojavljuju, odnosno ona koja nagoveštavaju buduće promene, što potvrđuje da se procesi u davanju imena stalno menjaju, shodno društvenim promenama. Osnovno je pitanje da li proces davanja ličnih imena u raznim nacionalnim zajednicama u Vojvodini dokazuje približavanje, međusobno prožimanje ili zatvaranje (na primer, danas se primećuje tendencija davanja dvostrukih imena deci, a buduća istraživanja treba da pokažu koliko je ova pojava postojana u sistemu, odnosno zavisna od društvenih okolnosti).

Dok su u prošlosti deca dobijala imena svojih predaka ili kumova, danas je to retka pojava i deca vrlo često dobijaju internacionalna imena, ili imena koja su frekventna u drugim nacionalnim zajednicama. Na primer, u istraživanju davanja ličnih imena novorođene dece u Novom Sadu (Stanojević, Janjić, 2011) konstatujemo da se internacionalna lična imena u hrišćanskoj civilizacijskoj tradiciji pojavljuju veoma često. Čak petnaest ženskih i jedanaest muških ličnih imena od dvadeset najfrekventnijih je internacionalnog karaktera. Napuštanje narodne forme imena - Stevan i Jelena i preuzimanje modifikovanog oblika Stefan i Elena, takođe je uočena pojava.

Zahvaljujemo se svim učesnicima i učesnicama Okruglog stola: Aleksandrović mr Marija, nastavnica romskog jezika na Visokoj školi za obrazovanje vaspitača „Mihajlo Palov“, Vršac, Bašić Palković Nevenka, profesorka jugoslovenskih i opšte književnosti, bibliotekarka savetnica i Mirjana Savanov, profesorka razredne nastave, dr Fejsa Mihajlo, vanredni profesor, Odsek za rusinistiku, Filozofski fakultet, Novi Sad, Hajduk Leona, prosvetna savetnica (u penziji), Marković Brankica, saradnica u Institutu za srpski jezik SANU u Beogradu, Nedeljkov Ljiljana, redovna profesorka, Odsek za srpski jezik, Filozofski fakultet, Novi Sad, Nikolić Aleksandra, pedagoška asistentkinja i nastavnica romskog jezika u osnovnoj školi Dositej Obradović u Novom Sadu, dr Rajšli Ilona, redovna profesorka, Odsek za hungarologiju, Filozofski fakultet, Novi Sad, Savić Svenka, profesorka emeritus Filozofskog fakulteta u Novom Sadu, dr Spariosu Laura, docentkinja, Odsek za rumuniski jezik, Filozofski fakultet, Novi Sad, Stokin Maja, doktorantkinja, Odsek za srpski jezik i lingvistiku, Filozofski fakultet, Novi Sad, i mr Tirova Zuzana, asistentkinja-pripravnica, Odsek za slovakistiku, Filozofski fakultet, Novi Sad.

Nadamo se da je ovaj Zbornik podsticaj za dalja istraživanja zajedničkog procesa davanja ženskih i muških ličnih imena na prostoru višejezičke i višekulturne Vojvodine u 21. veku.

Danijela Stanojević i Svenka Savić

LITERATURA

- Dudok, D. *Priezviská Slovákov v Južoslávii*, Spolok vojvodinských slovakistov, Nový Sad, 1999, str.216.
- Grković, M. (1977), Rečnik ličnih imena kod Srba, Vuk Karadžić, Beograd, 324 str.
- Grković, M. O ličnim imenima jugoslovenskih Roma, Milan Šipka urednik, *Jezik i kultura Roma*, Sarajevo, Institut za proučavanje nacionalnih odnosa, 1985, str. 281-286.
- Grković, M. Imena bogova i ljudi, *Folklor u Vojvodini*, sv. 10, Novi Sad, 1998, str. 10-16.
- Жирос, М. *Бачванско-сремски Руснаци дома и у Шведе*, том 1: 1745-1991. Гркокатоличка парохија светог Петра и Павла, 1997, стр. 489.
- Mihajlović, V. Neki problemi semantike naših ženskih imena, *Prilozi proučavanju jezika*, 4., Novi Sad, 1968, str. 209-225.
- Rajsli, I. Divatjelenségek a vajdasági magyarok utónévadásában (Utica j mode na davanje ličnih imena kod vojvođanskih Mađara), *Hungarološka saopštenja*, br. 4., Novi Sad, 2009, str. 31-44.
- Rajsli, I. Az esztétikai szempontok érvényesülése a vajdasági magyarok névadásában (Estetski aspekti u davanju ličnih imena kod vojvođanskih Mađara), *Hungarološka Saopštenja*, Novi Sad, br. 4., 2010, str. 84-93.
- Sekulić, A. Osobna imena, prezimena i nadimci bačkih Hrvata, *Hrvatska riječ*, Subotica, 2010, str. 145 (II izdanje).
- Spariosu, L. *Români în Banatul Central – nume de persoană (Rumuni u centralnom Banatu – lična imena)*. Doktorska disertacija, Novi Sad: Filozofski fakultet, 2006.
- Stanojević, Janjić *Istraživanje najfrekventijih imena dece rođene u Novom Sadu 2010. godine*, rađeno jun-jul 2011, rad se priprema za štampu.
- Šupuk, A. Klasifikacija prezimena po značenju, *Jezik*, 15, br. 4, Zagreb, 1968, str. 121-127. Vuković, Nedeljko *Rečnik prezimena Šajkaške (XVIII i XIX vek)*, Filozofski fakultet, Institut za južnoslovenske jezike, Novi Sad, 1983, str. 202.

Marija Aleksandrović

Visoka škola strukovnih studija za obrazovanje vaspitača
“Mihailo Palov”, Vršac
maleksandrovic@yahoo.com

Svenka Savić

Filozofski fakultet, Novi Sad
svenka@eunet.rs

Danijela Stanojević

Pedagoški zavod Vojvodine, Novi Sad
danijela@pzv.org.rs

LIČNA IMENA I PREZIMENA ROMSKIH UČENICA I UČENIKA SREDNJIH ŠKOLA U VOJVODINI: ŠKOLSKA 2007-2008. GODINA¹

Sažetak. O ličnim imenima (ženskim i muškim) u romskoj kulturi do sada je pisano na osnovu podataka iz različitih izvora i različitih sredina. Iz Vojvodine, višenacionalne i višekonfesionalne zajednice u kojoj Romi žive dugi niz godina zajedno sa drugim nacionalnim zajednicama, takvih podataka nema. Jedno od mogućih pitanja koja se u vezi s tim postavljaju je da li u inventaru romskih ličnih (muških i ženskih) imena preovlađuju imena iz inventara imena većinskog naroda ili ona iz inventara ličnih imena nacionalnih zajednica u Vojvodini sa kojima predstavnici romske zajednice žive u istom mestu i u neposrednom su kontaktu. Cilj ovoga rada jeste da predstavimo inventar ličnih (muških i ženskih) imena i prezimena na osnovu jednog specifičnog uzorka kojim su obuhvaćeni učenici i učenice srednjih škola iz regiona Vojvodine tokom školske 2007-2008. godine. Korpus čini ukupno 355 ličnih imena od kojih su 184 (53.80%) imena učenica i 171 (46.20%) ime učenika. Dobijeni rezultati potvrđuju osnovnu tendenciju dokumentovanu kod drugih istraživača za davanje ličnih imena iz inventara većinskog (srpskog) naroda, ali i iz inventara drugih nacionalnih zajednica. Poznat je podatak da su u inventaru ličnih imena većinskog naroda frekventnija ona iz inventara internacionalnih imena iz hrišćanske tradicije: muška *Aleksandar, Danijel, Dragan, Ivan, Kristijan, Milan, Nikola, Zoran, Saša, Slobodan* i ženska: *Dragana, Maja, Danijela, Jelena, Milica, Sanela, Sanja, Tamara, Zorica, Ivana*. Pri izboru imena za romsko dete bitno je da ono ličnim imenom bude podjednako uklopljeno u većinsku zajednicu, koliko i u internacionalnu, što je važno s obzirom na način života romske zajednice (uvek u pokretu), i s obzirom na implicitne diskriminacione procese kojima su članovi romske zajednice svakodnevno izloženi.

Gljučne reči: antroponimija, lična imena, prezimena, romski dijalekti, romska zajednica, kulturna tradicija

¹ Zahvaljujemo Mirjani Jocić za primedbe na raniju verziju ovog rada.

UVOD

O ličnim imenima Romkinja i Roma u romskoj kulturi do sada je pisano na osnovu različitih izvora. Naglasak je bio na *inventaru* ličnih (žen- skih i muških) imena i na osnovnim *procesima*. Za jugoslovenski prostor podatke nalazimo u radu Milice Grković (1989), a za širi evropski i svet- ski prostor u radovima Rajka Đurića (2001) i Rajka Đurića i Dragoljuba Ackovića (2010). Milica Grković zaključuje da su „njihova imena uslov- ljena verom kojoj su pripadali ili pripadaju i uticajem naroda uz koje žive“ (1989:282). Na osnovu istorijskih spisa, pre svega iz Dubrovnika, ali i sa celokupnog nekadašnjeg jugoslovenskog prostora, zaključuje takođe da je prisustvo Roma i Romkinja na prostoru koji je ispitivala relativno staro. Rajko Đurić (2001) predstavlja materijal iz različitih zemalja i iz različite etnološke, istorijske i jezičke građe, sistematizovane prema dija- lektima romskog jezika i konstatuje da je za romske zajednice karakteri- stično preuzimanje ličnih imena i prezimena iz inventara naroda sa kojima su Romi i Romkinje u dužem suživotu, ali ukazuje i na nadimke ili tajna lična imena znana samo članovima romske zajednice. Milica Grković (1989:282) takođe podseća na to da „osim zvaničnih imena koja su u najvećoj meri prilagođena zahtevima i uslovima jezičke sredine, postoje i nadimci stvoreni od romskih jezičkih elemenata“. S obzirom na opseg upotrebe, nije lako istraživačima van romske zajednice skupljati podatke o nadimcima u romskoj zajednici jer su oni poznati samo članovima te zajednice i nerado ih otkrivaju, a upravo se u nadimcima čuvaju elemen- ti romske starine (na primer, *Jakhalo, Gege, Lodža, Luludi* itd.) (Grković, 1989: 283). Na osnovu podataka oba autora konstatujemo da postoje lična imena namenjena komunikaciji sa javnošću i ona (nadimci) namenjena komunikaciji unutar sopstvene zajednice. Milica Grković uočava još jedan važan proces: promenu ličnog imena u migracijskim uslovima (što nije karakteristika samo romskih porodica u ovakvim uslovima, nego i drugih naroda): „U slučaju promene vere ili sredine Romi ne čuvaju uvek tradiciju nego menjaju i imena“ (283, podvukle autorke). Sa stanovišta savremenih događaja kod nas to bi značilo da se može očekivati da će neki Romi i Romkinje koji su proveli duže vreme u zemljama EU, pa su vra- ćeni u Srbiju na osnovu readmisije, imati promene u ličnim imenima i prezimenima, odnosno da njihova deca mogu dobiti lična imena iz ono- mastikona zemlje u kojoj su duže boravili.

Kada je reč o predstavnicima romske zajednice u Vojvodini, poznat je podatak da je većina ličnih imena hrišćanskog romskog stanovništva preuzeta iz inventara srpskih imena. Milica Grković (1989: 283) navodi podatke za nekadašnji jugoslovenski prostor (i vojvođanski): „U većini slučajeva dete odmah po rođenju dobija ime na znamenju, a zatim posle

šest nedelja dobija na krštenju od kuma zvanično ime. Za kuma se u najvećem broju slučajeva uzima čovek koji nije Rom (Srbin, Mađar, Rusin, Slovak, Rumun, Nemač itd.), a kum najčešće daje ime iz onomastikona svoga naroda. To je osnovni razlog što se u jednoj porodici mogu javljati imena iz različitih sredina“.

Otuda se može postaviti hipoteza da su najčešća lična (ženska i muška) imena u romskoj zajednici u hrišćanskom (i dominantnije pravoslavnom) okruženju ona koja su najčešća u inventaru većinske (srpske) zajednice i nacionalnih zajednica u Vojvodini.

CILJ RADA

Cilj ovoga rada jeste da predstavimo inventar ličnih (muških i žeskih) imena i prezimena na osnovu jednog specifičnog uzorka u Vojvodini, kojim su obuhvaćeni učenici i učenice srednjih škola tokom školske 2007-2008. godine.

METOD RADA

Korpus empirijskih podataka čine lična imena i prezimena učenika i učenica upisanih u srednje škole u Vojvodini u školskoj 2007-2008. godini². Od ukupnog broja upisanih učenika u trogodišnje i četvorogodišnje srednje škole odabrano je 355 stipendista, 184 (53.80%) učenice i 171 (46.20%) učenik u okviru istraživakog projekta “Inkluzija romskih učenika u srednjim školama u APV“³. Lična imena učenika i učenica i njihova prezimena sistematizovana su po frekvenciji i predstavljena u tri grafikona (videti Dodatak 2, grafikoni 1-3)

² Odlučili smo se za ovakav korpus podataka zato što je teško sakupiti podatke na osnovu matičnih knjiga o imenima rođenih romskih devojčica i dečaka koje su uobičajen izvor osnovnih podataka za antroponimijska i patronimijska istraživanja. U matične knjige se upisuju deca rođena u medicinskim institucijama (porodilištima) koje u izveštaju daju ime majke, pol deteta (muško/žensko), datum i mesto rođenja. Roditelji su dužni da nakon određenog vremena odu u matičarski ured i prijave ime deteta i ostale podatke (na primer, nacionalna pripadnost što nije obavezno). Ukoliko se majka ne porodi u porodilištu i ukoliko ona ili otac ne odu u matičarski ured da prijave ime (i nacionalnu pripadnost), romsko dete neće biti registrovano u statističkim podacima. Praksa pokazuje da u svakom segmentu ove procedure ima propusta u sadašnjoj evidenciji novorođene romske dece u Vojvodini.

³ Detaljnije o projektu videti na sajtu Pokrajinskog sekretarijata za obrazovanje, upravu i nacionalne zajednice APV http://www.obrazovanje.vojvodina.gov.rs/index.php?option=com_content&view=article&id=22&Itemid=26&lang=srl

REZULTATI ISTRAŽIVANJA

Osnovni rezultati istraživanja prikazani su u grafikonima 1-3.

1. Iz grafikona 1 se vidi da su među 10 najčešćih imena romskih učenika ona koja su najčešća i među imenima dečaka rođenih u Novom Sadu u toj godini (1992)⁴: *Aleksandar, Danijel, Dragan, Ivan, Kristijan, Milan, Nikola, Zoran, Saša, Slobodan*. Najfrekventnija među njima su imena *Daniel i Dragan*, nešto ređe *Ivan, Kristijan, Milan, Nikola*, a najređe, ali opet sva iste frekvencije - *Zoran, Saša, Slobodan*.

Iz spiska ličnih imena učenika datog u Dodatku 3 vidi se da je značajan broj imena učenika sa frekvencijom jedan iz drugih sistema ličnih imena (na primer, *Arben, Arifi, Đani, Hari, Muhamned, Čaba, Damir, Gabrijel*). Takvih imena je velik broj: 63 (67,74%) ukupnog korpusa. Dakle, ako govorimo o konstanti u romskim muškim ličnim imenima u Vojvodini, onda je to prisustvo ličnih imena iz drugih sistema sa niskom frekvencijom.

2. U grafikonu 2 su predstavljena najčešća lična imenima romskih učenika (1992): *Dragana, Maja, Danijela, Jelena, Milica, Sanela, Sanja, Tamara, Zorica, Ivana*. I ovde se vidi da je podjednaka učestalost čak šest imena *Danijela, Jelena, Milica, Sanela, Sanja, Tamara*. Ako uporedimo inventar tradicionalnih romskih lična imena (u Dodatku 1 na kraju rada iz knjige Rajka Đurića i Dragoljuba Ackovića, 2010), vidimo da nijedno nije među deset najfrekventnijih imena romskih srednjoškolaca u Vojvodinini.

Iz spiska ličnih imena učenika (Dodatak 3), vidi se da je, kao i kod muških ličnih imena, veliki broj onih sa frekvencijom jedan, a preuzet iz drugih sistema ličnih imena (na primer, *Almira, Elmaza, Ivona, Meri, Renate, Semanta, Šeherezada*). Od ukupnog broja ženskih imena 101, čak 67(66,33%) ima frekvenciju jedan, više od polovine čitavog korpusa. I ovde možemo zaključiti da je kon-

⁴ Najfrekventnijih 10 muških imena u 2010. godini u Novom Sadu: *Luka, Nikola, Stefan, Marko, Aleksa, Aleksandar, Lazar, Vuk, Nemanja/Jovan* (ova dva lična imena imaju istu frekvenciju), *Ognjen*, a 10 najfrekventnijih ženskih imena u 2010. godini u Novom Sadu: *Milica, Dunja, Jovana, Teodora, Anđela, Lana, Sara, Maša, Ana, Jana* (Stanojević, Janjić, 2011). Milica Grković (1977:98) navodi podatak uz lično ime *Ivan* da je isto po poreklu kao *Jovan*, a da je u najstarijim srpskim spomenicima češće *Ivan*. Metodološko je pitanje da li onda *Ivan* i *Jovan, Ivana* i *Jovana*, treba računati kao dva lična imena ili ih treba objediniti. U slučaju da se objedinjuju, to je najfrekventnije lično (muško i žensko) ime.

stanta u ženskim romskim ličnim imenima u Vojvodini prisustvo ličnih imena iz drugih sistema sa niskom frekvencijom.

3. Među prezimenima romskih učenika i učenica *Jovanović* je daleko najfrekventnije (ukupno 46), zatim, *Nikolić*, pa *Petrović*, daleko manje frekvencije su *Dimić*, *Đurđević*, *Mišković*, *Kolompar*, *Lakatoš*, *Radu*, *Šajin*. Na osnovu prezimena može se videti da su u ovom korpusu i romski učenici pripadnici različitih drugih nacionalnih zajednica, naime, prezime *Kolomar* i *Lakatoš* ukazuju na sistem mađarskih prezimena, a *Radu* na rumunska prezimena.

Tri su najfrekventnija prezimena - 91 (25,63%) iz sistema patronimijske većinskog naroda (*Jovanović*, *Nikolić*, *Petrović*) i čine četvrtinu ukupnog korpusa. Prezimena (na primer, *Angelovska*, *Varga*, *Demiri*, *Nikolajidis*, *Todorović*, *Romanov*, *Oršoš*, *Huba*) koja imaju frekvenciju jedan 139 (74,73%) najmnogobrojnija su i među njima je značajan broj prezimena iz drugih patronimijskih sistema. I ovde možemo zaključiti da je konstanta u sisemu romskih prezimena u Vojvodini prisustvo različitih patronimijskih sistema, što je očekivano u višenacionalnoj i više-konfesionalnoj zajednici kakva je Vojvodina.

DISKUSIJA

Istraživanje inventara i *dinamike procesa* u davanju romskih ličnih imena nije jednostavan istraživački zadatak, budući da više faktora utiče na izbor, čuvanje i upotrebu ličnih imena i prezimena. S obzirom na pokretljivost romskog stanovništva kroz geografski prostor, u sinhronoj i istorijskoj perspektivi, ali i spremnost da u suživotu sa drugim narodima menjaju svoje ponašanje, karakteristična je pojava menjanja imena za javnu i službenu komunikaciju. Pored ličnih imena adaptiranih prema sistemu ličnih imena u okruženju, Romi i Romkinje imaju nadimke, koji su češće u saglasnosti sa tradicijom romskih imena unutar sopstvene zajednice, o čemu danas malo znamo kad je vojvođanski prostor u pitanju. Tako se suočavamo sa važnom podelom u imenovanju: javno (lično ime zabeleženo za javnost u nekim dokumentima - matičarskim, školskim itd.) i privatno (nadimci kojima se povezuju intenzivnije sa sopstvenom nacionalnom zajednicom).

U specifičnom korpusu obrazovanih romskih učenika i učenica imamo podatke za javnu upotrebu, ali nam nedostaju podaci za privatnu (nadimci) da bismo za istu populaciju mogle zaključiti o stepenu uklopljenosti u sopstvenu i većinsku zajednicu. Dodajmo podatak da u Vojvodini živi podjednak broj nehrišćanskih Roma i Romkinja čija su lična imena iz drugog onomastičkog sistema, a koji su najčešće stigli u Vojvodinu u procesima migracija nakon 1990. godine (u tom smislu je dovoljno

danas pogledati imena i prezimena Roma i Romkinja koji primaju socijalnu pomoć i uočiti bitne razlike u ličnim imenima u odnosu na korpus koji smo ovde predstavili). Drugim rečima, sistemom obrazovanja je još uvek obuhvaćeno malo nehrišćanskih romskih učenika i učenica (čemu može biti uzrok jezička barijera).

Nadalje, ako pogledamo romska lična imena i prezimena iz etnološke građe o Romima u Vojvodini (Maluckov, 1979), možemo ustanoviti demografske promene romskog stanovništva u Vojvodini tokom poslednjih 30 godina. Bilo bi važno početkom 21. veka istražiti međuodnos društveno-istorijskih promena i sistema ličnih imena i prezimena Roma u Vojvodini.

ZAKLJUČAK

Podaci iz različitih istraživačkih izvora pokazuju istu tendenciju u načinu davanja ličnih imena u romskoj zajednici – dominiraju imena iz nacionalnih zajednica sa kojima Romi žive u okruženju. Zahtev je pri izboru imena za romsko dete da ono ličnim imenom bude podjednako uklopljeno u većinsku zajednicu, koliko i u internacionalnu, što je važno s obzirom na način života romske zajednice (u pokretu), i s obzirom na implicitne diskriminacione procese kojima su članovi romske zajednice svakodnevno izloženi. Ostaje istraživački zadatak da se ista tendencija uporedi i kod Roma hrišćanske i kod Roma islamske veroispovesti u Vojvodini, kako bi se odredio stepen opštosti ove tendencije.

LITERATURA

- Durić, R. Les noms propres de la langue rromani, *Cahiers Balkaniques* 32, Inalco, 2001, str. 117-131.
- Durić, R. i Acković, D. *Rečnik romskih simbola*, Rromainterpress, Beograd, 2010.
- Grković, M. *Rečnik ličnih imena kod Srba*, Vuk Karadžić, Beograd, 1977, str. 324.
- Grković, M. Lična imena jugoslovenskih Roma, u: M. Šipka, *Jezik i kultura Roma*, Institut za proučavanje nacionalnih odnosa, Sarajevo, 1985, str. 281-286.
- Lađević, M. Lična imena u Novom Sadu (1972-1975), *Prilozi proučavanju jezika*, Filozofski fakultet, Novi Sad, 1977-78, str.13-14, 93-129.
- Lađević, M. *Tvorbeni modeli imena blizanaca u Vojvodini*, Institut za južnoslovenske jezike, Filozofski fakultet, Novi Sad, 1987.
- Maluckov, M. i dr. *Etnološka građa o Romima – Ciganima u Vojvodini*, Vojvođanski muzej, Novi Sad, 1979, str. 420.
- Stanojević, D. i Janjić, I. *Istraživanje najfrekventijih imena dece rođene u Novom Sadu 2010. godine* (u rukopisu).

Dodatak 1

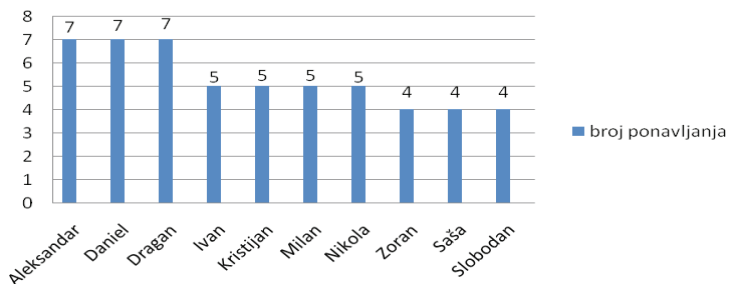
INVENTAR MUŠKIH I ŽENSKIH IMENA ROMA I ROMKINJA

(Rajko Đurić i Dragoljub Acković, Rečnik romskih simbola,
Rromainterpress, Beograd, 2010.)

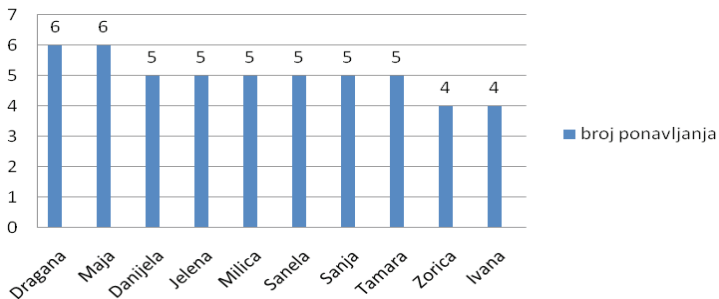
MUŠKA IMENA	ŽENSKA IMENA
Angad (predvodnik vojske)	Ambika (od boginje Durge)
Angar (pominje se u književnim delima)	Bandura (draga, voljena)
Bhano (indijskog porekla)	Caka (indijskog porekla, odgovara imenu Svetlana)
Bhriгу (vidovnjak koji je odneo vatru)	Cula (vaga) – simbol mere, pravednost
Enderi	Federka
Endo	Goroganka
Feca	Karika
Guragono	Mala
Haha (polubog)	Megha (oblak)
Halo (ćelav)	Pandža
Hari	Poša (blagostanje)
Kundža (kunjara – slon)	Pura (napredak)
Makar	Šuba
Moca (osloboditi, pustiti)	Timil (kit)
Mina (riba)	Titiri
Mudra (žig, pečat)	Tuba
Pura (napredak)	Tuta (drvo)
Šero	
Terno (mlad)	
Varga (jato)	

Dodatak 2

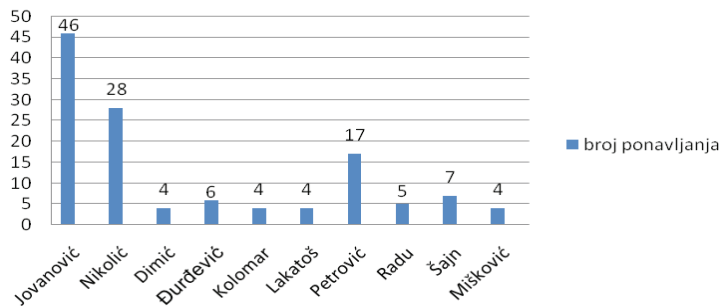
Grafikon 1

Najfrekventnijih 10 ličnih imena romskih učenika
školska 2007-2008. godina

Grafikon 2

Najfrekventnijih 10 ličnih imena romskih učenica
školska 2007-2008. godina

Grafikon 3

Najfrekventnijih 10 prezimena romskih učenika i učenica
školska 2007-2008. godina

Dodatak 3

SPISAK IMENA I PREZIMENA
UČENIKA I UČENICA U KORPUSU
(imena i prezimena bez brojeva imaju frekvenciju 1)

LIČNA IMENA UČENIKA U KORPUSU

Aleksandar	7	Andrej	Zijadin
Dragan	7	Arben	Ivica
Daniel	6	Arifi	Jova
Ivan	5	Armando	Jonel
Milan	5	Bato	Kristian
Nikola	5	Boban	Ljubomir
Alen	4	Bora	Marko
Branislav	4	Bratislav	Mikloš
Dejan	4	Vitomir	Mirko
Zoran	4	Gabriel	Momir
Kristijan	4	David	Muhammed
Saša	4	Dalibor	Nemanja
Slobodan	4	Damir	Nenad
Bojan	3	Daniel	Perica
Goran	3	Dema	Petre Aleksandru
Igor	3	Denis	Radovan
Lazar	3	Dimitrije	Romeo
Miroslav	3	Dragiša	Sebastijan
Beriša	2	Dragomir	Senad
Boris	2	Dragutin	Siniša
Branko	2	Dražen	Slavko
Duško	2	Dušan	Srboljub
Đurica	2	Đani	Stanoja
Elvis	2	Đeladin	Stefan
Željko	2	Đura	Tibor
Zlatko	2	Edison	Todor
Jovan	2	Emanuel	Tomislav
Pavle	2	Emran	Fljamur
Robert	2	Enis	Hanci
Srđan	2	Živorad	Hari
Almir		Zdravko	Čaba

LIČNA IMENA UČENICA U KORPUSU

Dragana	6	Adriana	Ljiljana
Maja	6	Aldijana	Mara
Danijela	5	Almira	Margita
Jelena	5	Ana	Marina
Milica	5	Anica	Meri
Sanela	5	Branislava	Merima
Sanja	5	Vera	Merita
Tamara	5	Vesna	Milunka
Gordana	4	Viktorija	Milunka
Zorica	4	Galina	Mira
Ljubica	4	Gospava	Monika
Marija	4	Grozdana	Nensi
Marijana	4	Dajana	Nikolina
Svetlana	4	Daliborka	Nora
Suzana	4	Dalija	Persida
Aleksandra	3	Danica	Renate
Amela	3	Dejana	Rehana
Anita	3	Dijana	Ružica
Branka	3	Dilajla	Savinka
Ivana	3	Duška	Samanta
Jasmin	3	Đulizara	Senada
Jasna	3	Edvina	Smiljana
Mirjana	3	Edita	Snežana
Nataša	3	Eldena	Sonja
Sabrina	3	Elma	Sofija
Tanja	3	Elmaza	Stanislava
Andrijana	2	Emina	Stefanija
Biljana	2	Željka	Teodora
Brankica	2	Zlatka	Timea
Violeta	2	Ivona	Halida
Elvira	2	Jasmina	Hulija
Kristina	2	Ksenija	Dželjana
Nada	2	Laura	Šeherezada
Sandra	2	Lidija	

PREZIMENA UČENIKA I UČENICA U KORPUSU

Jovanović	46	Rakić	2	Demiri
Nikolić	27	Rašitović	2	Demić
Petrović	18	Savić	2	Demo
Šajn	8	Sandulović	2	Diljaji
Radu	7	Stan	2	Dimitrov
Đurđević	6	Stražmešterov	2	Dragan
Dimić	5	Filipović	2	Drmaku
Balog	4	Angelovska		Dumitraško
Ivanov	4	Andonovski		Đurić
Lakatoš	4	Andrić		Embeli
Mišković	4	Anušić		Zaneli
Aleksandrović	3	Arifović		Ibraimović
Kolompar	3	Asani		Ibroli
Simić	3	Aseni		Ivšić
Stojanović	3	Ahmetović		Ignac
Stojkov	3	Balinca		Idić
Fan	3	Banjaji		Ilić
Balinović	2	Belić		Jankov
Banjaš	2	Bibin		Janković
Barbul	2	Bislini		Jevremović
Budak	2	Bogdanov		Jejina
Bukur	2	Bogdanović		Jovičić
Gajodi	2	Borbelj		Jovčić
Delković	2	Brankov		Jon
Dimović	2	Varga		Jurčan
Đin	2	Veldi		Kavgjić
Žikić	2	Vereš		Kalanjoš
Jašari	2	Vladislavljević		Kamberi
Kaldaraš	2	Gavrović		Kerčulj
Kovač	2	Gan		Knežević
Krasnići	2	Gačić		Kolarov
Marković	2	Gašić		Kolomar
Martinović	2	Geci		Konstantin
Munćan	2	Golja		Kostić
Nedeljkov	2	Grba		Kraus
Nika	2	Grujin		Kugli
Novakov	2	Guculj		Lazarov
Novaković	2	Dabić		Lakatuš
Plave	2	Dalipi		Landeka
Prede	2	Devi		Lupšić

Marić	Preda	Sulejmani
Mijatović	Radovanov	Sulejmanović
Miler	Radojčić	Tadić
Milinčić	Raimovski	Tijanić
Milić	Rajić	Todorović
Mitrović	Ramadanović	Tomin
Mihajlović	Ramić	Tomić
Mulić	Rafai	Tosegi
Murina	Rahmani	Ćerimović
Neuročni	Rezak	Faton
Necić	Romanov	Ferati
Nikolajidiš	Rusovan	Ferković
Oluić	Saiti	Firić
Oršoš	Saitovski	Francuski
Osman	Sajiti	Halilović
Osmanović	Slaviković	Hasani
Pavel	Spasić	Hidanović
Pavlović	Stanković	Huba
Paul	Stančić	Češko
Pena	Stevanović	Čolakov
Petkov	Stepanov	Džemaili
Poljaković	Sulejman	Šerifova

ABSTRACT

*Roma high school students' first and last names in Vojvodina
School year 2007/08*

First female and male names in the Roma culture have been discussed before, based on various sources, however, there has been no data to date from Vojvodina, a multinational and multi confessional community, where the Roma people have been cohabiting with other national communities for a long period of time. We have raised the issue regarding the list of the Roma first female and male names: whether it will include the first names from the onomasticon of the majority people or from the onomasticon of other national communities in Vojvodina the Roma people are in close communication with.

The goal of the research is to provide data from the synchronic perspective, for the basic trends in multinational and multi confessional Vojvodina, according to a specific corpus of data: 355 high school students of which 184 (53.80%) were girls and 171 (46.20%) boys that were chosen to have mentors during their 2007/08 school year, within the project *Roma inclusion in high schools in Autonomous Province of Vojvodina*.

The results confirm, according to this specific corpus, the basic trends, documented by other researchers, that names from the onomasticon of majority people are used, as well as the names from the onomasticon of other national communities. It is a well

known fact that the internationally accepted names from the Christian tradition are quite frequent in onomasticon of the majority people: male first names: Aleksandar, Danijel, Dragan, Ivan, Kristijan, Milan, Nikola, Zoran, Saša, Slobodan and female first names: Dragana, Maja, Danijela, Jelena, Milica, Sanela, Sanja, Tamara, Zorica, Ivana. It is a requirement that a Roma child has a first name that will not be an impediment in the integration in both communities, in the majority and in the international one. This is very significant if we take into account the Roma people nomadic lifestyle, that is, the implicit discriminatory processes the Roma people are exposed to on a daily basis.

In conclusion, we claim that the reliable data about first female and male names in the Roma community in Vojvodina can be obtained only from various sources, especially taking into consideration their religious beliefs and their dialect (these data can be collected from the census in 2011).

Key words: Anthroponymy, personal names, surnames, Roma dialects, Roma community

BIOGRAFIJE

Marija Aleksandrović (1972, Novi Sad), stepen magistra književnih nauka dobila odbranivši magistarski rad *Romsko epsko-lirske pesme: starija i nova beleženja* (2010) na Filozofskom fakultetu u Novom Sadu. Zaposlena na Visokoj školi strukovnih studija za obrazovanje vaspitača, „Mihailo Palov“, Vršac. Angažovana na projektu „Inkluzija romskih učenika u srednjim školama u APV“. Učestvovala na mnogobrojnim seminarima koji se tiču romskog jezika i kulture.

Svenka Savić (1940, Gospodjinci), profesorka emeritus na Filozofskom fakultetu u Novom Sadu, afirmiše interdisciplinarna i multikulturalna istraživanja u domenu jezika, roda i romoloških studija. Dominantno se bavi upotrebom jezika u grupama koje u društvu imaju manju moć (deca: blizanci, migranti, izbeglice, romska deca; različite grupe žena iz većinskog naroda i iz nacionalnih zajednica u Vojvodini, posebno Romkinje.

Danijela Stanojević (1975, Vranje), stepen magistra lingvističkih nauka stekla odbranivši magistarski rad *Metajezičke sposobnosti na fonemskom i leksičkom nivou jednojezične i dvojezične dece u procesu učenja drugog/trećeg jezika* (2010) na Filozofskom fakultetu u Novom Sadu. Zaposlena je u Pedagoškom zavodu Vojvodine kao stručna saradnica u Izdavačkom odeljenju. Autorka je radova iz oblasti dvojezičnosti i usvajanja jezika. Oblasti interesovanja psiholingvistička, onomastika, usvajanje trećeg jezika.

Невенка Башић Палковић

Градски музеј Суботица
(basic.nevenka@gmail.com)

Мирјана Саванов

О.Ш. „Матија Губец“ Таванкут,
Национални савет буњевачке националне мањине, Суботица
(asavanovbkc@gmail.com)

ПРЕГЛЕД ИСТРАЖИВАЧКИХ ПОДАТАКА О БУЊЕВАЧКИМ ЛИЧНИМ ИМЕНИМА, ПРЕЗИМЕНИМА И НАДИМЦИМА

Апстракт: Истраживање буњевачких личних имена, презимена и надимака започето је још у 19. веку и спорадично се одвија до данас. Примећено је да буњевачка презимена, а нарочито она двојна, носе нека специфична обележја и старину, те говоре о културно-историјским дешавањима везаним за порекло и миграције овог словенског становништва, које су посебно интензивне и забележене у 17. веку. Отуда су се сви истраживачи буњевачке прошлости, међу којима истичемо Ивана Антуновића, Ивана Иванића, Иштвана Ивањија, Ђорђа М. Поповића, Мију Мандића, Миливоја В. Кнежевића, Јована Ердељановића, Ристу Јеремића, Марка Пеића, Трифуна Павловића и др. увек бавили и буњевачким личним именима и презименима, као и надимцима, како би сведочили о доласку, присуству, карактеристикама и бивствовању Буњеваца у овим крајевима где и данас живе.

У оквиру Националног савета буњевачке националне мањине, кроз програме и делатност четири Одбора: за образовање, културу, информисање и службену употребу језика и писма, стално се намеће потреба за систематским истраживањима сопствене прошлости и културе. Она су покренута 2003. и одвијају се у сарадњи са другим релевантним институцијама наше земље са којима Национални савет одржава интензивне контакте ради постизања што бољих резултата и веће стручности. Једна од тих институција је и Педагошки завод Војводине и овогдишњи Округли сто са темом: *Из ризнице мултијезичке Војводине*, истраживања личних имена, надимака и презимена у националним заједницама Војводине, одржан у фебруару 2011. у Новом Саду.

Кључне речи: буњевачка лична имена, презимена, надимци, миграције, Буњевци, Национални савет, Педагошки завод Војводине.

УВОД

Истраживање буњевачких личних имена, презимена и надимака започели су аутори који су се у 19. веку бавили сагледавањем најважнијих карактеристика и историјских дешавања везаних за Буњевце, мали словенски народ који вековима живи у овим крајевима, на севе-

ру Бачке, као и у јужној Мађарској, а носи у свести предања о свом имену, пореклу и миграцијама из старих крајева: западне Херцеговине, Босне, Лике и Далмације. Етно-лингвистичка истраживања Буњеваца у Републици Србији одвијала су се и током 20. века, али су интензивирани тек након признавања Буњеваца за равноправну националну заједницу, тј. мањину 2003. године, када је формиран први Национални савет буњевачке националне мањине. Овај податак је веома значајан за Буњевце у Србији јер у две суседне државе (Мађарска, Хрватска) у којима такође живе припадници наше етничке заједнице, немају слободу да се изјасне као Буњевци, већ као припадници других народа, или су сврстани у рубрику „остали“.

Национални савет буњевачке националне мањине преко својих Одбора (за образовање, културу, информисање и службену употребу језика и писма) као и ширег круга сарадника, радо се одазива на семинаре, округле столове и научне скупове намењене мањинама које организују релевантне институције у земљи и иностранству, како би се стручно и научно валоризовале културно-историјске чињенице о Буњевцима, изложеним дугогодишњој асимилацији, забораву и „небризи“ друштвене заједнице. Педагошки завод Војводине путем оваквих стручних скупова много чини у истраживању и разумевању мултијезичке Војводине.

ИСТРАЖИВАЊЕ ДОСТУПНИХ ИЗВОРА

За истраживање буњевачких личних имена, презимена и надимака коришћени су сви доступни извори: писани, наративни и усмени.

У писане изворе спадају матичне књиге рођених, венчаних и умрлих, катастарске књиге, повеље, званична писма, уговори, тестаменти, званична статистика, записи, читуље и објављена литература.

Наративне изворе представљају летописи, мемоари, аутобиографије, дневници (штампани или у рукопису).

Усмене изворе представља материјал добијен непосредним контактом, интервјуом или неvezаним разговором (родовска предања о пореклу, казивања о прецима, сеобама и другим доживљајима појединаца).

ПИСАНИ ИЗВОРИ

Матичне књиге Буњеваца воде се и сачуване су у Суботици од 1687. године, у Сомбору од 1719, у Бајмоку од 1813, а у Таванкуту од 1810. У овим местима Буњевци и данас живе у већем броју и зна се сигурно да су ту живели и у периоду турске владавине (1541-

1686), али су те матичне књиге Турци уништили. Истраживачи Мијо Мандић и Иван Иванић у својим делима о Буњевцима наводе прва буњевачка племићка имена већ у 16. веку из породица Прћић и Сучић, а касније и осталих, добијених на основу ратних заслуга. Након ослобођења од Турака, буњевачка имена и презимена бележе се на латинском, касније на мађарском језику све до 1918. што ствара велико ортографско шаренило и доста грешака, с обзиром да фрањевци и жупници често нису знали словенске језике, а и кумови су понекад давали погрешне податке. Осим тога, Буњевци су се у ратним временима под Турцима и као граничари стално селили, што је стварало проблеме пописивачима. Матичне књиге умрлих у Суботици од 1717. бележе име и презиме особе, као и податак колико је особа стара, а у књигама венчаних 1718. године у Суботици је уписано преко педесет буњевачких парова. Важно је да истакнемо да се матичне књиге данас чувају и биле су нам доступне за коришћење у Историјском архиву Суботице где смо највећим делом вршили истраживања, јер су фондови добро обрађени и сачувани. За суботичке фондове често је потребно и познавање латинског, немачког и мађарског језика, ради исправног транскрибовања имена и презимена, што ауторима овог саопштења не представља проблем. Неки грађани Суботице, Срби и Буњевци, рођени за време II светског рата и мађарске окупације су, међутим, имали проблема приликом одласка у пензију, јер су њихова имена била записана мађарском ортографијом, те су морали званичним путем да траже промену имена (нпр. Петар Вилон је био уписан као Vilov Péter, Иван Бабић као Babics János, па су у пореској филијали мислили да се ради о две различите особе итд.).

Катастарске књиге, званична писма, уговори, повеље и тестаменти чувају се у историјским архивима Суботице, Сомбора, Новог Сада, Сегедина, Будимпеште, Калоче и Баје, где Буњевци и данас живе, а некад их је било много више у овим местима и њиховој околини. Најстарији тестамент у Историјском архиву Суботице потиче из 1748. године и одликује се језички лепо уобличеним текстом на буњевачкој икавици. Надаље, повеља краљице Угарске, Марије Терезије, која у српском преводу носи наслов *Привилегија краљевској коморској вароши Сент Марија 1743.* чува се у суботичком архиву на латинском језику и садржи имена најугледнијих суботичких грађана и сенатора (већином Буњеваца): Стипана Војнића, Илије Буквића, Ивана Војнића, Грге Крижановића, Јосипа Јарамазова, Јосипа Копуновића, Марка Скендерова, Михајла Перчића, Петра Мукића, Ивана Мачкова, Грге Видаковића, на чију је молбу, као и на основу војних заслуга и на захтев целокупне опш-

тине дотадашњег војног места Сабатка, дата ова привилегија слободне коморске варошице. Након повеље о додели цивилног статуса граду Суботици, уследило је доношење неке врсте Статута, 4. јуна 1745. године и он је сачуван у оригиналу само на буњевачком говору. Овај документ је значајан и са филолошке тачке гледишта „као пример употребе језика бачких Буњеваца у градској администрацији и као потврда да је тај језик развијен и подесан и за такву функцију“ - како наводи Јосип Буљовчић, када пише о Статуту у одличној публикацији *Корени*, Историјског архива Суботица из 1991. године. У овом издању најзначајнијих суботичких докумената налазимо и први Попис домаћинстава Суботичког шанца из 1720. године, на латинском језику, са именима припадника коњице, пешадије, редова, удовица војних лица и газда. Овај попис наводи 247 глава породичних задруга у којима су Буњевци живели, према историјским подацима из тог времена. Међу презименима у попису налазимо многа као данашња, врло честа буњевачка презимена: Копуновић, Вујевић, Еветовић, Кубатовић, Сарић, Бачић, Ивковић, Рајчић, Војнић, Матковић, Баић, Вујковић, Будановић, Човић, Блесић, Мамужић, Рудић...

Међу писане изворе спадају свакако и разне врсте читуља, штампаних како на хартији, тако и на свили, што је био обичај код буњевачких племићких породица. Више примерака читуља могли смо да видимо у богатом фонду Историјског одељења Градског музеја у Суботици. Значајну рукописну и штампану грађу о Буњевцима и другим народима у Војводини чувају градски и народни музеји, као и завичајна одељења библиотека. Због тога се код систематских ономастичких истраживања морају узети у обзир бројни школски извештаји, буњевачки календари и листови, шематизми, као и студије о пореклу Буњеваца на буњевачком, српском и мађарском језику. Сва ова издања најбоље су обрађена у три тома *Суботичке библиографије*, који обухватају период 1764-1944, а објављени су у издању Градске библиотеке у Суботици 1988, 1993. и 2003. године. Листајући школске извештаје суботичке гимназије од 1869. до данас, који се чувају у стручној библиотеци Градског музеја Суботица, наилазимо на најчешћа буњевачка презимена (писана најпре мађарском ортографијом, касније српском): Францишковић, Матковић, Скендеровић, Војнић, Милодановић, Вуковић, Ћакић, Шимоковић, Милашин, Темуновић, Пиуковић, Мамужић, Блесић, Тумбас, Видаковић, Мукић, Мандић, Пољаковић, Дулић итд. Буњевачка презимена налазе се и у списку професора који предају у гимназији, али су лична имена и ђака и професора „преведена“ на мађарски језик: Стипан постаје István, Ђуро –

György, Никола – Miklós, Јосип – József, Фрањо - Ferencz, Алојзије – Alajos, Карло – Károly, Иван – János, Андрија – Andor, Мирко – Imre итд. Истраживање буњевачких личних имена и презимена обавили смо и тако што смо прегледали најстарији *Буњевачки календар* за 1868. у којем се налазе спискови часника краљевске вароши Суботице, затим Сомбора, Баје, као и вармеђе Бачке, у којима преовлађују буњевачка имена. У осталим буњевачким периодичним публикацијама које излазе од 1870. године, лична имена, презимена и надимци наводе се код имена уредника и сарадника, као и у рубрикама *Висти*, *Ситнарије*, *Некролози*, *Билушке*.

У опширној студији *О пореклу Буњеваца*, Јован Ердељановић 1930. године наводи 506 презимена за која каже да су сигурно буњевачка и да се 375 могу документовати подацима из 17. и 18. века. За велики број од 383 презимена он тврди да припадају подунавским Буњевцима, док се остала односе на далматинске и приморско-личке Буњевце. Народи су мењали локалитете и веру, али презимена остају, па чак и у називу села, насеља или заселака у Босни, Херцеговини, Лици и Далмацији, тврди проф. Ердељановић, који је своја истраживања вршио на терену. Отуда смо и ми литературу о Буњевцима, коју наводимо на крају рада, уврстили у „писане“ изворе истраживања.

Најновија књига која врши анализу прошлости Буњеваца са аспекта њихових насељавања и њихових презимена јесте дело буњевачког истраживача Мије Мандића, млађег, под насловом *Буни*, *Буњијевци*, *Буњевци* из 2009. године. Он уочава сличност (чак и истоветност) наших презимена са брђанским племеном Дробњака, као и Пољичана, „католичких Влаха“ и наводи сва презимена која су истоветна са презименима бачких Буњеваца.

НАРАТИВНИ ИЗВОРИ

Другу групу извора чине наративни извори међу које спадају летописи, мемоари, аутобиографије и дневници, објављени или у рукопису. За истраживање наративних извора послужили су нам опет фондови Историјског архива у Суботици, као и рукописни Протокол (летопис) Фрањевачког самостана у Суботици, који је обрађен у литератури, јер је у библиотеци самостана тешко доступан за коришћење.

У најстаријим списима суботичког буњевачког становништва сачувана су сећања на битке против Турака у Историјском архиву Суботице. Нарочито су интересантна казивања и сећања велике буњевачке породице Војнић, која су записана и чувају се у Архиву.

Летописне књиге суботичког фрањевачког самостана вођене су после ослобођења од Турака, а фрањевци су најпре долазили из Сегедина због суботичког становништва „Далмата“, односно Буњеваца, како би им вршили службу на „илирском“, односно буњевачком (далматинском) језику. На страницама летописне књиге написано је све што је летописац тада знао о Буњевцима, тврдећи да су они ту живели као пастири на богатим пашњацима властелина и пре доласка Турака. Зна се такође да је једна већа група Буњеваца досељена у Бачку крајем 17. века под вођством босанских фрањеваца, а друга група је стигла под руководством капетана Луке Сучића, Дујма Марковића и Јурја Видаковића, који су ратовали против Турака. Ова презимена и данас су „жива“ код Буњеваца у Суботици.

УСМЕНИ ИЗВОРИ

У усмене изворе код истраживања буњевачких имена и презимена спада материјал добијен непосредним контактом, интервјуом или у неvezаном разговору (као родовска предања о пореклу, казивања о прецима, сеобама и другим доживљајима појединаца). У нашем примеру то се остварује у непосредном сусрету са суграђанима и сељанима у Суботици и околини у којој према последњем попису становништва 2002. године живи преко 16.000 грађана који се изјашњавају као Буњевци. У свакодневной комуникацији са њима, на радном месту, на породичним окупљањима, на прелима и на прославама верских и националних празника буњевачке националне мањине, који су званично признати 2005. године од стране органа Републике Србије, сусрећемо људе са најчешћим презименима буњевачких родова Војнића, Башића, Бабића, Видаковића, Габрића, Кунтића, Мандића, Секулића, Бајића. У Суботици се и данас може догодити, нарочито приликом коришћења рачунара, да најмање десеторо људи носи исто име, презиме, неки чак и име оца, а да нису рођаци, и да се разликују само по датуму рођења. У гимназијским разредима често се друже два до три ученика који носе исто буњевачко презиме, а нису у сродству. Чак и у одељењима са мађарским наставним језиком јављају се буњевачка презимена због мноштва мешовитих бракова.

У оквиру наставе „Буњевачки говор са елементима националне културе“ са најмлађим припадницима буњевачке националне мањине од I до IV разреда основне школе долазимо до сазнања која говоре о именима и презименима и надимцима код Буњеваца у данашње време. Бољу анализу ових сазнања нам омогућују настав-

не јединице *Моја породица* и *Породично стабло*. На основу обрађених лекција, а кроз обраду породичног стабла до четвртог колена, као предавач изборног предмета дошла сам до сазнања да су код бака, прабака и чукумбака, као и код деда, прадеда и чукундеда била заступљена библијска имена, као и народна, нпр. Ката, Катарина, Ана, Марија, Елизабета, Анастасија, Јулијана, Терезија, Антонија, Клара, Розалија; Иван, Стипан, Лука, Марко, Врање, Пере, Шиме, Мате, Грго, Мијо, Јосо, Вецо, Лојзија, Томе.

Код родитеља ученика примећује се комбинација библијских и народних имена, али се јављају и страна имена којима се поистовећују са неком популарном личношћу нпр. Марко, Мирослав, Дарко, Мартин, Никола, Иван, Антун, Пере, Александар, Драган, Милан, Зоран, Маринко.

Код ученика буњевачке националне припадности, као и код других народа јављају се најпопуларнија имена из окружења нпр. Бојана, Драгана, Тијана, Дајана, Дејана, Зорана, Миљана, Санела, Сања, Дуња, Маја, Ања, Јелена, Марина, Сандра, Маријана, Ивона; Иван, Никола, Давор, Дарко, Данило, Мирослав, Ненад, Дамир, Марко, Стефан, Стеван, Александар, Драган, Филип. Код крштења у цркви, остаје и даље заступљено правило да се деци дају библијска имена, нарочито ако је дете на рођењу добило неко страно или сувише „модерно“ име.

Крајем XX века је запажено да су ученици добијали искључиво библијска имена од којих је најзаступљеније Марија, Ана, Антонија, Катарина; Иван, Лука, Марко, Матија. Међутим, избор ових имена је трајао око две-три године, те су поново преовладала народна имена и најпопуларнија из окружења.

На основу обраде лекције *Породично стабло* у области презимена најзаступљенија су: Тумбас, Мачковић, Скендеровић, Балажевић, Бајић, Колар, Орчић, Војнић, Пољаковић, Нимчевић.

На основу сазнања о буњевачким именима и презименима до којих сам дошла на часовима „Буњевачког говора са елементима националне културе“ примећује се вишеструки значај овог изборног предмета на основу којег можемо доћи до вредних и значајних сазнања из појединих области.

Велики део материјала везаног за Буњевце прикупља се и у оквиру етно-лингвистичких истраживања на терену која организује Национални савет буњевачке националне мањине и Буњевачки информативни центар у сарадњи са одговарајућим стручним институцијама у Србији: САНУ и њени институти у Београду, Огранак САНУ у Новом Саду и Матица српска и Филозофски факултет у Новом Саду. До сада су објављена два Зборника радова са симпо-

зијума о Буњевцима, 2007. и 2008. године, а етнолингвистичка истраживања настављају се на терену у Суботици, Сомбору и околини, започета 2009. у сарадњи са Балканолошким институтом САНУ и Филозофским факултетом у Новом Саду. Саговорници се снимају аудио и видео техником и касније се материјал стручно обрађује и даље анализира. Показало се да су непосредни контакти са казивачима по буњевачким насељима веома драгоцени јер људи радо износе своја сећања, сазнања и виђења свега што се тиче Буњеваца: обичаја, имена, порекла, ношње и традиције.

У првом Зборнику радова са симпозијума „О Буњевцима“ из 2007. професор Мирослав Нишкановић из Београда поднео је саопштење *О презимену Буњевац*, у коме доноси интересантне податке о настанку и значењу презимена Буњевац, као и од исте основе настала остала презимена Буњевчев, Буњевчевић, Буњевачки, Бунијевац. Он износи и податке о пореклу породица и родова са овим презименима и указује на потребу да се оваква истраживања наставе и укључе у оквире проучавања Буњеваца. На крају рада упућује нас на богату литературу и констатује да су носиоци овог презимена Срби и Хрвати (православни, католици, данас и атеисти). Нашао их је на просторима бивше Југославије, највише у Хрватској, Србији и Босни. У Суботици ово презиме данас није познато код Буњеваца, него се чује више као лични надимак у варијантама Буњевац, Буњо. Некада давно забележено је и код Буњеваца у 17. и 18. веку: у Сегедину (Мађарска), у Сиригу и Новом Саду у 18. веку. Данас у Новом Саду (према штампаном телефонском именику за Војводину у 2006. години) три особе носе презиме Буњевац, 11 особа презиме Буњевачки и две особе се презивају Буњевчев. У Сомбору десеторо власника телефона носи презиме Буњевчев, а шесторо презиме Буњевац, тако да је професор Нишкановић у праву када наводи да ова презимена треба још истраживати јер су везана за етноним *Буњевац*. Ми се у оквиру буњевачког националног корпуса нисмо њима детаљније бавили до сада, а она потврђују да су њихови носиоци били повезани са Буњевцима: или по пореклу, по надимку у новој средини у коју су дошли, или су се сами тако представљали.

СИСТЕМ ИМЕНОВАЊА КОД БУЊЕВАЦА

На основу свих извора и прегледане литературе, може се закључити да се буњевачка презимена могу поделити у пет основних група:

- презимена која одражавају везу родитељ – деца: као патрониме наводимо презимена Антуновић, Балажевић, Блашковић, Цвијанов, Иванковић, Јаковљевић, Јанковић, Лукић, Филиповић, Стипић, а као матрониме Стантић, Анишић, Мандић, Барић, Францишковић, Илкић,
- презимена која означавају лични изглед, или особине особе по којој је настало презиме: Зелић, Буквић, Копуновић, Говорковић, Вуковић, Вилон, Звекић, Жуљевић, Чувардић,
- презимена која указују на место бившег боравишта: Будимчевић, Сомборчевић, Острогонац, Бајић, Каћмарац, Крмпотић, Бошњак, Тукуљац,
- презимена према занимањима: Ковач, Кујунџић, Кметовић, Колар, Војнић, Хајдук, Катанчић, Лулић,
- презимена која потичу од имена народа: Пољаковић, Мацаревић, Немчевић, Шокчић, Хорват.

Буњевачка презимена веома су бројна те нам је било тешко одредити само десет најчешћих, међу која свакако спадају: Бабић, Бајић, Буквић, Дулић, Габрић, Човић, Кујунџић, Копиловић, Мачковић, Прћић, Рудић, Скендеровић, Стантић, Стипић, Вуковић, као и веома честа и за Буњевце специфична двојна презимена: Башић Палковић, Бабићков Куцкалов, Ивковић Ивандекић, Малагурски Чурчић, Војнић Тунић (и варијанте са другим делом презимена Зелић, Хајдук, Кортмиш, Пурчар), Вујковић Ламић, Пејић Тукуљац (Сацак, Гавран), Рудић Вранић, Сарић Лукендић итд. Двојна презимена понекад су растављена на два самостална, појединачна презимена, вољом самих носилаца, који једноставно одбаце друго презиме, па пишу само прво: рецимо Башић, уместо Башић Палковић, Ивковић, уместо Ивковић Ивандекић итд. Постоје, међутим, писани докази да су таква презимена „друга“ по реду, постојала и јављају се и данас самостално: Палковић, Ивандекић, Ламић, Лукендић.

Најчешћа буњевачка лична имена мушког рода су: Антун, Иван, Стипан, Лука, Марко, Никола, Фрањо (Врање), Пере, Шиме, Мате, Томе, Блашко, Грго, Мијо, Јосо, Вецо, Лојзија. Честа је појава да се лична имена код Буњеваца јављају у много варијанти истог имена: Антун – Анте, Антика, Антуш, Нуне, Туна, Тонко; Блашко – Балаж, Блажо, Блаж; Лојзија – Алојзије, Лоско, Лозан, Локо, Лошо; Јосип – Јосо, Јосица, Јосина, Јошко, Јожа, Јозо; Стипан – Стипе, Стипица, Стипко, Штево, Пипе, Пићо, Пићука; Матија – Маћа, Мата, Матан, Матиша, Матко итд.

Најчешћа буњевачка лична имена женског рода су: Марија, Ана, Катарина, Розалија, Јулијана, Анастасија, Елизабета, Маргита, Терезија, Антонија, Иванка, Клара, која се такође јављају у краћим и дужим варијантама истог имена.

Буњевачки надимци могу бити породични и лични. Породични су се давали да би се припадници истог презимена или рода боље разликовали међу собом, а лични надимци су они који су везани за одређене појединачне личности по имену и презимену. Многе од ових породица или појединаца препознају се једино ако им кажете надимак! Тако су Бабини припадници породица Алаџић, Мерковић, Петреканић, Апушови су Дулићеви или Балажевићи, зависно од места или краја у коме живе, Брицоши или Палкови су из рода Башић Палковић, Џајини су Немчевићи, Гигелини су Бабићи, Бициглишови су Кеченовићи, а Хашины су у ствари Скендеровићи. Од личних надимака наводимо неколико: Бабо, Чаруга, Џавер, Газда, Хурка, Киселна, Курјак, Мишкуланџија, Пекмез, Пипуш, Штудир, Шварклин, Враг.

У *Именолову бачких Буњеваца*, аутора Марка Пеића и Грге Бачлије, који је објављен у Матици српској 1994. и који нам је послужио као одлична литература за ову тематику, дословно су наведена многобројна буњевачка лична имена, презимена и надимци, као и места и године првог јављања одређених имена и презимена у чак 77 побројаних буњевачких насеља у Бачкој (на територији Србије и Мађарске). У овој вредној књизи наведени су значајни извори (матичне књиге) и богата литература коју су аутори користили, под стручном редактуром проф. др Драгољуба Петровића, који је и данас сарадник и консултант у нашим истраживањима. Он истиче да су аутори изнели пред стручну јавност близу 4.700 презимена, 1.656 породичних надимака, 480 личних имена и 830 личних надимака и да су тиме „задужили и свој буњевачки род и науку о српскохрватским дијалектима“.

ЗАВРШНО РАЗМАТРАЊЕ

Систем именовања код Буњеваца веома је сродан са системом именовања код Срба и других словенских народа, припадника групе индоевропских народа. То значи да се код Буњеваца, такође, потреба идентификације појединца задовољава комбинацијом личног имена и презимена, с тим што је презиме константа, дато је човеку пре рођења и прати га цео живот, а име бирају родитељи и дају детету након рођења.

У систему личних имена најзаступљенија су „библијска“ (имена светитеља и других личности из католичког календара), затим доста су честа и народна имена нарочито после Другог светског рата. Крајем 20. века примећује се поновно враћање на библијска имена. У новије време се и код Буњеваца подлеже „моди“ па се дају најпопуларнија имена из окружења или имена популарних јавних личности: Бојана, Дајана, Драгана, Тијана, Зорана, Сања, Дуња, Дејана, Санела, Игор, Виктор, Немања, Бојан, Зоран, Дарко, Борис, Горан итд. Једино се и даље код крштења у цркви дају библијска, светачка имена, па су многи поносни што имају два имена.

Буњевачка презимена се према настанку, значењу и облику деле у пет основних група: презимена која одржавају везу родитељ-деца, презимена која означавају лични изглед или особине особа, презимена која указују на место бившег боравишта, затим занимања, те презимена која потичу од имена појединих народа.

У систему презимена за Буњевце су ипак најкарактеристичнија двојна презимена за која не постоје писани документи како су настала. Претпоставља се да су настала према надимцима, личним или породичним, који су уписивани у службена документа да би се појединци или породице (односно племена) боље диференцирала једно од других.

Истраживањем буњевачких имена, надимака и презимена, данас се поред стручњака, баве и појединци, већином припадници буњевачке националне мањине, желећи да што више сазнају о свом пореклу, прецима, породичном стаблу и евентуалном племићком пореклу, вођени многим предањима о свом роду и *имену Буњевци*, које желе да сачувају за сва времена.

Nevenka Bašić Palković

Gradski muzej Subotica
(basic.nevenka@gmail.com)

Mirjana Savanov

O.Š. „Matija Gubec“ Tavankut,
Nacionalni savet bunjevačke nacionalne manjine, Subotica
(asavanovbkc@gmail.com)

PRIGLED ISTRAŽIVAČKIH PODATAKA O BUNJEVAČKIM LIČNIM IMENIMA, PRIZIMENIMA I NADIMCIMA

Apstrakt: Istraživanje bunjevačkih ličnih imena, prizimena i nadimaka započeto je još u 19. viku i sporadično se odvija do danas. Primećeno je da bunjevačka prizimena, a naročito ona dvojna, nose nika specifična obilježja i starinu, te govore o kulturno-istorijskim dešavanjima vezanim za poriklo i migracije ovog slovenskog stanovništva, koje su posebno intenzivne i zabilježene u 17. viku. Otuda su se svi istraživači bunjevačke prošlosti, među kojima ističemo Ivana Antunovića, Ivana Ivanića, Ištvana Ivanjija, Đorđa M. Popovića, Miju Mandića, Milivoja V. Kneževića, Jovana Erdeljanovića, Ristu Jeremića, Marka Peića, Trifuna Pavlovića i dr. uvijek bavili i bunjevačkim ličnim imenima i prizimenima, kao i nadimcima, kako bi svidočili o dolasku, prisustvu, karakteristikama i bivstvovanju Bunjevaca u ovim krajevima gdi i danas žive.

U okviru Nacionalnog savita bunjevačke nacionalne manjine, kroz programe i dilatnost četiri Odbora: za obrazovanje, kulturu, informisanje i službeni upotrebu jezika i pisma, stalno se nameće potreba za sistematskim istraživanjima sopstvene prošlosti i kulture. Ona su pokrenuta 2003. i odvijaju se u saradnji sa drugim relevantnim institucijama naše zemlje sa kojima Nacionalni savit održava intenzivne kontakte radi postizanja što boljih rezultata i veće stručnosti. Jedna od tih institucija je i Pedagoški zavod Vojvodine i ovogodišnji Okrugli sto sa temom: *Iz riznice multijezičke Vojvodine*, istraživanja ličnih imena, nadimaka i prezimena u nacionalnim zajednicama Vojvodine, održan u februaru 2011. u Novom Sadu.

Cljučne riječi: bunjevačka lična imena, prizimena, nadimci, migracije, Bunjevci, Nacionalni savit, Pedagoški zavod Vojvodine.

UVOD

Istraživanje bunjevačkih ličnih imena, prizimena i nadimaka započeli su autori koji su se u 19. viku bavili sagledavanjem najvažnijih karakteristika i istorijskih dešavanja vezanih za Bunjevce, mali slovenski narod koji vikovima živi u ovim krajevima, na severu Bačke, kao i u južnoj Mađarskoj, a nosi u svisti predanja o svom imenu, poriklu i migracijama iz starih krajeva: zapadne Hercegovine, Bosne, Like i

Dalmacije. Etno-lingvistička istraživanja Bunjevaca u Republici Srbiji odvijala su se i tokom 20. vika, ali su intenzivirana tek nakon priznavanja Bunjevaca za ravnopravnu nacionalnu zajednicu, tj. manjinu 2003. godine, kada je formiran prvi Nacionalni savit bunjevačke nacionalne manjine. Ovaj podatak je vrlo značajan za Bunjevce u Srbiji jer u dva susidne države (Mađarska, Hrvatska) u kojima takođe žive pripadnici naše etničke zajednice, nemaju slobodu da se izjasne ko Bunjevci, već ko pripadnici drugih naroda, ili su svrstani u rubriku „ostali“.

Nacionalni savit bunjevačke nacionalne manjine priko svojih Odbora (za obrazovanje, kulturu, informisanje i službenu upotrebu jezika i pisma) kao i šireg kruga saradnika, rado se odaziva na seminare, okrugle stolove i naučne skupove naminjene manjinama koje organizuju relevantne institucije u zemlji i inostranstvu, kako bi se stručno i naučno valorizovale kulturno-istorijske činjenice o Bunjercima, izloženim dugogodišnjoj asimilaciji, zaboravu i „nebrigi“ društvene zajednice. Pedagoški zavod Vojvodine putem ovakvih stručnih skupova mnogo čini u istraživanju i razumivanju multijezičke Vojvodine.

ISTRAŽIVANJE DOSTUPNIH IZVORA

Za istraživanje bunjevačkih ličnih imena, prizimena i nadimaka korišćeni su svi dostupni izvori: pisani, narativni i usmeni.

U pisane izvore spadaju matične knjige rođenih, vinčanih i umrlih, katastarske knjige, povelje, zvanična pisma, ugovori, testamenti, zvanična statistika, zapisi, čitulje i objavljena literatura.

Narativne izvore predstavljaju letopisi, memoari, autobiografije, dnevници (štampani ili u rukopisu).

Usmene izvore predstavlja materijal dobijen neposridnim kontaktom, intervjuom ili nevezanim divanom (rođovska predanja o poriklu, kazivanja o precima, seobama i drugim doživljajima pojedinaca).

PISANI IZVORI

Matične knjige Bunjevaca vode se i sačuvane su u Subotici od 1687. godine, u Somboru od 1719, u Bajmoku od 1813, a u Tavankutu od 1810. U ovim mistima Bunjevci i danas žive u većem broju i zna se sigurno da su tu živili i u periodu turske vladavine (1541-1686), ali su te matične knjige Turci uništili. Istraživači Mijo Mandić i Ivan Ivanić u svojim dilima o Bunjercima navode prva bunjevačka plemićka imena već u 16. viku iz porodica Prčić i Sučić, a kasnije i ostalih, dobijenih na osnovu ratnih zasluga. Nakon oslobođenja od Turaka, bunjevačka imena i prizimena biluže se na latinskom, kasnije na mađarskom jeziku sve do

1918. što stvara veliko ortografsko šarenilo i dosta grišaka, s obzirom da franjevci i župnici često nisu znali slovenske jezike, a i kumovi su ponekad davali pogrišne podatke. Osim toga, Bunjevci su se u ratnim vremenima pod Turcima i ko graničari stalno selili, što je stvaralo probleme popisivačima. Matične knjige umrlih u Subotici od 1717. biluže ime i prizime osobe, kao i podatak koliko je osoba stara, a u knjigama vinčanih 1718. godine u Subotici je upisano priko pedeset bunjevačkih parova. Važno je da istaknemo da se matične knjige danas čuvaju i bile su nam dostupne za korišćenje u Istorijskom arhivu Subotice gdi smo najvećim dilom vršili istraživanja, jer su fondovi dobro obrađeni i sačuvani. Za subotičke fondove često je potribno i poznavanje latinskog, nemačkog i mađarskog jezika, radi ispravnog transkribovanja imena i prizimena, što autorima ovog saopštenja ne predstavlja problem. Niki građani Subotice, Srbi i Bunjevci, rođeni za vreme II svitskog rata i mađarske okupacije su, međutim, imali problema prilikom odlaska u penziju, jer su njeva imena bila zapisana mađarskom ortografijom, pa su morali zvaničnim putem da traže prominu imena (npr. Petar Vilov je bio upisan kao Vilov Péter, Ivan Babić kao Babics János, pa su u poreskoj filijali mislili da se radi o dvi različite osobe itd.).

Katastarske knjige, zvanična pisma, ugovori, povelje i testamenti čuvaju se u istorijskim arhivima Subotice, Sombora, Novog Sada, Segedina, Budimpešte, Kaloče i Baje, gdi Bunjevci i danas žive, a kadgod ih je bilo puno više u ovim mistima i njevoj okolini. Najstariji testament u Istorijskom arhivu Subotice potiče iz 1748. godine i odlikuje se jezički lipo uobličnim tekstom na bunjevačkoj ikavici. Nadalje, povelja kraljice Ugarske, Marije Terezije, koja u srpskom privodu nosi naslov *Privilegija kraljevskoj komorskoj varoši Sent Marija 1743.* čuva se u subotičkom arhivu na latinskom jeziku i sadrži imena najuglednijih subotičkih građana i senatora (većinom Bunjevaca): Stipana Vojnića, Ilije Bukvića, Ivana Vojnića, Grge Križanovića, Josipa Jaramazova, Josipa Kopunovića, Marka Skenderova, Mihajla Perčića, Petra Mukića, Ivana Mačkova, Grge Vidakovića, na čiju je molbu, kao i na osnovu vojnih zasluga i na zahtiv cilokupne opštine dotadašnjeg vojnog mesta Sabatka, data ova privilegija slobodne komorske varošice. Nakon povelje o dodili civilnog statusa gradu Subotici, uslidilo je donošenje nike vrste Statuta, 4. juna 1745. godine i on je sačuvan u originalu samo na bunjevačkom govoru. Ovaj dokument je značajan i sa filološke tačke gledišta „kao primer upotrebe jezika bačkih Bunjevaca u gradskoj administraciji i kao potvrda da je taj jezik razvijen i podesan i za takvu funkciju“ - kako navodi Josip Buljovčić, kada piše o Statutu u odličnoj publikaciji *Koreni*, Istorijskog arhiva Subotica iz 1991. godine. U ovom izdanju najznačajnijih subotičkih dokumenata nalazimo i prvi Popis

domaćinstava Subotičkog šanca iz 1720. godine, na latinskom jeziku, sa imenima pripadnika konjice, pešadije, redova, udovica vojnih lica i gazda. Ovaj popis navodi 247 glava porodičnih zadruga u kojima su Bunjevci živili, prema istorijskim podacima iz tog vremena. Među prizimenima u popisu nalazimo mnoga kao današnja, vrlo česta bunjevačka prizimena: Kopunović, Vujević, Evetović, Kubatović, Sarić, Bačić, Ivković, Rajčić, Vojnić, Matković, Baić, Vujković, Budanović, Čović, Blesić, Mamužić, Rudić...

Među pisane izvore spadaju svakako i razne vrste čitulja, štampanih kako na hartiji, tako i na svili, što je bio običaj kod bunjevačkih plemićkih porodica. Više primeraka čitulja mogli smo da vidimo u bogatom fondu Istorijskog odiljenja Gradskog muzeja u Subotici. Značajnu ruko-pisnu i štampanu građu o Bunjvcima i drugim narodima u Vojvodini čuvaju gradski i narodni muzeji, kao i zavičajna odiljenja biblioteka. Zbog toga se kod sistematskih onomastičkih istraživanja moraju uzeti u obzir brojni škulski izveštaji, bunjevački kalendari i listovi, šematizmi, kao i studije o poriklu Bunjevaca na bunjevačkom, srpskom i mađarskom jeziku. Sva ova izdanja najbolje su obrađena u tri toma *Subotičke bibliografije*, koji obuhvataju period 1764-1944, a objavljeni su u izdanju Gradske biblioteke u Subotici 1988, 1993. i 2003. godine. Listajući škulske izveštaje subotičke gimnazije od 1869. do danas, koji se čuvaju u stručnoj biblioteci Gradskog muzeja Subotica, nailazimo na najčešća bunjevačka prizimena (pisana najprije mađarskom ortografijom, kasnije srpskom): Francišković, Matković, Skenderović, Vojnić, Milodanović, Vuković, Čakić, Šimoković, Milašin, Temunović, Piuković, Mamužić, Blesić, Tumbas, Vidaković, Mukić, Mandić, Poljaković, Dulić itd. Bunjevačka prizimena nalaze se i u spisku profesora koji predaju u gimnaziji, ali su lična imena i đaka i profesora „privedena“ na mađarski jezik: Stipan postaje István, Đuro – György, Nikola – Miklós, Josip – József, Franjo - Ferencz, Alojzije – Alajos, Karlo – Károly, Ivan – János, Andrija – Andor, Mirko – Imre itd. Istraživanje bunjevačkih ličnih imena i prizimena obavili smo i tako što smo prigledali najstariji *Bunjevački kalendar* za 1868. u kojem se nalaze spiskovi časnika kraljevske varoši Subotice, zatim Sombora, Baje, ko i varmeđe Bačke, u kojima priovlađuju bunjevačka imena. U ostalim bunjevačkim periodičnim publikacijama koje izlaze od 1870. godine, lična imena, prizimena i nadimci navode se kod imena urednika i saradnika, kao i u rubrikama *Visti, Sitnarije, Nekrolozi, Biluške*.

U opširnoj studiji *O poreklu Bunjevaca*, Jovan Erdeljanović 1930. godine navodi 506 prizimena za koja kaže da su sigurno bunjevačka i da se 375 mogu dokumentovati podacima iz 17. i 18. vika. Za veliki broj od 383 prizimena on tvrdi da pripadaju podunavskim Bunjvcima,

dok se ostala odnose na dalmatinske i primorsko-ličke Bunjevce. Narodi su menjali lokalitete i viru, ali prizimena ostaju, pa čak i u nazivu sela, naselja ili zaselaka u Bosni, Hercegovini, Liki i Dalmaciji, tvrdi prof. Erdeljanović, koji je svoja istraživanja vršio na terenu. Otuda smo i mi literaturu o Bunjencima, koju navodimo na kraju rada, uvrstili u „pisane“ izvore istraživanja.

Najnovija knjiga koja vrši analizu prošlosti Bunjevaca sa aspekta njihovih naseljavanja i prizimena jeste dilo bunjevačkog istraživača Mije Mandića, mlađeg, pod naslovom *Buni, Bunijevci, Bunjevci* iz 2009. godine. On uočava sličnost (čak i istovetnost) naših prizimena sa brđanskim plemenom Drobnjaka, kao i Poljičana, „katoličkih Vlaha“ i navodi sva prizimena koja su istovetna sa prizimenima bačkih Bunjevaca.

NARATIVNI IZVORI

Drugu grupu izvora čine narativni izvori među koje spadaju letopisi, memoari, autobiografije i dnevници, objavljeni ili u rukopisu. Za istraživanje narativnih izvora poslužili su nam opet fondovi Istorijskog arhiva u Subotici, kao i rukopisni Protokol (letopis) Franjevačkog samostana u Subotici, koji je obrađen u literaturi, jer je u biblioteki samostana teško dostupan za korišćenje.

U najstarijim spisima subotičkog bunjevačkog stanovništva sačuvana su sićanja na bitke protiv Turaka u Istorijskom arhivu Subotice. Naročito su interesantna kazivanja i sićanja velike bunjevačke porodice Vojnić, koja su zapisana i čuvaju se u Arhivu.

Letopisne knjige subotičkog franjevačkog samostana vođene su posli oslobođenja od Turaka, a franjevci su najpre dolazili iz Segedina zbog subotičkog stanovništva „Dalmata“, odnosno Bunjevaca, kako bi im vršili službu na „ilirskom“, odnosno bunjevačkom (dalmatinskom) jeziku. Na stranicama letopisne knjige napisano je sve što je letopisac tada znao o Bunjencima, tvrdeći da su oni tu živili ko pastiri na bogatim pašnjacima vlastelina i prije dolaska Turaka. Zna se takođe da je jedna veća grupa Bunjevaca doseljena u Bačku krajem 17. vika pod vođstvom bosanskih franjevaca, a druga grupa je stigla pod rukovodstvom kapetana Luke Sučića, Dujma Markovića i Jurja Vidakovića, koji su ratovali protiv Turaka. Ova prizimena i danas su „živa“ kod Bunjevaca u Subotici.

USMENI IZVORI

U usmene izvore kod istraživanja bunjevačkih imena i prizimena spada materijal dobijen neposrdnim kontaktom, intervjuom ili u nevezanom divanu (kao rodovska predanja o poriklu, kazivanja o precima,

seobama i drugim doživljajima pojedinaca). U našem primeru to se ostvaruje u neposridnom susritu sa sugrađanima i seljanima u Subotici i okolini u kojoj prema poslednjem popisu stanovništva 2002. godine živi priko 16.000 građana koji se izjašnjavaju ko Bunjevci. U svakodnevnoj komunikaciji sa njima, na radnom mestu, na porodičnim okupljanjima, na prelima i na proslavama virskih i nacionalnih praznika bunjevačke nacionalne manjine, koji su zvanično priznati 2005. godine od strane organa Republike Srbije, susrićemo ljude sa najčešćim prizimenima bunjevačkih rodova Vojnića, Bašića, Babića, Vidakovića, Gabrića, Kuntića, Mandića, Sekulića, Bajića. U Subotici se i danas može dogoditi, naročito prilikom korišćenja računara, da najmanje desetero ljudi nosi isto ime, prizime, niki čak i ime oca, a da nisu rođaci, i da se razlikuju samo po datumu rođenja. U gimnazijskim razredima često se druže dva do tri učenika koji nose isto bunjevačko prizime, a nisu u srodstvu. Čak i u odiljenjima sa mađarskim nastavnim jezikom javljaju se bunjevačka prizimena zbog mnoštva mišovitih brakova.

U okviru nastave „Bunjevački govor sa elementima nacionalne kulture“ sa najmlađim pripadnicima bunjevačke nacionalne manjine od I do IV razreda osnovne škole dolazimo do saznanja koja govore o imenima i prizimenima i nadimcima kod Bunjevaca u današnje vreme. Bolju analizu ovih saznanja nam omogućuju nastavne jedinice *Moja porodica* i *Porodično stablo*. Na osnovu obrađenih lekcija, a kroz obradu porodičnog stabla do četvrtog kolina, kao predavač izbornog predmeta došla sam do saznanja da su kod baka, prabaka i čukunbaka, ko i kod dida, pradida i čukundida bila zastupljena biblijska imena, kao i narodna, npr. Kata, Katarina, Ana, Marija, Elizabeta, Anastazija, Julijana, Terezija, Antonija, Klara, Rozalija; Ivan, Stipan, Luka, Marko, Vranje, Pere, Šime, Mate, Grgo, Mijo, Joso, Veco, Lojzija, Tome.

Kod roditelja učenika primećuje se kombinacija biblijskih i narodnih imena, ali se javljaju i strana imena kojima se poistovećuju sa nekom popularnom ličnošću npr. Marko, Miroslav, Darko, Martin, Nikola, Ivan, Antun, Pere, Aleksandar, Dragan, Milan, Zoran, Marinko.

Kod učenika bunjevačke nacionalne pripadnosti, kao i kod drugih naroda javljaju se najpopularnija imena iz okruženja npr. Bojana, Dragana, Tijana, Dajana, Dejana, Zorana, Miljana, Sanela, Sanja, Dunja, Maja, Anja, Jelena, Marina, Sandra, Marijana, Ivona; Ivan, Nikola, Davor, Darko, Danilo, Miroslav, Nenad, Damir, Marko, Stefan, Stevan, Aleksandar, Dragan, Filip. Kod krštenja u crkvi, ostaje i dalje zastupljeno pravilo da se dicit daju biblijska imena, naročito ako je dite na rođenju dobilo niko strano il suviše „moderno“ ime.

Krajem XX vika je zapaženo da su učenici dobijali isključivo biblijska imena od kojih je najzastupljenije Marija, Ana, Antonija, Katarina;

Ivan, Luka, Marko, Matija. Međutim, izbor ovih imena je trajao oko dvi-tri godine, pa su ponovo priovladala narodna imena i najpopularnija iz okruženja.

Na osnovu obrade lekcije *Porodično stablo* u oblasti prizimena najzastupljenija su: Tumbas, Mačković, Skenderović, Balažević, Bajić, Kolar, Orčić, Vojnić, Poljaković, Nimčević.

Na osnovu saznanja o bunjevačkim imenima i prizimenima do kojih sam došla na časovima „Bunjevačkog govora sa elementima nacionalne kulture“ primećuje se višestruki značaj ovog izbornog predmeta na osnovu kojeg možemo doći do vridnih i značajnih saznanja iz pojedinih oblasti.

Veliki dio materijala vezanog za Bunjevce prikuplja se i u okviru etno-lingvističkih istraživanja na terenu koja organizuje Nacionalni savit bunjevačke nacionalne manjine i Bunjevački informativni centar u saradnji sa odgovarajućim stručnim institucijama u Srbiji: SANU i njezini instituti u Beogradu, Ogranak SANU u Novom Sadu i Matica srpska i Filozofski fakultet u Novom Sadu. Dosad su objavljena dva Zbornika radova sa simpozijuma o Bunjevcima, 2007. i 2008. godine, a etnolingvistička istraživanja nastavljaju se na terenu u Subotici, Somboru i okolini, započeta 2009. u saradnji sa Balkanološkim institutom SANU i Filozofskim fakultetom u Novom Sadu. Sagovornici se snimaju audio i video tehnikom i kasnije se materijal stručno obrađuje i dalje analizira. Pokazalo se da su neposredni susreti sa kazivačima po bunjevačkim naseljima vrlo dragocini jer ljudi rado iznose svoja sićanja, saznanja i viđenja svega što se tiče Bunjevaca: običaja, imena, porikla, nošnje i tradicije.

U prvom Zborniku radova sa simpozijuma „O Bunjevcima“ iz 2007. profesor Miroslav Niškanović iz Beograda podneo je saopštenje *O prizimenu Bunjevac*, u kome donosi interesantne podatke o nastanku i značenju prizimena Bunjevac, kao i od iste osnove nastala ostala prizimena Bunjevčev, Bunjevčević, Bunjevački, Bunijevac. On iznosi i podatke o poriklu porodica i rodova sa ovim prizimenima i ukazuje na potrebu da se ovakva istraživanja nastave i uključe u okvire proučavanja Bunjevaca. Na kraju rada upućuje nas na bogatu literaturu i konstatuje da su nosioci ovog prizimena Srbi i Hrvati (pravoslavni, katolici, danas i ateisti). Našao ih je na prostorima bivše Jugoslavije, najviše u Hrvatskoj, Srbiji i Bosni. U Subotici ovo prizime danas nije poznato kod Bunjevaca, nego se čuje više ko lični nadimak u varijantama Bunjevac, Bunjo. Kadgod davno zabilježeno je i kod Bunjevaca u 17. i 18. viku: u Segedinu (Mađarska), u Sirigu i Novom Sadu u 18. viku.. Danas u Novom Sadu (prema štampanom telefonskom imeniku za Vojvodinu u 2006. godini) tri osobe nose prizime Bunjevac, 11 osoba prizime Bunjevački i dvi osobe se prizivaju Bunjevčev. U Somboru desetoro vlasnika telefona

nosi prizime Bunjevčev, a šestoro prizime Bunjevac, tako da je profesor Niškanović u pravu kada navodi da ova prizimena triba još istraživati jer su vezana za etnonim *Bunjevac*. Mi se u okviru bunjevačkog nacionalnog korpusa nismo njima detaljnije bavili dosad, a ona potvrđuju da su njevi nosioci bili povezani sa Bunjevcima: ili po poriklu, po nadimku u novoj sridini u koju su došli, ili su se sami tako predstavljali.

SISTEM IMENOVANJA KOD BUNJEVACA

Na osnovu svih izvora i prigledane literature, može se zaključiti da se bunjevačka prizimena mogu podeliti u pet osnovnih grupa:

- prizimena koja odražavaju vezu roditelj – dica: kao patronime navodimo prizimena Antunović, Balažević, Blašković, Cvijanov, Ivanković, Jakovljević, Janković, Lukić, Filipović, Stipić, a kao matronime Stantić, Anišić, Mandić, Barić, Francišković, Ilkić,
- prizimena koja označavaju lični izgled, ili osobine osobe po kojoj je nastalo prizime: Zelić, Bukvić, Kopunović, Govorković, Vuković, Vilov, Zvekić, Žuljević, Čuvardić,
- prizimena koja ukazuju na misto bivšeg boravišta: Budimčević, Somborčević, Ostrogonac, Bajić, Kaćmarac, Krmpotić, Bošnjak, Tukuljac,
- prizimena prema zanimanjima: Kovač, Kujundžić, Kmetović, Kolar, Vojnić, Hajduk, Katančić, Lulić,
- prizimena koja potiču od imena naroda: Poljaković, Madžarević, Nimčević, Šokčić, Horvat.

Bunjevačka prizimena vrlo su brojna pa nam je bilo teško odrediti samo deset najčešćih, među koja svakako spadaju: Babić, Bajić, Bukvić, Dulić, Gabrić, Čović, Kujundžić, Kopilović, Mačković, Prčić, Rudić, Skenderović, Stantić, Stipić, Vuković, ko i veoma česta i za Bunjevce specifična dvojna prizimena: Bašić Palković, Babičkov Kuckalov, Ivković Ivandekić, Malagurski Čurčić, Vojnić Tunić (i varijante sa drugim dilom prizimena Zelić, Hajduk, Kortmiš, Purčar), Vujković Lamić, Pejić Tukuljac (Sadžak, Gavran), Rudić Vranić, Sarić Lukendić itd. Dvojna prizimena ponekad su rastavljena na dva samostalna, pojedinačna prizimena, voljom samih nosilaca, koji jednostavno odbace drugo prizime, pa pišu samo prvo: recimo Bašić, umisto Bašić Palković, Ivković, umisto Ivković Ivandekić itd. Postoje, međutim, pisani dokazi da su pojedina prizimena „druga“ po redu, postojala i javljaju se i danas samostalno: Palković, Ivandekić, Lamić, Lukendić.

Najčešća bunjevačka lična imena muškog roda su: Antun, Ivan, Stipan, Luka, Marko, Nikola, Franjo (Vranje), Pere, Šime, Mate, Tome,

Blaško, Grgo, Mijo, Joso, Veco, Lojzija. Česta je pojava da se lična imena kod Bunjevaca javljaju u tušta varijanti istog imena: Antun – Ante, Antika, Antuš, Nune, Tuna, Tonko; Blaško – Balaž, Blažo, Blaž; Lojzija – Alojzije, Losko, Lozan, Loko, Lošo; Josip – Joso, Josica, Josina, Joško, Joža, Jozo; Stipan – Stipe, Stipica, Stipko, Števo, Pipe, Pićo, Pićuka; Matija – Maća, Mata, Matan, Matiša, Matko itd.

Najčešća bunjevačka lična imena ženskog roda su: Marija, Ana, Katarina, Rozalija, Julijana, Anastazija, Elizabeta, Margita, Terezija, Antonija, Ivanka, Klara, koja se takođe javljaju u kraćim i dužim varijantama istog imena.

Bunjevački nadimci mogu biti porodični i lični. Porodični su se davali da bi se pripadnici istog prizimena ili roda bolje razlikovali među sobom, a lični nadimci su oni koji su vezani za određene pojedinačne ličnosti po imenu i prizimenu. Mnoge od ovih porodica ili pojedinaca pripoznaju se jedino ako njim kažete nadimak! Tako su Babini pripadnici porodica Aladžić, Merković, Petrekanić, Apušovi su Dulićevi ili Balaževići, zavisno od mesta ili kraja u kome žive, Bricoši ili Palkovi su iz roda Bašić Palković, Džajini su Nimčevići, Gigelini su Babići, Biciglišovi su Kečenovići, a Hašini su u stvari Skenderovići. Od ličnih nadimaka navodimo nekoliko: Babo, Čaruga, Džaver, Gazda, Hurka, Kiselna, Kurjak, Miškulancija, Pekmez, Pipuš, Študir, Švarklin, Vrag.

U *Imenoslovu bačkih Bunjevaca*, autora Marka Peića i Grge Bačlije, koji je objavljen u Matici srpskoj 1994. i koji nam je poslužio kao odlična literatura za ovu tematiku, doslovno su navedena mnogobrojna bunjevačka lična imena, prizimena i nadimci, kao i mesta i godine prvog javljanja određenih imena i prizimena u čak 77 pobrojanih bunjevačkih naselja u Bačkoj (na teritoriji Srbije i Mađarske). U ovoj vridnoj knjigi navedeni su značajni izvori (matične knjige) i bogata literatura koju su autori koristili, pod stručnom redakturom prof. dr Dragoljuba Petrovića, koji je i danas saradnik i konsultant u našim istraživanjima. On ističe da su autori izneli prid stručnu javnost blizu 4.700 prizimena, 1.656 porodičnih nadimaka, 480 ličnih imena i 830 ličnih nadimaka i da su time „zadužili i svoj bunjevački rod i nauku o srpskohrvatskim dijalektima“.

ZAVRŠNO RAZMATRANJE

Sistem imenovanja kod Bunjevaca vrlo je srodan sa sistemom imenovanja kod Srba i drugih slovenskih naroda, pripadnika grupe indoevropskih naroda. To znači da se kod Bunjevaca, takođe, potreba identifikacije pojedinca zadovoljava kombinacijom ličnog imena i prizimena, s tim što je prizime stalno, dato je čoviku prija rođenja i prati ga cilog života, a ime biraju roditelji i daju detetu posli rođenja.

U sistemu ličnih imena najzastupljenija su „biblijska“ (imena svetiteља i drugih ličnosti iz katoličkog kalendara), zatim dosta su česta i narodna imena naročito posli Drugog svitskog rata. Krajem 20. vika primećuje se ponovno vraćanje na biblijska imena. U novije vrime se i kod Bunjevaca podleže „modi“ pa se daju najpopularnija imena iz okruženja ili imena popularnih javnih ličnosti: Bojana, Dajana, Dragana, Tijana, Zorana, Sanja, Dunja, Dejana, Sanela, Igor, Viktor, Nemanja, Bojan, Zoran, Darko, Boris, Goran itd. Jedino se i dalje kod krštenja u crkvi daju biblijska, svetačka imena, pa su mnogi ponosni što imaju dva imena.

Bunjevačka prizimena se prema nastanku, značenju i obliku dile u pet osnovnih grupa: prizimena koja održavaju vezu roditelj-dica, prizimena koja označavaju lični izgled ili osobine osoba, prizimena koja ukazuju na misto bivšeg boravišta, zatim zanimanja, te prizimena koja potiču od imena pojedinih naroda.

U sistemu prizimena za Bunjevce su ipak najkarakterističnija dvojna prizimena za koja ne postoje pisani dokumenti kako su nastala. Pritpostavlja se da su nastala prema nadimcima, ličnim ili porodičnim, koji su upisivani u službena dokumenta da bi se pojedinci ili porodice (odnosno plemena) bolje razlikovala jedno od drugih.

Istraživanjem bunjevačkih imena, nadimaka i prizimena, danas se pored stručnjaka, bave i pojedinci, većinom pripadnici bunjevačke nacionalne manjine, želeći da što više saznaju o svom poriklu, precima, porodičnom stablu i eventualnom plemićkom poriklu, vođeni mnogim predanjima o svom rodu i *imenu Bunjevci*, koje žele da sačuvaju za sva vrimena.

ИЗВОРИ

Матичне књиге рођених у Суботици од 1756. до 1900. године.

ЛИТЕРАТУРА

A szabadkai városi kath. Fő-gymnasium ifjuságának ÉRDEMSOROZATA az 1869-70-ik tanévben, Bittermann Károly özvegye sz.k. Könyvnyomdájában, Szabadka, 1870.

Bunjevački kalendar za pristupnu godinu 1868, Štamparija Kalora Bitermana, Subotica, 1868.

Čamprag, Kujundžić-Ostojić [ur.]. *Zbornik radova sa simpozijuma „O Bunjevcima“*, Nacionalni savet bunjevačke nacionalne manjine, SANU, Ogranak u Novom Sadu, Novi Sad, 2007.

Ердељановић, Ј. *О пореклу Буњеваца*, СКА, Београд, 1930.

Јерemić, R. О bunjevačkim prezimenima, u: M.V. Knežević, *O Bunjevcima*, Književni sever, Subotica, str. 68-74.

- Mađar, L. *Koreni. Svedočenje vekova*, Istorijski arhiv, Subotica, 1991.
- Mandić, M. *Buni, Bunievci, Bunjevci*, Bunjevačka matica, Subotica, 2009.
- Нишкановић, М. *Српска презимена*, Српски генеалошки центар, Београд, 2004.
- Pavlović, T. Dvojna prezimena bačkih Bunjevaca, *Rukovet*, 6/1990, Subotica, str. 1698-1707.
- Peić, B. *Imenoslov bačkih Bunjevaca*, Matica srpska, Novi Sad, NIP „Subotičke novine“, Subotica, 1994.
- Sekulić, A. *Tragom franjevačkog ljetopisa u Subotici*, Zbornik „Kačić“, Split, 1978.
- Szentyörgyi, I. et al. *Subotička bibliografija 1764-1869, sv. 1*, D.O. „Monografija“, Subotica, 1988.
- Szentyörgyi, Bažant *Subotička bibliografija 1876-1918, sv. 2*, Forum, Gradska biblioteka, D.O. „Monografija“, Novi Sad, Subotica, 1993.

ABSTRACT

Researches on Bunjevac names, surnames and nicknames were started in the 19th century and have been continued up to now. It has been realised that Bunjevac surnames, especially the double ones, have some specific attributes and antiquity, talking about cultural-historic events related to the origin and migrations of this Slavic population, which were especially intensified and remarked in the 17th century. Since then all the researchers of Bunjevac history, among whom we highlight Ivan Antunović, Ivan Ivanić, István Iványi, Đorđe M. Popović, Mijo Antić, Milivoj V. Knežević, Jovan Erdeljanović, Risto Jeremić, Marko Peić, Trifun Pavlović and others, have always dealt with Bunjevac names, surnames and nicknames as well, so to testify the arrival, presence, characteristics and existence of Bunjevac people in the region they live even today.

Within the National Council of the Bunjevac Ethnic Minority there is a constant need for systematic researches on their own history and culture, over the programs and activities of four boards: for education, culture, information and official use of language and writing. These researches were launched in 2003 and have been performed in cooperation with other relevant institutions from the country, with which the National Council keeps intensified contacts in order to achieve better results and proven expertise. One of these institutions is the Pedagogic Institute of Vojvodina that organised a round table with the subject: *From the treasury of multilingual Vojvodina*, a research on names, nicknames and surnames among national groups in Vojvodina, held in Novi Sad in February 2011.

Keywords: Bunjevac names, surnames, nicknames, migrations, Bunjevac people, National Council, Pedagogic Institute of Vojvodina

BIOGRAFIJE

Nevenka Bašić Palković rođena u Subotici, 11. 09. 1954. Po zanimanju profesor jugoslovenskih i opšte književnosti, a zaposlena u Gradskom muzeju Subotica kao bibliotekar, sa zvanjem bibliotekar savetnik i kustos. Filološki fakultet završila u

Beogradu, a gimnaziju i osnovnu školu u Subotici. Pored maternjeg, govori tri strana jezika: engleski, nemački i mađarski. U ustanovama kulture u Subotici neprekidno radi 30 godina i specijalizovala se za izradu zavičajnih bibliografija subotičkih ličnosti i publikacija. Koautor je tri značajne knjige iz oblasti bibliografije i urednik jedne; autor Građe za bibliografiju izdanja Gradskog muzeja Subotica (1948-2008). Član redakcije stručnog časopisa *Museion*, godišnjaka Gradskog muzeja Subotica. Saradnik Srpskog biografskog rečnika Matice srpske, autor više bibliografskih jedinica. Koautor knjiga: *Bibliografija Mije Mandića*, Subotica, 1987. *Subotička bibliografija 1764 – 1869*, Subotica, 1988. *Bibliografija časopisa "Književni sever" 1925-1935*, Beograd-Novı Sad, 1999. *Bibliografija Save Babića*, Subotica, 2003, (urednik).

Saradnik je brojnih stručnih časopisa i listova u kojima je objavila više desetina članaka i prevoda, a u Bunjevačkim novinama saraduje od samog osnivanja. Autor je više pozitivnih recenzija i prikaza knjiga subotičkih autora. Aktivna je kao saradnik Nacionalnog saveta bunjevačke nacionalne manjine od 2003. godine, član više odbora i Izvršnog odbora u okviru Nacionalnog saveta. Aktivan član Muzejskog društva Srbije, sekcije bibliotekara i knjižničara.

Mirjana Savanov je rođena 1973. godine u Subotici, a odrasla je u Tavankutu gde i danas živi i radi, udata je i ima jedno dete. Gimnaziju i Višu pedagošku akademiju je završila u Subotici, a Učiteljski fakultet u Somboru čime je stekla zvanje profesora razredne nastave. Zaposlena je u OŠ „Matija Gubec“ u D.Tavankutu kao profesor razredne nastave i predavač izbornog predmeta „Bunjevački govor sa elementima nacionalne kulture“ i ima 16 godina radnog staža. Član je Nacionalnog saveta bunjevačke nacionalne manjine od 2003. godine, u kojem je bila predsednik Odbora za obrazovanje a na tu funkciju je ponovo izabrana i u novom sazivu Saveta do 2014. godine. Jedan je od ključnih nosilaca aktivnosti oko uvođenja izbornog predmeta „Bunjevački govor sa elementima nacionalne kulture“ u nastavu od 1. do 4. razreda osnovne škole. Autor je Nastavnog plana i programa od 1. do 4. razreda i koautor Nastavnog plana i programa od 5. do 8. razreda za isti predmet. Koautor je „Bunjevačke čitanke“ i „Metodičkog priručnika“ uz nju od 1. do 4. razreda osnovne škole i rukovodilac je Aktiva učitelja/predavača za izborni predmet „Bunjevački govor sa elementima nacionalne kulture“. Organizator je i učesnik seminara namenjenih za stručno usavršavanje predavača za izborni predmet „Bunjevački govor sa elementima nacionalne kulture“. Učesnik je seminara namenjenog za osposobljavanje za kreiranje Nastavnog plana i programa za izborni predmet „Maternji jezik sa elementima nacionalne kulture“. Saradnik je Filozofskog fakulteta u Novom Sadu i Balkanološkog instituta u Beogradu na terenskom istraživanju i proučavanju bunjevačkog govora. Član je i osnivač Društva učitelja u Subotici. Član je Saveta za obrazovanje Autonomne Pokrajine Vojvodine u Novom Sadu. Član je Nadzornog odbora „Bunjevačkog kulturnog centra Tavankut“.

Milovan Miković

SUSTAV OSOBNIH IMENA I PREZIMENA, OSOBNIH I OBITELJSKIH NADIMAKA HRVATA U VOJVODINI I MADŽARSKOJ

Sažetak: Sustav osobnih imena i prezimena, osobnih i obiteljskih nadimaka Hrvata, uz njima svojstvene (mikro)toponime, može se reći, predmet je trajnog zanimanja, kako u krugu uže i šire obitelji i zajednice, tako države, Crkve i znanosti, budući da su u njima sadržana mnoga navlastita obilježja bića i bitka, od najstarijih vremena do danas. Kroz njih mogu progovoriti pojedinačna, nacionalna, vjerska, društvena, povijesna i druga događanja što su ostavljala traga u tolikim, neizbrojivim, sudbinama i povijesti kolektiviteta. Slijedom imena, prezimena i nadimka može se sagledati dio uljudbenih i kulturnih utjecaja kojima su Hrvati u današnjoj Madžarskoj i Vojvodini bili izloženi tijekom povijesnih zbivanja, a pogotovu od kada se ukazala potreba uvođenja i prezimena u javnu uporabu, uz ostale podatke, koji se, do danas već, unose u matične knjige. Dalmatinska ili ilirska, kasnije bunjevačka i šokačka, odnosno hrvatska prezimena zabilježena tijekom XVII. i XVIII. st. u ovom podneblju također mogu svjedočiti o migracijama hrvatskog stanovništva. Upravo radi toga su predmet izučavanja mahom povjesničara i jezikoslovaca, ali i drugih, koji smatraju kako iz osobnih i obiteljskih imena i nadimaka uspijevaju iščitati bitne informacije o vremenu i razlozima dolazaka Hrvata u ovo podneblje, što ih se bilježi prije i nakon osvajanja Osmanlija, nadalje, o njihovu vojno-formacijskom i teritorijalno-urbanom razmještanju, i o mnogo čemu drugom još što će ih ovdje snaći.

Gljučne riječi: Osobna imena i prezimena, osobni i obiteljski nadimci bunjevačkih Hrvata, migracije, (mikro)toponimi, Bunjevci, Dalmati, Hrvati, Hrvati Bunjevci, Iliri, hrvatska onomastika, hrvatsko imenoslovlje, Pedagoški zavod Vojvodine.

1.

UVOD – Osmanlijska osvajanja Balkanskog poluotoka zahvatila su i pokrenula i one Hrvate koji se služe istim štokavsko-ikavskim govorom, a što će pod imenom Dalmata, Ilira, odnosno Bunjevaca, napustili svoja staništa iz dijelova Hercegovine, Dalmatinske zagore, Bosne i Like, naseljavajući dijelove Slavonije, Bačke, Baranje i Banata, na sjeveru sve do Budima, u današnjoj Vojvodini, Hrvatskoj i Mađarskoj. U novom podneblju glavna bunjevačka središta postaju Subotica, Sombor i Baja (*Bajski trokut*), a nakon postupnog istupanja bunjevačkih Hrvata iz graničarskih dužnosti i postrojbi tzv. Vojne krajine uslijedit će njihov zamjetan gospodarski i kulturni razvoj, pogotovu kada Sombor (1749.) i Subotica (1779.) postanu slobodni kraljevski gradovi, što će pridoni-

jeti uvećavanju gradskih prihoda i poboljšanju položaja mnogih, a ne samo plemićkih, obitelji.

Uvid u hrvatsku onomastiku u prostoru Ugarske, a osobito u stanje nastalo nakon trianonskog mirovnog ugovora, u Vojvodini i Mađarskoj, pruža obimnu imensku građu koja može biti od značaja za više znanstvenih disciplina. Razmatrajući antroponime, patronime i (mikro)toponime u bunjevačkih Hrvata, pruža nam se mogućnost, uvjetno rečeno, rekonstrukcije odnosa koji su u pojedinim razdobljima¹, utjecali na izbor najčešćih osobnih imena i prezimena, obiteljskih imena i nastanak osobnih i obiteljskih nadimaka. Budući da takav pristup podrazumijeva sagledavanje povijesnih i društvenih prilika, u tom nam kontekstu, također, svjedoči i o stanje svijesti što su ga dijelovi hrvatskog naroda imali o sebi i vlastitu pripadanju, napose o svomu mjestu u matičnom nacionalnom korpusu – a to se u nj do danas održalo. Pri tom ne smijemo smetnuti s uma ona iskustva i tragove koji su zabilježeni prije i nakon 1241. godine, kada se počevši s Belom IV. u opustošenoj i desetkovanoj Ugarskoj nastanjuju mnogi doseljenici iz dalmatinskih gradova, mahom trgovci i zanatlije (mesari, mlinari, štavljači, čizmari, remenari, opančari, kabaničari, užari, tkači, stolari, kolari, tesari, kovači, nožari, zlatari, zidari, ciglari, latomi-kamenolomci, staklari, dimnjačari, krovopokrivajući, bunardžije, sapunari, travari, kirurzi i dr.) postavši autohtono stanovništvo ovog kraja.

Moglo bi se ustvrditi kako upravo imena, prezimena i nadimci spadaju među «najvitalnije» riječi svakoga, pa i hrvatskoga, jezika, budući da se rabe danomice i premda opstaju kroz stoljeća, neka nas ovo njihovo svojstvo, ipak, ne zavara – ove su riječi, danas, u biti iznimno ugrožene i podložne promjenama, u prvom redu radi utjecaja okružja, medija, pomodarstva i dr. Dovoljno je usporediti hrvatske imenare s početka XX. i XXI. stoljeća, da ne idemo dublje u prošlost. Utoliko smo u obvezi, ovim jezičnim spomenicima i bjelodanim dokazima naše duboke ukorijenjenosti u ovom podneblju, posvetiti potrebnu skrb i promišljeno ih spašavati od nestajanja.

Iz tih razloga ovim su se pitanjem bavili, premda ne uvijek s istim namjerama, mnogi hrvatski, mađarski i srpski autori – *Ivan Antunović, Stjepan Bartolović, Sámú Borovszky, Jovan Erdeljanović, Matija Evetović, Antal Hegedűs, István Iványi, Aleksa Ivić, Milivoj V. Knežević, Mijo Mandić, Petar Pekić, Rikard Pavelić, Ive Prčić, Mate Šimundić, Dinko, Šokčević, Bernardin Unyi, Stjepan Velin*, i dr. – ali se zamjetno

¹ V.: *M. Evetović*, *Kulturna povijest bunjevačkih i šokačkih Hrvata*, Subotica, 2010.

izdvajaju prinosi *Marka Peića* (1913. – 2010.) i *Grge Bačlije* (1939.)², *Živka Mandića* (1948.)³, te *Ante Sekulića* (1920.)⁴, pogotovu u onim djelima na koja skrećemo pozornost u ovom radu. Pored mjera što su ih u tom smjeru već poduzeli pojedinci, kulturne i znanstvene institucije (iz Hrvatske, Mađarske, Vojvodine), trebale bi ići stanovite obveze i ovlasti što ih imaju Hrvatsko nacionalno vijeće u Srbiji i Hrvatska samouprava u Mađarskoj, a tomu u prilog jamačno može poslužiti i istraživanje upriličeno u okrilju Pedagoškog zavoda Vojvodine.

IZVORI – Za pribiranje i proučavanje bunjevačkih, odnosno hrvatskih osobnih imena, prezimena, nadimaka i (mikro)toponima korišteni su brojni izvori, kako usmeni i narativni, tako i pismeni, drugim riječima, matične knjige rođenih, vjenčanih i umrlih, katastarski spisi i knjige, zemljovid, povelje, službena prepiska, nadalje ugovori i testamenti, službena statistika i sve druge vrste zapisa koji sadrže relevantne podatke i građu, te pripadajuća literatura. U narativne izvore spadaju ljetopisi, memoari, autobiografije, dnevnici (tiskani ili u rukopisu), dok u usmene izvore spadaju i zabilješke i snimke baštine dobivene izravnim doticajem, intervjuom o rodovskoj predaji, podrijetlu, kazivanja o precima, seobama i drugim spoznajama pojedinaca.

PISANI IZVORI – Matične knjige Dalmata, Ilira, odnosno bunjevačkih Hrvata u Subotici, prema istraživanjima Ante Sekulića, vode se, s prekidima, od 1687. godine⁵.

U gotovo svim mjestima koje navode Peić-Bačlija, Mandić i Sekulić, bunjevački Hrvati i danas žive, a u nekima od njih ima ih još od razdoblja kada su ove prostore zaposjele Osmanlije (1541-1686)⁶. Važno je dodati kako se u subotičkoj, a i u pojedinim mjesnim, pismohranama i danas čuvaju pojedine matične knjige, dostupne za korištenje i daljnja

² *M. Peić * G. Bačlija*, Imenoslov bačkih Bunjevaca, Novi Sad – Subotica, 1994.

³ *Ž. Mandić*, Povijesna antroponimija bunjevačkih Hrvata u Mađarskoj, Budimpešta 1987; – *Isti*, Osobna imena bunjevačkih Hrvata u Mađarskoj (u: Korabljića, 6), Zagreb, 2000; – *Isti*, Antroponimija i toponimija bunjevačkih Hrvata u Mađarskoj, Pečuh, 2005.

⁴ *A. Sekulić*, Osobna imena, prezimena i nadimci, Subotica, 2006. i 2010; – *Isti*, Hrvatski bački mjestopisi, povijest hrvatskih imena mjesta u Bačko-bodroškoj županiji, Zagreb, 1994; – *Isti*, Hrvatski baranjski mjestopisi, Zagreb, 1996; – *Isti*, Hrvatski srijemski mjestopisi, Zagreb, 1997.

⁵ *A. Sekulić*, Tragom franjevačkog ljetopisa u Subotici, Split, 1978.

⁶ *Grupa autora*, Koreni, Svedočenja vekova (Pravni položaj i stanovništvo Subotice 1391 – 1828.), Subotica, 1991.

istraživanja, budući da su fondovi mahom dobro sačuvani i obrađeni. Katastarske knjige, službena pisma, ugovori, povelje i testamenti pohranjeni su u historijskim arhivima Subotice, Sombora, Baje, Kaloče, Segedina, Budimpešte i drugim pismohranama⁷.

Iz vremena kada je Subotica vojna utvrda (1720.) potječe popis, na latinskom jeziku, s imenima redova, dočasnika i časnika, pripadnika pješadijskih i konjičkih postrojbi, zatim, boljestojećih žitelja, pojedinih udovica i dr. Među njima su Subotičani s prezimenom: Bačić, Baić, Blesić, Budanović, Čović, Evetović, Ivković, Kopunović, Kubatović, Matković, Mamuzić, Rajčić, Rudić, Sučić, Vojnić, Vujković i dr.

Na više uzastopnih traženja uglednih Subotičana austrijska nadvojvotkinja i ugarska kraljica Marija Terezija izlazi u susret Dalmatima, i pozivajući se na njihove zasluge u ratu protiv Turaka, dodjeljuje gradu (1743.) privilegij kraljevske komorske varoši, koja dobiva ime Sveta Marija, u vrijeme kada su na njegovu čelu: Ilija Bukvić, Josip Kopunović, Grga Križanović, Josip Jaramazov, Ivan Mačkov, Petar Mukić, Marko Skenderov, Grgo Vidaković, Ivan Vojnić i Stipan Vojnić. Ovo je proćelništvo obnarodovalo 4. lipnja 1745. gradski Statut pisan narodnim, «dalmatinskim jezikom», kojim se uređuju uvjeti održavanja reda i mira, te pravila ponašanja gradskih stanovnika na javnom mjestu, u crkvi i drugdje⁸. Pa je tako doslovce u članku 8. zapisano: «Kad se kakva kraljevska zapovist publicira, iliti kakva zapovist S. Tanacsza po telaruse obznanyuje, a tko ne obderxi onakovu zapovist imatye veliku kastigu, iliti Globu», dok je u članku 15. zapisano: «Tko se procsuje da u svojoj kutji velike notyne Divane, Sidnicze uzdrxi imatye za pokoru 30. B. a tko Sidnicsari po 25. B⁹». Iz jezika kojim je Statut pisan, očito je, tekstopisci su načistu kojem se i kakovom puku obraćaju. Uzgred, istim je izričajem pisana i najstarija oporuka (1748.), također pohranjena u Historijskom arhivu Subotice, itd. Tomu u prilog ide pisana povijest brojne, bogate i ugledne obitelji Vojnić, koja je ostavila vidnog traga isprve u borbama protiv Osmanlija, potom i u drugim europskim ratovima u kojima sudjeluje Beč (protiv Bavarske i Francuske, u opsadi Praga i dr. a također i radi toga jer raspolaže velikim zemljišnim posjedima, sudjeluje u urbaniziranju bunjevačkohrvatskih gradova, razvoju trgovine, novčarstva i dr.¹⁰.

⁷ S. Bačić, *Iz prošlosti gradskog prava Novog Sada, Sombora i Subotice*, Subotica, 1998.

⁸ *Grupa autora*, *Koreni, Svedočenja vekova (Pravni položaj i stanovništvo Subotice 1391 – 1828)*, Subotica, 1991.

⁹ Usp: *Ulmer, Gáspár.*, *O gradskom Statutu iz 1745.* u: *Koreni*, 1991.

¹⁰ *G. Ulmer*, *Posed Bajša, spahije i kmetovi 1751 – 1849.*, Novi Sad, 1986.

U gotovo svim navedenim mjestima, koje spominju Peić-Bačlija, Mandić i Sekulić i danas žive bunjevački Hrvati, a u nekima od njih ima ih od razdoblja kada su ove prostore (1541.–1686.) zaposjele Osmanlije¹¹. Važno je dodati kako se u subotičkoj i pojedinim mjesnim, pismohranama i danas čuva dio matičnih knjiga, dostupnih za korištenje i daljnja istraživanja, budući da su sačuvani fondovi obrađeni¹². Katastarske knjige, službena pisma, ugovori, povelje i testamenti pohranjeni su u historijskim arhivima Subotice, Sombora, Baje, Kaloče, Segedina, Budimpešte i drugim gradskim pismohranama¹³.

Imenoslovlje – onomastika, posebna je grana lingvistike koja proučava osobna imena i prezimena, kao i nadimke. Proučavajući povijest imena ljudi (antroponimi) i imena mjesta (toponimi), oslanja se na etimologiju, dijalektologiju, etnologiju i mitologiju. Osobna su imena zacijelo najstariji dio hrvatske antroponimije budući da su naši daleki predci imali samo osobno ime, ako je suditi prema mnogim spomenicima. Primjerice, na Bašćanskoj ploči spominju se kralj *Zvonimir* i opat *Držiha*, bez navoda njihova prezimena, jer su ona očito dio, kasnijeg, (naj)mlađeg sloja.

Imena – koja se danas koriste, prema podrijetlu se mogu podijeliti na izvorno hrvatska i pohrvaćena. Tako među ona koja imaju slavensku osnovicu i međusobno su ista ili veoma slične imenima iz drugih slavenskih jezika, kao što su: *Bogoslav, Borna, Darko, Goran, Lasta, Latica, Vesela, Vesna, Višnja, Zdenka, Zdenko, Zoran, Zorana*. Nadalje, ona za koja se može reći da su navlastito hrvatska izvorna narodna imena: *Domagaj, Držislav, Hrvoje, Mislav, Zdeslav*, potom biblijsko-kršćanska, koja su, vjerojatno najbrojnija, pa je tako i među bunjevačkim i šokačkim Hrvatima. Ovamo spadaju: *Ana, Eva, Marija, Ivan, Josip, Petar*, odnosno, *Amalka, Ante, Antuš, Beno, Bolto, Boza, Cvitko, Đula, Felo, Janja, Ljubica, Koleta, Krista, Mata, Mona, Nada, Tona, Tonka, Tuna, Verka, Vita, Vranje* i mnoga druga. Pod utjecajem Osmanlija udomačila su se i islamska imena poput *Hasana, Omera* i *Osmana*, a među posuđenima iz okolnih i drugih europskih jezika su: *Aleksandar, Boris, Karlo, Igor, Robert, Vanja*, uključivši i ona pomodna: *Dolores, Indira, Elvis*,

¹¹ N. dj.

¹² *G. Ulmer*, Prosjaci u Subotici krajem XVIII i prvoj polovini XIX veka, Subotica, 1994; – *Isti*, Zanatstvo u Subotici 1686 – 1779., Subotica, 1995; – *Isti*, Kraljevski komesar Skulteti u Subotici (1819 – 1823.), Subotica, 1998; – *Isti*, Vlastelinsko naselje Aleksandrovo, Subotica, 1999.

¹³ *S. Bačić*, Povelje slobodnih kraljevskih gradova Novog Sada, Sombora i Subotice, Subotica 1995.

Sandokan, Onur. Većinom su ova imena, uistinu, udaljena od hrvatskog jezika i njegova sustava pa se niti ne sklanjaju¹⁴.

Nadimci – spadaju u stari sloj hrvatske antroponimije. Smatra se kako su nastala radi lakšeg razlikovanja osoba sa istim imenom. Po svemu sudeći, nadimci su prethodili prezimenima, u koja su se mnogi nadimci, zapravo, razvili. Među ostalim nadimci mogu biti svjedočanstvo o mjestu rođenja (*Kaćmarac, Lemeš, Tukuljac*), stanovanja ili zanimanja (*Bačić, Berberović, Ditelnar, Slavončev, Svinjarov, Vodeničarov*). Mogu upućivati na nečiju vanjštinu (*Kepec, Koščo, Koščuran, Nogalo, Tršo, Šakalija*) ili na psihičku odliku (*Frketan, Vitrenjak, Vragov, Vrepčinca*), itd.

Prezimana – su, očito, najmlađi sloj hrvatske antroponimije, javljaju se na prijelazu XII. u XIII. stoljeće. Ovdje je potrebno podsjetiti kako je na Tridentskom saboru odlučeno da se pučanstvo u matične knjige upisuju prema imenu i prezimenu. Hrvatska prezimana mogu biti patronimi, izvedena iz imena oca, ili matronimi, kada su izvedena iz imena majke (*Aladžić, Andrašić, Andrić, Anišić, Antunović, Balažević, Bartolović, Cvitković, Jagić, Matoš*). Nadalje, mogu biti prema zanimanju (*Kovač, Kujundžić, Lončar, Mesaroš*), iz nadimaka (*Crnković, Kopilović, Kopunović, Švraka, Vrana*), prema toponimu (*Budimčević, Ostrogonac Zomborčević*) i dr. U jednom razdoblju hrvatska su prezimana (kao i imena, uostalom) bila latinizirana, germanizirana i mađarizirana, a od vremena hrvatskog preporoda, između dva svjetska rata i još kasnije, u komunizmu, pojedina su prezimana pohrvaćena (*Benes, Berkeš, Hege-diš, Sekelj, Žigmanov*).

2.

«IMENOSLOV BAČKIH BUNJEVACA» MARKA PEIĆA I GRGE BAČLIJE – pred stručnom i širom javnosti, prvi je tiskani imenar Dalmata, Ilira, odnosno bačkih bunjevačkih Hrvata urađen s prepoznatljivom namjerom da pruži obuhvatnu i iscrpnu građu, neovisno o trianonskoj liniji razgraničenja, što čitatelju treba sugerirati neminovnost sagledavanja ne samo lingvističkih već i drugih aspekata ovoga pitanja, koja se posljedično nameću u ozračju dublje povijesne perspektive.

Iz tih su razloga, uz potrebna razjašnjenja o transkripcijskim kolebanjima u izvornim spisima, kao i o onim odstupanjima koja su nastala kao rezultat društvenih promjena, autori priredili obuhvatan popis (76) naselja Bunjevaca od vremena doseoba, potkrepljujući ga i zemljovidom. Ukoliko u nekom od navedenih naselja danas više nema bunjevač-

¹⁴ Usp.: *S. Babić, B. Finka, M. Moguš*, Hrvatski pravopis, Zagreb, 1996.

kohrvatskog življa, pisano svjedočanstvo o njihovim prezimenima može se pratiti kroz mađarski onomastički sustav. Zato su autori, bilježeći godinu kada se u nekom mjestu prvi i zadnji put javlja stanovito prezime u pisanim izvorima i njegov današnji lik, nastojali su pružiti naznake, pa i djelomični uvid i u asimilacijske procese.

Glede imena, također se može učiniti vidljivim proces narodnog trajanja i njegovog nestajanja, ne samo u mađarskom okruženju.

Premda su roditelji na krštenju djetetu uobičajeno davali narodno ime – i njime do kraja života zvali svoje dijete u obitelji – svećenici su mu određivali crkveni lik, najčešće ga upisujući prema imenima svetica, dok se administracija, unoseći ime u matične knjige, držala svojih, neskrivenih državnih interesa. Tako bi Đuro postajao György, Ivana bi upisali kao Jánosa, Josip se premetao u Józsefa, a Stipana ili Stjepana, držali su za Istvána. Kada ovome dodamo iskustvo iz vremena nastanka Kraljevine SHS i tobožnjeg vraćanja pomadarenih imena njihovu izvorniku – od gdje kojeg Đure (Györgya) mogli su nastati Đurađ, ili Đorđe, Ivana (Jánosa) istom bi pisali kao Jovana, a Josu ili Josipa (Józsefa) pak kao Josifa, dok su se Stipani, ili Stjepani (Istváni) trebali glasati kao Stevani, itd. Sličnim preinakama su bila podvrgnuta i ženska imena, kako u nastojanju njihova pomadžarenja, tako i za pokušaja njihova posrblijanja.

Tragom istraživanja *Marka Peića* i *Grge Bačlije* provedenog od sedamdesetih do devedesetih godina XX. stoljeća Bajskom trokutu glede bunjevačkohrvatskoga onomastikona u dodiru s mađarskim jezikom i kulturom, također, se mogu pratiti, kako zatečeno stanje tako i promjene u odnosu na ranije opise. Peić i Bačlija su zabilježili 4.700 prezimena, 1.656 obiteljskih nadimaka, 480 osobnih imena i 830 osobnih nadimaka. Pružajući ovaj popis prezimena, osobnih imena, prezimena i nadimaka, te promatrajući gibanje ovog sustava kroz vrijeme, slijedom opisanih promjena, do najnovijeg vremena, Peić i Bačlija su pored postojanja stanovitog hrvatskog etno-jezičnog prostora (Vojvodina, Mađarska) i njegova nestajanja, skrenuli pozornost ne samo na jezičnu prilagodbu u doticaju s većinskim mađarskim, već i s ostalim jezicima i kulturama. Ovome je potrebno dodati kako su drugi istraživači opisali stanovite bunjevačkohrvatske i šokačkohrvatske interakcije u doticaju s njemačkim i jezicima drugih naseljenika u južne panonske prostore, poput primjerice prof. *Stjepana Bartolovića*¹⁵.

¹⁵ V.: Bački šokački govor, s rječnikom (rukopis za doktorsku disertaciju), zatim O osobinama bunjevačkog govora u Bačkoj, nadalje Prilog leksičkoj geografiji (Neki romanski elementi u bunjevačkom i šokačkom govoru u Bačkoj) i dr.

«ANTROPONIMIJA I TOPONIMIJA BUNJEVAČKIH HRVATA U MADŽARSKOJ», ŽIVKA MANDIĆA – obrađujući imensku građu ponudio je čitateljima pregled osobnih imena obuhvaćajući: ženska i muška narodna imena u pravom i hipokorističkom obliku, zatim ženska i muška svetačka imena u pravom i hipokorističkom obliku, nadalje rječnik osobnih imena bunjevačkih Hrvata u Madžarskoj, te izvore, matične knjige i druge arhivske spise. Glede nadimaka Mandić se odlučio razmatrati ih po naseljima, nadalje prema formi, prema tvorbi osnove i prema značenju temeljne riječi, a također pruža primjere nadimaka iz pučkih pjesama, te daje rječnik osobnih i obiteljskih nadimaka bunjevačkih Hrvata u Madžarskoj.

Ustrajno bilježeći sve vrijedne podatke iz jezične svakodnevice svojih sunarodnjaka Ž. Mandić, također, razmatra i mikrotoponime, te i njih razmatra po naseljima i tako ih klasificira. Uz iscrpan rječnik mikrotoponima bunjevačkih Hrvata u Madžarskoj daje pregled kazivača, mahom osoba poodmakle životne dobi, koje za pretpostaviti je duže i više pamte, kao i korištenu literaturu.

Živko Mandić navodi mjesta, na području današnje Madžarske gdje žive bunjevački Hrvati: Aljmaš (Bácsalmás), Baja (Baja), Baškut (Vaskút), Bikić (Bácsokod), Čavolj (Csávoly), Čikerija (Csikéria), Đurić (Bácsszentgyörgy), Gara (Gara), Kaćmar (Katymár), Kelebija (Kelebia), Matević (Mátételke), Santovo (Hercegszántó), Sentivan – Gornji Sveti Ivan (Felsőszentiván), Tompa (Tompa), Fancaga (Bajaszentistván, danas već dio Baje), zatim na Mohačkom otoku, u Donjoj i Gornjoj Kandi (Alsó és Felső Kanda), Jeludži (Élesd) i Šaru (Sárhát). Također su živjeli u: Barački (Nagybaracska), Boroti (Borota), Boršotu (Bácsborsód), Čanadu (Érsekszanád), Čataliji (Csátalja), Čikuzdi (Sükösd), Dautovu (Dávod), Deski (Deszk), Dudvaru (Nemesnáudvar), Hajošu (Hajós), Jankovcu (Jánoshalma), Kakonju (Kákony), Kunbaji (kunbaja), Milkutu (Mélykút), Monoštoru (Bátmonostor), Panduru (Pandúr), Rimu (Rém), Sirigu (Szöreg) i Srimljanima (Szeremle)¹⁶. U 38 naselja gdje žive bunjevački Hrvati Mandić je od 257 kazivača zabilježio 2.968 osobnih imena.

«OSOBNA IMENA, PREZIMENA I NADIMCI BAČKIH HRVATA», ANTE SEKULIĆA – djelo je koje se u tiskanom obliku pred čitateljima pojavilo tek 2006. godine (drugo izdanje 2010.), premda je A. Sekulić s prikupljanjem relevantne građe započeo još krajem tridesetih godina XX. stoljeća. Međutim, stjecajem prilika, tijekom njegova prvog i drugog uhićenja (1947. i 1972.), i u oba slučaja osude na

¹⁶ Usp.: Ž. Mandić, 2000. 112.

zativorsku kaznu, državne organe, među ostalim je živo zanimao upravo njegov dotadašnji jezikoslovni pa i onomastički uradak. I makar još uvijek raspolaže s reversima, točnim popisom i opisom oduzetih rukopisa, do danas nije uspio ostvariti pravo na njihov povrat¹⁷. Ipak, ovo nije obeshrabilo akademika Sekulića, te je nakon dvije izdržane robije ponovno prionuo sakupljanju potrebne građe – kako za knjigu *Osobna imena, prezimena i nadimci bačkih Hrvata*, tako i za *Rječnik govora bačkih Hrvata*.

U svom imenoslovu A. Sekulić rasporedom građe, ubilježbom i tumačenjem relevantnih podataka želi upozoriti na jedinstvenost i cjelovitost današnjih, suvremenih bačkih osobnih imena i nadimaka, prezimena i obiteljskih nadimaka s ostalim hrvatskim narodnim i jezičnim područjima. Dugogodišnja istraživanja i proučavanja (od 1938. do 1990.) složena su u sustav prepoznatljivosti, a hrvatsko narodno biće u panonsko-bačkom Podunavlju obuhvaćeno je u cjelini, usprkos (među) državnim (trianonskim), županijskim i kotarskim granicama. Usporedbom s istraživanjima u ostalim hrvatskim područjima nameće se zaključak da su osobna imena i prezimena, osobni i obiteljski nadimci u bačkih Hrvata prilog ne samo istraživanju hrvatskog onomastičkog sustava u ovom podneblju nego uistinu o integralnom dijelu hrvatskog naroda, pa tako i rasuću koje slijedom višekratnog prekrajanja državnih granica živi izvan međa matične domovine.

Kako navodi A. Sekulić «U proučavanju antroponima uvijek se pisci naginju nad matične knjige, čitaju ih i prepisuju. Matične knjige su od njihova ustroja pa sve do 1945. bile vlasništvo i u rukama crkvenih, župnih ureda. Jednom nasilno oduzete matične knjige nisu vraćene vlasnicima – župnim uredima, a pristup k njima nije bio dopušten (o vlastitom iskustvu pisao sam u svome radu o Ambroziju Šarčeviću). No, kako je nedavno objelodanjeno (1994.) da postoje ‘Matice rođenih Skupštine opštine Subotica 1687. i od 1756. do 1896.’ i niz drugih matičnih knjiga, treba upozoriti da se radi o oduzetim knjigama¹⁸, a

¹⁷ V.: A. Kopilović, M. Miković. Razgovori s Antom Sekulićem, Subotica, 2009.

¹⁸ Matične knjige koje je država oduzela Katoličkoj crkvi krajem II. svjetskog rata, trebale bi biti vraćene do kraja 2011. godine. Riječ je o približno tri tisuće knjiga za Katoličku crkvu u cijeloj Srbiji, a od toga Subotičkoj biskupiji treba biti vraćeno oko 1590 knjiga. Vlada Srbije, najavljenim vraćanjem svih matičnih knjiga crkvama i vjerskim zajednicama, odnosno njihovim pravnim sljedbenicima, nastoji ispraviti nepravdu dugu 65 godina, navedeno je tim povodom u priopćenju Ministarstva za ljudska i manjinska prava, državnu upravu i lokalnu samoupravu. U njima se nalaze podaci o osobama koje su krštene, vjenčane, bile krizmane, ili imale crkveni pokop.

netočni su također podaci o takvim knjigama iz Sombora, Lemeša, dok ni crkve niti župe nije bilo u Tavankutu god. 1810¹⁹.»

Dakako, i Sekulić daje pregled mjesta u kojima je pronalazio građu što ju je koristio u pripremi svoga djela. To su: Aljmaš (Bácsalmás), Bajmok, Baračka (Nagybaracska), Baćin (Bátya), Bikić (Bácsbokod), Baja, Bikovo, Boršot (Bácsborsod), Borota (Borota), Baškut (Vaskút), Bajša, Bačka Topola, Budim (Buda), Bukin, Bački Vinogradi, Čanad (Érsekcsanád), Čantavir, Čikerija (Csikéria), Čikuzda (Sükösd), Čatalija (Csátalja), Čonoplja, Čavolj (Csávoly), Dautovo (Dávod), Deska (Deszk), Dušnok (Dusnok), Dudvar (Nemesnáduvvar), Đurić (Bácsszentgyörgy), Đurđin, Gara (Gara), Gornji Sv.Ivan (Felsőszentiván), Hajoš (Hajós), Hrvatski majur, Jankovac (Jánoshalma), Kaćmar (Katymár), Kalača (Kalocsa), Kanjiža, Kelebija (Kelebia), Klisa (Verušić), Kolut, Kupusina, Kunbaja Kunbaja), Lemeš (Svetozar Miletić), Ludoš, Matević (Mátételke), Mala Bosna, Madaraš (Madaras), Miljkut (Mélykút), Mali Idoš, Mohač (Mohács), Monoštor (Bátmonostor), Novi Sad, Odžaci, Palić, Pačir, Pandur (Pandúr), Pečuh (Pécs), Prigrevica/Sveti Ivan, Roglatica, Rim (Rém), Santovo (Hercegszántó), Stoni Beograd (Székesfehérvár), Sivac, Stanišić, Segedin (Szeged), Sirig (Szöreg), Siget (Szigetvár) Siget (Szigetvár), Stara Moravica, Sombor, Srimljani (Szeremle), Senta, Subotica (uži grad), Taban (Tabán – dio Budimpešte), Temerin, Tompa (Tompa), Tukulja (Tököl), Tavankut, Vancaga (Bajaszentistván), Verušić (Klisa), Žednik. Također, je pružio popis bačkih hrvatskih plemenitaških obitelji i pojedinaca, potkrijepivši ga datumom proglašenja, nadalje, primitka naslova i grbovnice, uz kratak osvrt na ulogu pojedinaca iz pl. obitelji na narodni život.

ZAGLAVNA ZAPAŽANJA: HRVATSKA ONOMASTIKA NA NACIONALNOM I KULTURNOM RUBU U OZRAČJU POLITIČKOG BACKGROUNDA – Do početka XIX. stoljeća Dalmatima, Ilirima, odnosno bunjevačkim i šokačkim Hrvatima se činilo da je rješenje njihova položaja u Ugarskoj, a pogotovu kasnije u Austro-Ugarskoj – pribjegavanje dvostrukom identitetu – što su, također, bezuspješno pokušali ostvariti i u Kraljevini Jugoslaviji. Očekivali su, naime, i različitim putovima tražili od država uvjete za nesmetano razviće vlastitoga hrvatskoga kulturnoga identiteta, a za uzvrat su bili spremni prihvatiti mađarski (Strossmayer, Antunović i sljedbenici), odnosno, jugoslavenski (Budanović, Rajić i sljedbenici) politički identitet. Razumije se, niti su mađarski političari u Ugarskoj, a ni srpski u Kraljevini Jugoslaviji, po-

¹⁹ Usp.: *A. Sekulić*, *Osobna imena, prezimena i nadimci bačkih Hrvata, Subotica*, 2006.

kazali ozbiljno zanimanje za ovakvo rješenje, budući da je, i jednima i drugima, cilj bio isti – politička i kulturna homogenizacija cjelokupnog stanovništva u državi. I jedni i drugi su strahovali da kulturni pluralizam potiče i stvara politički pluralizam, što u konačnici prijeti raspadom države. Uspostava nacionalno-državne zgrade na višetničkim temeljima onodobnim se političkim elitama doimala prevelikim izazovom.

Gibanja koja će uslijediti među Bunjevcima i Šokcima, pokazuju kako se ova politički neorganizirana i etnički slojevita skupina postupno (samo)uspostavljala. S porastom pritiska u korist mađarske/srpske nacionalne integracije, povećavao se stupanj nacionalno-manjinske homogenizacije, uz propratno političko samoorganiziranje, što je stalno učvršćivano kulturnim djelovanjem.

U navedenim razdobljima, a i kasnije, kultura se pokazala snažnim sredstvom političke moći, ona uistinu može homogenizirati određeno društvo, ali ga može i razjediniti. Stoga sve političke i strukture države nastoje uspostaviti potpunu kontrolu, pače neupitni monopol, nad kulturom. Pri tom politička i državna elita nisu skrivale svoje zaziranje spram kulturne suradnje manjina sa susjednim zemljama jer su strahovale da se ona lako može preokrenuti u izvor političke moći i uzdrmati jedinstvo države. Tako je, svojedobno, kulturni razvoj Hrvata i Srba (i drugih, dakako) prema mađarskom političkom rasuđivanju ugrožavao mađarske državne interese u Ugarskoj, kao što je kasnije svaki oblik kulturne suradnje Bunjevaca i Šokaca sa Zagrebom, potom s Banovinom, prema jednostavnom stavu političara, uključivši i one iz međusobno suprotstavljenih, srpskih stranaka, ugrožavao srpske interese u Kraljevini Jugoslaviji.

Pojedina pitanja koja proističu iz kulturnog pluralizma ostaju otvorena i za ubuduće, kao značajna tema istraživača nacionalnog identiteta, čemu u prilog mogu ići i stanovita iskustva iz povijesti bačkih bunjevačkih i šokačkih Hrvata, kao i dijelova drugih manjinskih naroda u Vojvodini. Dio toga, zacijelo je i sustav osobnih imena i prezimena, osobnih i obiteljskih nadimaka Hrvata, koji smo pokušali razmatrati u ovom radu.

LITERATURA

- Bori, I. *A jugoszláviai magyar iróadalom rövid története*, Újvidék, 1993.
Erdeljanović, J. *Poreklo Bunjevaca*, Beograd, 1930.
Mađar, L. *Koreni. Svedočenje vekova*, Istorijski arhiv, Subotica, 1991.
Iványi, I. *Szabadka szabad királyi város története. I. rész*, Szabadka, 1886.
Iványi, I. *Szabadka szabad királyi város története. II. rész*, Szabadka, 1892.
Iványi, Magyar *Szabadka és vidéke 1848/49-ben*, Szabadka, 1998.

- Mándics, M. *A magyarországi bunyevác-horvátok története – Povijest bunjevačkih Hrvata u Mađarskoj*, Kecskemét, 1989.
- Mandić, M. *Bunjevačko plemstvo*, Subotica, 1927.
- Matković, H. *Povijest Jugoslavije (1918 – 1991) Hrvatski pogled*, Zagreb, 1998.
- Muhi, J. *Zombor története*, Zombor, 1944.
- Pavelić, R. *Bunjevci*, Zagreb, 1973.
- Pavelić, R. *Stope predaka – Bunjevci u Hrvatskom primorju, Gorskom kotaru i Lici*, Zagreb, 1991.
- Pavlović, T. *Dvojna prezimena bačkih Bunjevaca*, Subotica, 1990.
- Prčić, I. *Subotica i Bunjevci*, Subotica, 1936.
- Sekulić, A. *Tragom franjevačkog ljetopisa u Subotici*, Split, 1978.
- Sekulić, A. *Narodni život i običaji bačkih Bunjevaca*, Zagreb, 1986.
- Sekulić, A. *Bački Hrvati*, Zagreb, 1991.
- Sekulić, A. *Rasprave o jeziku bačkih Hrvata*, Zagreb, 1997.
- Szentgyörgyi, I. et al. *Subotička bibliografija 1764–1869, sv. 1*, Subotica, 1988.
- Szentgyörgyi, Bažant *Subotička bibliografija 1870–1918, sv. 2*, Subotica, 1993.
- Šimundić, M. *Rječnik osobnih imena*, Zagreb, 1988.
- Unyi, B. *Sokácok és Bunyevácok és bosnyák ferencees története*, Budapest, 1947.
- Vulić, S. *Vitezovi hrvatskog jezika u Bačkoj*, Subotica, 2009.

ABSTRACT

The system of personal names and surnames, personal and family nicknames of Croats, with their characteristic (micro) localities, we can say, is the subject of ongoing interest, both within their immediate and extended family and community, so the State, the Church and science, because many elements of the being in particular are contained in them, from ancient times until today. Through them a single, national, religious, social, historical and other events can speak which have left traces in many, countless, destinies and collective history. Following the names and nicknames there can be followed a part of human and cultural influences to which Croats were exposed in today's Hungary and Vojvodina during the historical events, and especially since the need of introducing the surnames to a public use, along with other data, which today are entering into the Register. Dalmatian and Illyrian, later Bunjevac and Šokac or Croatian surnames which were recorded during the XVII. and XVIII. century in this area may also witness the migration of the Croatian population. Because of that they are a case of study, mainly of historians and linguists, and others who believe that from the personal and family names and nicknames can be read important information about the time and reasons of the arrival of Croats to this region, which have been recorded before and after the Ottoman conquest, further, about their military-formatonal and territorial-urban deployment, and about many other things which will befall them here.

Keywords: Personal names and surnames, personal and family nicknames of Bunjevac Croats, migration, (micro) localities, Bunjevac, Dalmata, Croats, Bunjevac Croats, Illyrian, Croatian onomastics, Croatian name study, Pedagogical Institute of Vojvodina.

BIOGRAFIJA

Milovan Miković (Subotica, 17. srpnja 1947.), književnik, pripadnik srednjeg naraštaja hrvatskih pisaca u Vojvodini, odnosno *Subotičkog književnog kruga*. Radove u književnim časopisima objavljuje od 1967. Piše pjesme, pripovijesti, romanesknu prozu, kritiku, eseje, studije, rasprave, bibliografiju i dr. Do sada je objavio 21 knjigu, poezije, proze, eseja, kritika, studija, rasprava, antologija, bibliografija i dr. Njegova je dijalekatna poezija riznica bunjevačkih riječi i izraza, a tjeskobna neizvjesnost života u ovom podneblju, dominira u njegovim stihovima pisanim hrvatskim standardnim jezikom. Sastavio «Antologiju hrvatskog romana u Vojvodini, od 1875. do 2010.», «Antologiju hrvatskog pjesništva u Vojvodini, od najstarijih vremena» i hrestomatiju «Subotička kazališna scena od 1747. do 1997.» Zastupljen je u više tuzemnih i inozemnih zbornika i antologija, a preveden na mađarski, njemački, engleski i ruski. Uredio je, ili, i priredio preko 130 knjiga drugih pisaca. Suradnik je Hrvatske književne enciklopedije i Enciklopedije Vojvodine. Član je Društva književnika Vojvodine i Društva hrvatskih književnika. Dobitnik je Antušove, Nagrade dr. Ferenc Bodrogvari, za književna postignuća i dr. Jedan od utemeljivača Radio Subotice (1968.), gdje je isprve spiker-novinar i urednik, a potom glavni i odgovorni urednik Programa na srpsko-hrvatskom jeziku. Od 1983. je glavni i odgovorni urednik književnog časopisa «Rukovet», a potom direktor i glavni i odgovorni urednik NIP «Subotičke novine». Od 2005. je urednik Nakladničke djelatnosti NIU «Hrvatska riječ». Urednik je književnog časopisa «Klasje», glasila subotičkog Ogranka Matice hrvatske.

Ilona Rajšli

Univerzitet u Novom Sadu, Filozofski fakultet

Odsek za hungarologiju

rajsli@stcable.net

DAVANJE IMENA KOD VOJVOĐANSKIH MAĐARA

Apstrakt: Ovaj rad obrađuje nekoliko pitanja prilikom davanja ličnih imena kod vojvodanskih Mađara: motivaciju kod davanja imena, značaj nasleđivanja imena; prikazuje učestalost dvojnih prezimena; daje prikaz najčešćih ženskih i muških imena, kao i kretanje uticaja mode pri izboru imena. Po pitanju prezimena, nakon kratke skice nastanka tipova prezimena, slede najčešća vojvodanska prezimena. Ova pojava je obrađena i proučena na osnovu obimnog materijala prikupljenog u mnogobrojnim vojvodanskim naseljima, pri čemu se posebno vodilo računa o sociolingvističkim aspektima.

Gljučne reči: lingvistika, onomastika, sociolingvistika, lična imena, moda u davanju imena, vojvodanski Mađari

1. DAVANJE IMENA U MAĐARSKOM JEZIKU

Prilikom davanja imena dolazi do identifikacije, do potvrde sopstvenog identiteta, ostvarivanja svog ja. Onaj koji da ime, imenuje, stvara. Ovo je jedan od iskonskih nagona.

Svi narodi imaju određena pravila prilikom davanja imena, zasnovana na tradiciji. U drevnim društvima su se imena prvobitno davala prema rodbinskom odnosu, što se u mađarskom jeziku vidi u prajeziku **Apa*, **Húg*, **Meny* (**Otac*, **Sestra*, **Snaja*). Prilikom izbora imena, u svim kulturama, je bilo bitno da li je sistem imena bio **zatvoren** ili **otvoren**, odnosno, da li su oni koji daju imena mogli da biraju samo između već postojećih imena, ili su imali slobodu u izboru. (Hajdú 2003; 51)

Mađarski **izvorni sistem imena** je po svemu sudeći bio otvoren, a samo ime je bilo u tesnoj vezi sa osobom kojoj je davano. Prvobitni doseljenici mađarskog porekla su koristili **jednodelna imena**, koja se nisu nasleđivala. Od više tipova imena koja su nastala izdvajamo nekoliko:

1. Opisna imena (prema osobinama ličnosti, odnosno metaforička); npr. *Balog*, *Szóke*, *Farkas*. Odnosno Levak, Plavi, Vuk.
2. Imena koja predstavljaju želju. Npr. *Bátor*; *Boldog*, *Gyöngy*. (Nebojša, Srećko, Biserka)
3. Zanimanja. Npr. *Szekeres*, *Dobos*, *Erdős*. (Vozar, Bubnjević, Šumar)
4. Prema etničkoj pripadnosti; npr. *Horvát*, *Székelly*, *Tatár*.

5. Zaštitna imena – sa namerom da se obmanu zli duhovi, npr. *Nemvagy, Mavagy, Nevetlen*. (Nisi, Jesi, Bezimeni)

Već u 12-13 veku se javljaju nova imena, verskog porekla, te se posle nekog vremena (kada su neki pojedinci imali istovremeno i pagansko i hrišćansko ime), od 13-og veka javlja potreba za uvođenjem prezimena, obzirom da imena verskog porekla više ne obeležavaju određenu ličnost, već su uopštena. Od 13-og veka se uobličavaju **dvo-delna imena**, ali je sve do 16 veka, naprimer, slugama ostalo jednodelnost ime. (Hajdú 2010)

2. O ISTRAŽIVANJU LIČNIH IMENA

Poslednjih nekoliko godina u okviru jednog projekta od 2004 do 2009 godine smo istraživali davanje imena u Vojvodini. Istraživanje je sprovedeno u 12 vojvođanskih naselja, većinom u Bačkoj, u manjim sredinama (kao npr. Bačko Gradište, Bačko Petrovo Selo) gde je sačinjen potpuni diahroni pregled, a u većim gradovima (npr. Subotica, Novi Sad) na osnovu reprezentativnog uzorka. Vodilo se računa i o uticaju verskih pripadnosti prilikom davanja imena, što je posebno izraženo naprimer u Pačiru.

U prikupljanju materijala koristili smo crkvene knjige, školske dokumentacije, ankete, kao i neposredne razgovore. Moramo istaći da je u pojedinim mestima bilo teško doći do materijala, te smo morali koristiti sve moguće izvore. Neophodno je bilo sačinjavanje listi za merenje učestalosti upotrebljivanih imena. (Rajslji 2007; 236)

Nadalje ćemo predstaviti nekoliko podataka, iz nekoliko različitih uglova, koji su samo jedan deo od mnogobrojnih do kojih smo u toku istraživanja došli.

3. KO DAJE IME?

U manjim naseljima, doduše samo u tragovima, još postoji običaj da u ritualu davanja imena učestvuje kum, ili pop. Ovo ipak nije više toliko značajno, naprotiv, na osnovu naših merenja, 60% muškaraca dozvoljava da se drugi “mešaju” u davanje imena (posebno supruga), a ostalih 40% smatra da je to njihova stvar. Žene, tek u 15% dozvoljavaju da neko na njih utiče.

4. PITANJE MOTIVACIJE

U poslednjim decenijama je došlo do odstupanja u motivima: nije više tradicija ona koja opredeljuje izbor imena, već se više vodi računa o dobrom zvučanju imena, slaganju sa prezimenom, modi, ili nekim drugim aspektima.

Dole izneti podaci su na osnovu ankete sprovedene u Bačkoj Topoli, gde su se ispitanici na sledeći način opredelili, a prema ponuđenim odgovorima:

1	Dobro zvuči	25,1 %
2	Sviđalo mi se	17,3 %
3	Mađarsko poreklo imena	11,2 %
4	Da se slaže sa prezimenom	10,4 %
5	Retko ime	9,2 %
6	Internacionalno ime	6,1 %
7	Ime slavne ličnosti	5,1 %
8	Ime koje se prenosi generacijski	4,8 %
9	Lako se izgovara	3,06 %
10	Na osnovu dana rođenja po verskom kalendaru	2,04 %
11	Moderno je	1,02 %
12	Iz literature	1,02 %
13	Ime koje se sviđa roditeljima	1,02 %
14	Predlog krsnih roditelja	1,02 %

5. NASLEDNOST LIČNIH IMENA

Generacijsko nasleđivanje imena je još 40-tih godina bilo rasprostranjeno širom Bačke; Ištvani, Jožefi i Janoši, u polovini, Ferenci u trećini, a Imreti i Šandori u četvrtini nasleđuju očevo ime. Kod ženskih imena to je već ređi slučaj, najčešće Marija i Eržebet, nasleđuju majčino ime.

Tvrđnja, koja je zastupljena u stručnoj literaturi, da muškarci rado prenose sa generacije na generaciju svoje ime, je na ovim prostorima i dalje prisutna. Ovo se potvrđuje i u najnovijim istraživanjima; doduše, sa tendencijom opadanja: deca rođena oko 1960-e godine su u oko 35% slučajeva nasledila ime, što se kasnije umanjilo za oko 9-10% (naravno, ovi podaci mogu biti veoma različiti od naselja do naselja).

6. TRADICIJA DAVANJA DVOJNIH IMENA

Ovaj običaj je ostao popularan sve do 40-ih godina prošlog veka. Kroz desetleća najčešća su imena *Péter Pál*, odnosno *Mária Magdolna*.

I danas je davanje dvojnih imena uobičajeno, a po pitanju motivacije i ovde se javlja niz činilaca: jednim delom se roditeljima to dopada, u pojedinim slučajevima sveštenik ne želi da krsti dete ako ima samo moderno ime, te se dodaje i jedno tradicionalno. Prema najnovijim istraživanjima, došli smo do podatka da se radi i o statusnom simbolu. (Fercsik–Raátz 2009; 11)

7. UTICAJ MODE NA DAVANJE IMENA

7. 1. Ova pojava se nekada prvo javila u plemićkim, gradskim sredinama. Seoske konzervativne sredine su se dugo opirale ovim posebnim, novim imenima. Današnje pomodarstvo je izuzetno kapriciozno i vrlo podložno promenama: 70-ih godina je došlo do brzih promena u davanju imena, korpus tradicionalnih imena je veoma brzo dopunjen novim imenima, te se ovo pomodarstvo vrlo brzo proširilo, kako geografski, tako i socijalno.

Ova moderna, tekuća promena imena je prirodna posledica kulturnih promena i naporima usmerenim ka **individualizaciji** imena.

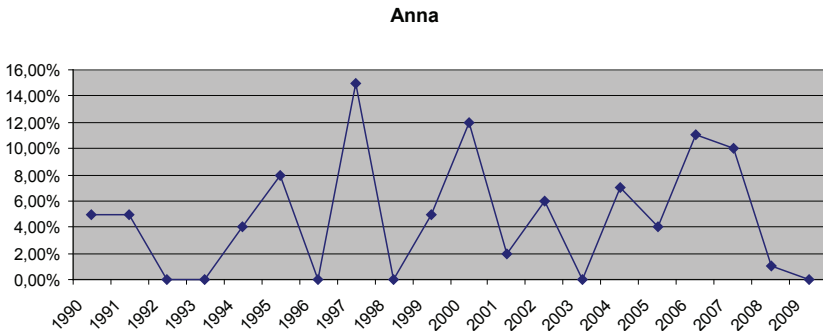
Upravo ovi naponi za individualizacijom, traženjem posebnog imena su veoma izraženi danas.

7. 2. Rezultati u Vojvodini, po pitanju učestalosti imena:

Od **ženskih imena**, u poslednjih nekoliko godina najučestalija su:

1. Emese	staro mađarsko ime
2. Kitti	deminutiv od engleskog imena Katalin
3. Viktória	latinsko ime
4. Nikoletta	francusko ime
5. Réka	staro mađarsko ime
6. Boglárka	mađarsko ime novijeg porekla – ime cveta
7. Lea	jevrejsko – biblijsko ime
8. Noémi	jevrejsko – biblijsko ime
9. Vivien	englesko ime
10. Anna	jevrejsko – biblijsko ime

Pored stranog uticaja, pretežno engleskog i francuskog (*Nikoletta*, *Vivien*), i dalje je prisutno veliki broj biblijskih imena: *Noémi*, *Lea*, kao i stara mađarska imena: *Emese*, *Réka*.

Učestalost imena Anna u Kanjiži od 1990-te do 2009-te godine.

Inače, u celokupnom korpusu mađarskih imena osobeno je to da je više ženskih nego muških imena u upotrebi, prema poslednjem popisu imena, evidentirano je 1163 muških, naspram daleko većeg broja ženskih, blizu 1500. (Ladó–Bíró 2003) Veliki je broj stranih, takozvanih **svetskih, ekskluzivnih** imena, što veoma često svedoči o izraženom snobizmu: *Dzsesszika, Szamanta, Pamela* i druga. Kod ženskih imena jako su popularna imena cvetova: *Flóra, Jázmin, Virág, Imola* itd.

7. 3. Kod **muških imena** u Vojvodini, prvih deset su :

1. Dávid	jevrejsko – biblijsko ime
2. Márk	latinsko ime
3. Dániel	jevrejsko – biblijsko ime
4. Ádám	jevrejsko – biblijsko ime
5. Balázs	latinsko ime
6. Dominik	latinsko ime
7. Alex	grčko ime skraćeno od Alexiosz
8. Áron	jevrejsko – biblijsko ime
9. Erik	germansko ime
10. Kristóf	grčko ime

Ime *Dávid* je u Mađarskoj u periodu od 1996-2005 na vodećoj poziciji. *Dominik* i *Alex* su prava pomodna imena. Stara imena, gotovo kao čuvari tradicije *Árpád, Levente, Botond* su takođe zastupljena. I kod muških imena su takođe prisutna imena modernih popularnih ličnosti – starova: *Noel, Eddy, Kevin, Axel* i druga.

Prisutna je i snažna tendencija da po neko ime gubi na intenzitetu zastupljenosti. Čak i u malim sredinama roditelji se trude da pronađu što jedinstvenije ime za svoje dete. Na primer, u Gunarošu, koji ima oko

1500 žitelja, u periodu od 1944 do 1953 u proseku je 4,33 osobe nosilo isto ime, da bi od 1984 do 1993 ovaj broj spao na 2,25. Bezmalo da je za 50% ovaj odnos smanjen.

8. NAJČEŠĆA PREZIMENA

Kao što smo napomenuli, mađarska prezimena su nastala u 13-14-om veku. Većina je nastala od očevog imena, porekla po mestu, zanimanja, etničke pripadnosti.

Današnja najčešća **prezimana** su:

1. Nagy	Velik	Velikić
2. Kovács	Kovač	Kovačev
3. Tóth	Bunjevac	Bunjevački
4. Szabó	Krojač	-
5. Horváth	Hrvat	Horvatski
6. Varga	Obučar	Opančarev
7. Kiss	Mali	Malić
8. Molnár	Mlinar	Mlinarev
9. Németh	Nemac	Nemčev
10. Farkas	Vuk	Vuković

Na listi su 4 prezimena nastala po zanimanju, 3 po etničkoj pripadnosti, 2 po ličnim osobinama, a *Farkas* je metaforičko prezime i uobičajeno je i u drugim jezicima.

9. INTERKULTURALNI UTICAJI

Kako na običaje u davanju imena kod vojvodanskih Mađara utiče i moda u Mađarskoj, tako ima uticaja i upotreba imena kod Srba. Uticaj naroda u okruženju je primetan već od najranijeg perioda, ostvaruje se od vremena naseljavanja u ove prostore. Latinski, nemački, i slovenski uticaj – delom i zbog dinastičkih veza – je doprineo tome da on bude primetan u davanjima imena već od 12-13og veka. Na primer *László* < (*Vladislav*), *Tihamér* < (*Tihomir*).

U današnje vreme u značajnoj meri su prisutna imena slovenskog porekla, posebno novijeg datuma: *Szonja*, *Tamara*, *Tianna* ~ *Tiana*, *Milos*, *Teodor*, *Igor* i druga. Primetićemo da su i u Mađarskoj popularna imena *Milán* i *Dusán*.

U Vojvodini, kako zbog zajedničkog života, etničke i jezičke isprepletenosti, a i zbog mešovitih brakova, popularna su univerzalna, internacionalna imena: *Anita*, *Viktor*; ili imena koja se sa malo modifikacija

mogu pronaći kako u srpskom, tako i u mađarskom jeziku: *Daniella* ~ *Danijela*, *Gabriella* ~ *Gabrijela* i druga. Javljaju se i imena koja su pomodnog tipa, a javljaju se i u homogenim, i u heterogenim sredinama: *Nikoletta* ~ *Nikoleta*, *Léna* ~ *Lena*, *Anna* ~ *Ana*, *Emma* ~ *Ema*, *Hanna* ~ *Hana*; *Dávid* ~ *David* i druga.

10. UMEŠTO ZAKLJUČKA

Običaji koji su nastali prilikom davanja imena su pokazali da su se određena modna kretanja prisutna u životu vojvođanskih Mađara. Nema velike razlike između sela i grada, niti nalazimo odstupanja u pogledu pola. Postoje imena koja su ustaljena, čini se da su stalno prisutna, pored kojih se javljaju retka, posebna imena, koja se iznenada pojave i isto tako i nestanu, koja samo potvrđuju da se ukusi u davanju imena neprestano menjaju. Na davanje imena kod vojvođanskih Mađara utiču kako modne tendencije u Mađarskoj, tako i upotreba imena kod Srba. Obzirom da je dobro poznata jezička univerzalija, da se rečnik, odnosno fond reči jednog jezika najbrže menja, neophodno je stalno praćenje ovih brzih promena u davanju imena.

Rajslí Ilona

Újvidéki Egyetem, BTK

Magyar Nyelv és Irodalmi Tanszék

rajsli@stcable.net

NÉVADÁS A VAJDASÁGI MAGYAROK KÖRÉBEN

A dolgozat a vajdasági magyarok személynévadásának néhány kérdését veszi számba; a keresztnevекnél a névadás motivációit, a névörökítés jelenségét, a kettős utónevek gyakoriságát mutatja be, ismerteti a leggyakoribb női és férfineveket, valamint a névdivat hullámzását. A családnevek esetében a névtípus kialakulásának rövid vázolata után a leggyakoribb vajdasági családnevek következnek. E jelenségek vizsgálata, értékelése a Vajdaság számos településéről gyűjtött terjedelmes adattár segítségével, valamint szociolingvisztikai szempontok figyelembevételével történt.

Kulcsszavak: nyelvészet, névtan, szociolingvisztika, személynévek, névdivat, vajdasági magyarság

1. NÉVADÁS A MAGYAR NYELVBEN

A névadás kérdése sokfelől megközelíthető; elsősorban ide tartozik az identitás kérdésköre, hiszen névadáskor egyénítés, az én azonosítása történik. (Balázs 1998; 21) Aki nevet ad, az alkot, teremt. Ez a jelhagyás ősi ösztöne. Egyrészt fontos, mert praktikus, másrészt érzelmek fűződnek hozzá.

A névadás általános emberi sajátosság, innen van az, hogy ez a jelenség mindenkit érdekel, sokat foglalkoznak vele.

Minden nép a maga kialakult hagyományai szerint él a névadással. Az ősi társadalmakban eleinte feltehetően a rokoni viszonyok alapján kaptak nevet az emberek, amit a magyarban az alapnyelvi eredetű **Apa*, **Húg*, **Meny* név mutat. A névválasztást leginkább az befolyásolja az egyes kultúrákban, hogy **nyitott** vagy **zárt a névrendszer**, tehát adott névkészletből választhatnak a névadók, vagy kötetlen lehetőségük van: akár a köznevek módosításával, alakításával, akár értelmetlen hangsorral tulajdonnevet teremteni. (Hajdú 2003; 51)

A magyarság **eredeti** névadási rendszere nyitott lehetett, és a név jelentése szoros kapcsolatban állt a megnevezett személlyel. A honfoglaló magyarság még egyelemű neveket használt, ezek a nevek nem öröklődtek. Kialakulásuk főbb típusai közül kiemelünk néhányat:

1. Leíró nevek (az egyén tulajdonságai szerint, illetve metaforikusak); pl. *Balog*, *Szőke*, *Farkas*.

2. Kívánságnevek pl. *Bátor, Boldog, Gyöngy*.
3. Foglalkozásnevek pl. *Szekeres, Dobos, Erdős*.
4. Valamilyen etnikumhoz tartozás szerint; pl. *Horvát, Székely, Tatár*.
5. Óvónevek – a rossz szellemek megtévesztésére; pl. *Nemvagy, Mavagy, Nevetlen*.

Mint látható, a régi névadás szoros kapcsolatban volt a korabeli társadalmi-gazdasági helyzettel.

Már a 11–12. századtól jelentkeznek a **jövevénynevek**, amelyek egyházi eredetűek voltak, s némi átmeneti időszak után (amikor némely egyéneknek ún. pogány és egyházi nevük egyaránt volt) a 13. századtól szükségszerűvé válik a megkülönböztető jellegű családnév bevezetése, hiszen az egyházi eredetű nevek nem jellemeztek, hanem azonosítottak. A 13. századtól kezd kialakulni a kételemű névadás, de például a szolgák neve egészen a 16. századig egyelemű. (Hajdú 2010)

Amikor névadásunk történetét figyeljük, mindenképpen különbséget kell tenni a családnévek és a keresztnévek vizsgálata között. A családnévek megszilárdultak, öröklődővé váltak; így lassúbb változásokat mutatnak, mint a keresztnévek, más tényezők hatnak rájuk; így például az áttelepülések, illetve áttelepítések, migrációs folyamatok. A keresztnévek gyorsabban, szinte nemzedékenként változhatnak, ezért 20–30 évnél hosszabb időszakot nem lehet összehasonlítani. Már a 17–18. században észrevehető az eltérések az egyes nemzedékek keresztnévgyakorisága között, ez a jelenség az utóbbi évtizedekben még kifejezettebb, a változás felgyorsult, ezért indokolt állandó figyelemmel kísérése, adatolása.

2. AZ ELVÉGZETT UTÓNÉVVIZSGÁLATOKRÓL

Az utóbbi években egy projektumi kutatás keretében a vajdasági **utónévadást** vizsgáltam. Következtetésként levonható, hogy a vajdasági magyarság névadási szokásaiban jelentős változások történtek. S ez nemcsak a városok, a nagyobb települések névadási szokásaira érvényes, hanem érzékelhető az egy-két ezres lakosságú falvak, szinte az eldugott tanyavilági családok névadásában is.

A névanyag összegyűjtéséhez felhasználtam az egyházi anyakönyvek adatait, az iskolai dokumentációk névanyagát, végeztem kérdőíves felmérést is, de kikérdezéssel direkt módszert is. Elmondható, hogy helyenként nehéz volt a megfelelő névanyaghoz hozzájutni, ezért fel kellett használni minden elérhető névkorpuszt. Módszertani szempontból a névadási szokások mérésének elengedhetetlen eszköze a gyakorisági listák elkészítése, ezek összevető vizsgálata. (Rajslji 2007; 236)

A továbbiakban bemutatunk néhány adatot a felmérések számos aspektusa közül.

3. KI ADJA A NEVET?

Kisebb településeken nyomokban még él annak a hagyománya, hogy a keresztkomának, illetve a papnak beleszólása van a névadás rituáléjába. Ez azonban már nem jellemző, sőt felméréseink szerint a férfi-adatközlők mintegy 60%-a hagyná, hogy más (főleg a feleségük) „beszéljen” a névválasztásba, a maradék 40% magánügynek tartja, a nők közül már sokkal kevesebben, mindössze 15%-ban hagynák magukat befolyásolni.

4. A NÉVADÁS MOTIVÁCIÓS HÁTTERE

Felmérést végeztük arról, hogy a vizsgált területeken mi a névadás motivációja. Megállapítható, hogy az utóbbi évtizedben a gyerekek névadási motiváltsága nagyban eltér a szüleikétől. Itt már nem annyira a tradíció a fő névválasztási érv, hanem sokkal inkább figyelembe vették a jó hangzást, a vezetéknevvel való hangzásbeli illeszkedést, a divatot és más szempontokat.

Az alábbiakban egy Topolyán készült kérdőív adatait ismertetjük, ahol az adatközlők a következő névadási szempontok közül választhattak:

1	Jóhangzás	25,1 %
2	Ez tetszett	17,3 %
3	Magyar eredetű név	11,2 %
4	Illeszkedjen a vezetéknevhez	10,4 %
5	Ritka előfordulás	9,2 %
6	Nemzetközi név	6,1 %
7	Híres személy neve	5,1 %
8	Generációk óta örökölt név	4,8 %
9	Könnyű kiejtés	3,06 %
10	A születés napjához közel eső névnap alapján	2,04 %
11	Divatnév	1,02 %
12	Könyvből	1,02 %
13	A szülők számára kedves személy neve	1,02 %
14	A keresztszülők javaslatára	1,02 %

5. A NÉVÖRÖKÍTÉS KÉRDÉSKÖRE

A generációs névöröklés még az 1940-es években is nagy hagyománnyal bír Bácska szerte; az Istvánok, Józsefek és Jánosok fele, a Ferencek harmada, az Imrék és Sándorok negyede örökli apja nevét. Női neveknél ez már ritkábban fordul elő, leginkább a Máriák és Erzsébetek kapják anyjuk után a nevüket.

Az a szakirodalomban közhellyé vált megállapítás, miszerint a férfiak szívesebben adják át generációról generációra a keresztnévüket, tájainkon még ma is tartja magát. Ezt bizonyítják a legújabb felmérések; igaz, hogy csökkenő tendenciával: az 1960 körül született nemzedéknek kb. 35%-a öröklődés útján kapta a nevét, ez a szám kb. 9–10%-ra csökkent (természetesen ez az érték településenként is jócskán ingadozhat).

Az a valamikori hagyomány, miszerint az elsőszülött fiú halála esetén a következő fiúgyermek kapta az apa nevét, teljesen elhomályosult.

6. A KETTŐS UTÓNÉVADÁS SZOKÁSÁNAK/ HAGYOMÁNYÁNAK ALAKULÁSA

Ez a valamikor tömegesen előforduló névadási szokás alábbhagyott, de nem kétséges, hogy különböző megokolással ma is előfordul, s nemcsak a bérmanév későbbi hozzácsatolásával. Az összegyűlt adatok szerint a kételemű keresztnévadás az 1910-es és 1920-as évek táján igen megszaporodott, sőt háromeleműek is előfordulnak, ez egészen az 1940-es évekig népszerű marad. Évtizedeken át a *Péter Pál* a leggyakoribb, a legkedveltebb női kettős keresztnév pedig a *Mária Magdolna*.

A kettős névadás még ma szokásos, motivációját keresve itt is nyilvánvalóan sok tényező hatását találjuk: egyrészt a szülőknek így tetszik, esetenként a pap nem kereszteli meg a gyereket, amennyiben csak divatneve van, így mellékerül egy hagyományos. A legújabb felmérések során olyan adatokat kaptunk, miszerint a kettős keresztnév persztízisértékű, illetve státusszimbólum. (Fercsik–Raátz 2009; 11)

7. NÉVDIVAT

7. 1. Régen a névdivat a nemesség, a városi polgárság köreiből jelekezett, a falusi közösségek konzervatív névadása sokáig újat állta a különleges, új nevek terjedésének. Ez mára megváltozott. A mai névdivat rendkívül szeszélyes és gyakran változó: a 70-es években gyors divatváltás történt a magyar utónévadásban, a hagyományos névanyag hirtelen nagy mennyiségű új névvel bővült, a gyors híráramlás következtében pedig mind földrajzi, mind pedig szociális értelemben elterjedtek a divatnevek.

A fiatal szülők ma már kedvükre keresgélhetnek az interneten számos erre szakosodott fórum, honlap anyagában; megtekinthetik a „leg-leg” névlistákat, a közösség véleményére ugyancsak kiható statisztikákat, tájékozódhatnak a választott név eredetéről, történetéről, híres viselőiről stb.

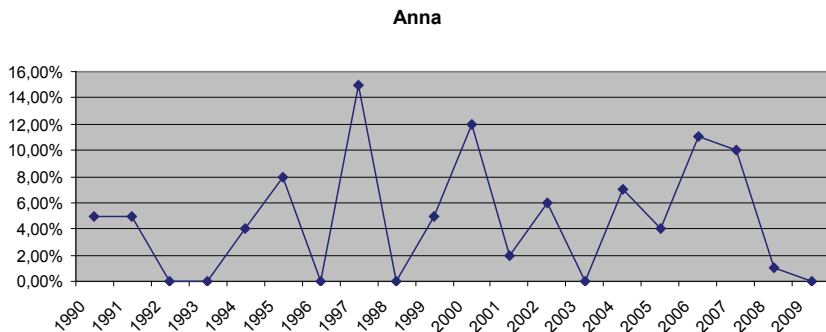
A névkutatók szerint névdivat mindig létezett, csak a korábbiak lassabb változása nem volt ennyire szembeötlő. A nevek folytonos divatváltozása természetes következménye a kultúra változásainak és az **egyedítésre** való törekvésnek.

Az **egyedi név** keresése ma nagyon kifejezett motívum a névadásban. S nemcsak a városi lakosság (illetve az értelmiség) körében, hanem a kisebb falvak névadási gyakorlatában is ezt tapasztaljuk.

7. 2. A vajdasági eredmények a következő gyakorisági képet mutatják: A női nevek közül a leggyakoribb tíz az utóbbi néhány évben:

1. Emese	régi magyar név
2. Kitti	a Katalin angol becézőjéből önállósult
3. Viktória	latin eredetű
4. Nikoletta	francia eredetű
5. Réka	régi magyar név
6. Boglárka	új keletű név – virágnévből
7. Lea	héber eredetű bibliai név
8. Noémi	héber eredetű bibliai név
9. Vivien	angol eredetű
10. Anna	héber eredetű bibliai név

Az idegen hatásra kialakult nevek (pl. *Nikoletta*, *Vivien*) mellett továbbra is nagyszámú bibliai név (pl. a *Noémi*, *Lea*), valamint régi magyar név (*Emese*, *Réka*) van használatban.

Az Anna név gyakorisága Magyarkanizsán 1990 és 2009 között.

Egyébként az egész magyar névadásra jellemző, hogy a női nevek-nél sokkal nagyobb a szórás, a legújabb utónévkönyvben 1163 férfínévvel szemben jóval nagyobb számú női név közül (közel 1500 közül) választhatnak, ebből az is következik, hogy kisebb az egyes női nevek megterheltsége. (Ladó–Bíró 2003) Nagyszámú idegen, ún. **világnév**, **exkluzív** név forog, sok esetben a sznobizmus jelensége is kimutatható: *Dzsesszika, Szamanta, Pamela* stb. Itt találunk másfelé még nem adatolt neveket is: *Tanagra, Rodelinda, Sinistra* stb.

7. 3. A férfineveknél Vajdaságban az első tíz a következő:

1. Dávid	héber eredetű bibliai név
2. Márk	latin eredetű
3. Dániel	héber eredetű bibliai név
4. Ádám	héber eredetű bibliai név
5. Balázs	latin eredetű
6. Dominik	latin eredetű
7. Alex	a görög Alexiosz, Alexander rövidülése
8. Áron	bibliai név
9. Erik	germán eredetű
10. Kristóf	görög eredetű

A Dávid név Magyarországon már 1996-tól 2005-ig vezető pozíció-jú név. A *Dominik* és az *Alex* igazi divatnév. Az ősi névadást őrző *Árpád, Levente, Botond* is előkelő helyen van. A férfineveknél is fellelhető a divatszerű „felkapott” sztárok neve is: *Noel, Eddy, Kevin, Axel* stb.

Erőteljes az a tendencia, hogy egy-egy név megterheltségi foka egyre alacsonyabb. Még az egészen ki közösségekben is arra törekszenek a szülők, hogy lehetőleg teljesen egyedi nevet találjanak a gyermeknek. Ilyen pl. az 1500 lakosú Gunaras, ahol 1944 és 1953 között átlagosan 4,33 személy viselt egyforma keresztnévet, addig 1984 és 1993 között ez a szám 2,25 lett. Tehát majdnem 50%-kal csökkent ez az arány.

Újdonságnak számít, hogy a főleg a női nevek-nél nagyon sok becéző név bekerül a hivatalos névadásba: *Nóra, Lilla, Rita, Dóra, Fanni, Hédi* stb. Itt is előfordulnak idegenszerűek: *Emili, Melani, Luszi* stb. A férfineveknél ez a jelenség ritkább; pl. a *Gergely Gergő* változata, de az idegen nevek rövidülése is: ilyen a *Teo, Alex*.

8. LEGGYAKORIBB CSALÁDNEVEK

Mint már említettük, a magyar vezetéknevek a 13–14. században alakultak ki. Többségük apanévből, származási hely szerint, foglalkozásból, nemzetiségnévből eredt.

A leggyakoribb családnevek napjainkban:

1. Nagy
2. Kovács
3. Tóth
4. Szabó
5. Horváth
6. Varga
7. Kiss
8. Molnár
9. Németh
10. Farkas

Ezen a listán 4 foglalkozásnév, 3 népnév, 2 tulajdonságnév található, a *Farkas* esetében talán metaforikus a névkeletkezés indítéka, s ez más nyelvekben is gyakori.

9. INTERKULTURÁLIS HATÁSOK

A vajdasági magyarság névadási szokásaira kihat a magyarországi névdivat, ugyanakkor a szerb utónévhasználat is folyamatosan befolyásolja a névválasztást. A környező népek nyelvi hatása már a legkorábbi időktől, a honfoglalástól érvényesül. A korai latin, germán hatás mellett a **szláv** eredetű jövevénynevek – részben a dinasztikus kapcsolatok következtében – már a 12–13. században gyakoriak voltak. Ezek többsége összetett szó; pl. *László* < (*Vladislav*), *Tihamér* < (*Tihomir*).

A mai vajdasági magyar utónévadásban jelentős mértékben van jelen a szláv eredetű jövevénynevek **újabb** rétege: *Szonja*, *Tamara*, *Tianna* ~ *Tiana*, *Milos*, *Teodor*, *Igor* stb. Megjegyezhetjük, hogy Magyarországon is igen népszerű a *Milán* és a *Dusán*.

Vajdaságban az etnikai, nyelvi együttélés során (de a vegyes házasságok névadásában is) az tapasztalható, hogy népszerűek az univerzálisnak mondható nemzetközi névtípusok: *Anita*, *Viktor*; vagy olyan nevek, amelyek kevés módosítással mind a szerb, mind a magyar nyelvben megtalálhatók: *Daniella* ~ *Danijela*, *Gabriella* ~ *Gabrijela* stb. Akadnak olyan nevek is, amelyek divatnévként jelennek mind a homogén, mind pedig a heterogén típusú család névadásában: *Nikoletta* ~

Nikoleta, Léna ~ Lena, Anna ~ Ana, Emma ~ Ema, Hanna ~ Hana; Dávid ~ David stb. Azonos alakúsága miatt népszerű a *Petra, Elena, Nina, Katarina, Mia, Lola, Lea, Maja, Lara, Emina*.

10. ÖSSZEGZÉS HELYETT

Az utónévadás szokásainak alakulása azt mutatja, hogy egyes divatjelenségek igencsak kiegyenlítődtek a vajdasági magyarság életében. A vidék és a város névízlése nemigen különbözik, a nemek között sem találunk eltérő irányú tendenciákat. Vannak megállapodott, szinte állandónak tűnő, tartós népszerűségű nevek, amelyek mellett feltűnnek azok a ritka, különleges nevek, amelyek gyors felbukkanása és eltűnése a névízlés állandó változását jelzi. A vajdasági magyarság névadási szokásaira kihat a magyarországi névdivat, ugyanakkor a szerb utónévhasználat is folyamatosan befolyásolja a névválasztást. Mivel jól ismert nyelvi univerzálénak számít az, hogy a nyelvnek a lexika a leggyorsabban változó eleme, a névtanosoknak folyamatosan kísérniük kell ezt a gyorsan zajló nyelvi változást.

LITERATURA

- Balázs, G. *Magyar nyelvkultúra az ezredfordulón*, A–Z Kiadó, Budapest, 1998.
- Fercsik, Raátz *Keresztnevek enciklopédiája*, Tinta Könyvkiadó, Budapest, 2009.
- Hajdú, M. *Általános és magyar névtan*, Osiris Kiadó, Budapest, 2010.
- Ladó, Bíró *Magyar utónévkönyv*, Vince Kiadó, Budapest, 2003.
- Rajslji, I. A névadási szokások változása Bácskában. *Névtani Értesítő* 29, Budapest, 2007, str. 235–241.

SUMMARY

NAMES IN THE CULTURE OF HUNGARIANS IN VOJVODINA

The paper tackles several issues of given names in the culture of Hungarians in Vojvodina. Regarding forenames, it looks at the motives of giving certain names, the phenomenon of continuation of names, and the incidence of double forenames. It also deals with the most frequent female and male names, as well as the popularity distribution in names. Concerning surnames, after a short outline on the formation of name types, we give the most frequent Hungarian surnames found in Vojvodina. The research of these phenomena and their evaluation was done on grounds of a vast information base gathered in numerous towns and villages in Vojvodina, respecting certain sociolinguistic aspects.

Keywords: linguistics, study of proper names, sociolinguistics, first names, popularity distribution in names, Hungarians in Vojvodina

BIOGRAFIJA

Rajšli Ilona rođena je u Bečeju 1957 god. Diplomirala (1982) u Novom Sadu na Filozofskom fakultetu, na Katedri za mađarski jezik i književnost, magistarska teza (1988) i doktorat (1993) odbranjena na Filozofskom fakultetu u Novom Sadu. Spoljni saradnik Hungarološkog Instituta u Novom Sadu od 1983 do 1985 na projektu Mađarsko–Srpskog rečnika. Od 1985 do 1987 stručni saradnik. Nastavni predmeti: Istorija mađarskog jezika, Negovanje jezika. Od 1988 god. asistent na istim predmetima. Od 1993 do 1999 docent na nastavnim predmetima: Istorija mađarskog jezika, Dijalektologija, Sociolingvistika. Od 1999 do 2003 vanredni profesor, a od 2003 redovni profesor na istim predmetima. Pored nastavnog rada na Filozofskom fakultetu vođenje nastavnog predmeta Mađarski jezik i Istorija kulture na Teološko-katehetskom Institutu u Subotici od 1994 god. Članstvo: Zbora Mađarske Naučne Akademije, Društva za mađarsku lingvistiku Mađarske Naučne Akademije. Autor 7 objavljenih knjiga, 102 studija i koautor 4 udžbenika.

Лаура Спарсиосу
Универзитет у Новом Саду
Филозофски факултет
lauraspariosu@gmail.com

ЛИЧНА ИМЕНА РУМУНА У ЦЕНТРАЛНОМ БАНАТУ¹

Рад Лична имена Румуна у Централном Банату бави се анализом антропонима у румунским местима на територији централног Баната (Ечки, Јанков Мосту, Сутјесци, Торку и Уздину) за период 1900-2000. година. Грађа за антропонимску анализу експерпирана је из Матичних књига рођених, а циљ је био да се утврди дијахрона фреквенција личних имена Румуна централног Баната током 20. века, а затим изврши етимолошка анализа тако одабраних личних имена.

На основу истраживања, закључујемо да су од 1900. године до краја Првог светског раду, поред традиционалних имена, која су претежно иста у свих пет села, у оптицају била и мађарска и германска имена. Њихово присуство се може објаснити чињеницом да су у румунским селима живеле занатлијске породице мађарског и немачког порекла. По завршетку Првог светског рата, поред традиционалних имена, после 1920. године појављују се словенска имена; после колонијације извршене после 1945. године, ова имена бележе праву експанзију. Коначно, у последњим деценијама 20. века, долази до изразитог пораста интересовања за модерна имена из западне Европе (*Едуардо, Раул, Роберто, Ванеса*).

У прошлости су одабир и давање имена били у тесној вези са обичајем да се новорођенчету да име родитеља или неког другог претка. Данас је овај обичај готово ишчезао. Још један фактор чији је утицај пресудан у одабиру имена су мешовити бракови. За разлику од Уздина, где су овакви бракови били и још увек јесу реткост, у остала четири села ова појава је учестала. Осим мешовитих бракова, пред крај прошлог века све бројнији постају бракови склопљени између мушкараца румунске националности са ових простора са женама пореколм из Румуније. Последице овог феномена огледају се у богаћењу инвентара личних имена модерним антропонимима из западне Европе, тако што је, у исто време, лансирана и „мода“ да се детету дају два имена: *Дарисела-Ванеса, Адина-Марија*.

Кључне речи: централни Банат, румунски језик, ономастика, етимологија, лично име

¹ Рад је урађен у оквиру пројекта бр. 178002 *Језици и културе у времену и простору*.

1. УВОДНЕ НАПОМЕНЕ

Иако истраживање личних имена Румуна постаје интензивнија преокупација лингвиста на почетку 20. века², према Константинуеску (Constantinescu, N.A. *Dicționar onomastic românesc*, стр. 5) „тек су у четвртој деценији објављена два покушаја регионалне синтезе која, међутим, нису поставила темељ ни хагиографске основе, а ни важећих принципа у ономастици”.

Што се ономастичких истраживања тиче, Тејуш (Teiuș, S. *Referitor la sfera și locul onomasticii în lingvistică*, стр. 7) сматра „да скоро све студије из области топонимије и антропонимије у румунској стручној литератури баве се проучавањем конкретне материјала из области ономастике који је прикупљен из различитих старих докумената или директно, путем анкета”. У вези са овим, треба напоменути да број стручних радова из ове области није велик и да је, када је реч о румунском језику на војвођанским просторима, извршен јако мали број истраживања³.

Имајући у виду све ово, намера нам је да се бавимо анализом антропонима у румунским селима на територији централног Баната (Ечки, Јанков Мосту, Сутјесци, Торку и Уздину) за период 1900-2000. година. Грађа за антропонимску анализу ексцерпирана је из Матичних књига рођених, а циљ је био да се утврди дијахрона фреквенција личних имена Румуна централног Баната током 20. века, а затим изврши етимолошка анализа тако одабраних личних имена.

2. РЕЗУЛТАТИ ИСТРАЖИВАЊА

Забележено је и објашњено укупно 1200 личних имена, док је укупан збир антропонима (са понављањима) 7968.

У вези са бележењем имена у Матичне књиге, можемо говорити о четири издиференцирана периода:

1. 1900-1919. година, када се антропоними, као резултат аустроугарског утицаја, бележе на мађарском језику;
2. 1920-1941, када се писање антропонима врши ћириличним писмом;

² У том смислу, треба истаћи да се од 1930. године интензивирају ономастичка ситраживања, а самим тим долази и до пораста интересовања за област антропонимије.

³ У вези са румунским језиком на војвођанском тлу треба истаћи рад проф. Раду Флора и његов допринос у истраживању презимена и надимака румунског живља у Банату.

3. 1942-1945. када се писање врши латиничним писмом;
4. од 1945. када се изнова уводи бележење антропонима ћирилицом.

На основу истраживања, закључујемо да су од 1900. године до краја Првог светског раду, поред традиционалних имена, у оптицају била и мађарска и германска имена. Њихово присуство се може објаснити чињеницом да су у румунским селима живеле занатлијске породице мађарског и немачког порекла. Као што смо већ напоменули, сви антропоними у овом периоду бележени су на мађарском језику. Набрајамо мађарске кореспонденте појединих личних имена: *Александру - Шандор; Андреј - Андраш; Ангелина - Ангјалка; Аугустин - Агоштон; Аврам - Абрахам; Барбара - Борбала; Катица - Каталин; Дезидериу - Дешо; Елисабета, Савета – Ержебет; Флоареа – Вираз (Флора); Георге - Ђерђи; Илија - Илеш; Јосиф - Јожеф; Јуљу - Ђула; Лука - Лукач; Магдалена - Магдолна; Маргарета - Маргит; Мартин - Мартон; Матеј - Матјаш; Михаи - Михаљ; Николае - Миклош; Павел - Пал; Петру - Петер; Штефан - Иштван; Тодор - Тивадар; Тома - Тамаш; Васа – Вазул; Викентије - Винце.*

Специфичну ситуацију имамо у селу Торак где су имена писана у оригиналу, или је поред мађарског облика имена, у загради написан и румунски облик, на пример: *Sándor (Alexandru) Balos.*

Традиционална лична имена су претежно иста у свих пет села:

I. Ечка: *Ана, Аурел, Флоареа, Георге, Георгина, Јон, Јонел, Јосиф, Јуљиан, Јулијана, Марија, Мадина, Мариоара, Петру, Роман;*

II. Јанков Мост: *Ана, Георге, Јон, Луђијана, Марија, Павел, Персида, Тодор, Валериу, Виоара;*

III. Сутјеска: *Ана, Елисабета, Флоареа, Јон, Јосиф, Марија, Никола, Павел, Петру, Валериу, Виоара;*

IV. Торак: *Ана, Ангелина, Флоареа, Георге, Јон, Јосиф, Јулијана, Катица, Коста, Марија, Петру, Тодор, Викентије, Виоара;*

V. Уздин: *Адам, Ана, Флоареа, Флорика, Георге, Јон, Коста, Линка, Марија, Петру, Софија, Тодор, Васа.*

Велики број традиционалних личних имена су, уједно, и најфреквентнија. Дајемо списак:

I. Мушки антропоними:

<i>Георге</i> (349) ⁴	<i>Тодор</i> (221)
<i>Адам</i> (329)	<i>Павел</i> (143)
<i>Јон</i> (291)	<i>Васа</i> (130)
<i>Мојсе</i> (252)	<i>Сима</i> (115)
<i>Петру</i> (236)	<i>Никола</i> (111).

II. Женски антропоними:

<i>Ана</i> (614)	<i>Анујка</i> (136)
<i>Марија</i> (386)	<i>Флорика</i> (126)
<i>Флоареа</i> (377)	<i>Аница</i> (69)
<i>Софија</i> (321)	<i>Виорика</i> (63)
<i>Дојна</i> (271)	<i>Ливија, Мариоара, Силвија</i> (59).

У вези са именима са највећом дијахроном фреквенцијом треба напоменути да поједини антропоними (*Ана, Марија, Софија, Дојна, Ливија, Силвија, Јон, Никола, Тодор*) иако у овом тренутку нису учестали попут модерних, западноевропских имена, и даље су присутни. Ипак, већина је, током година, ишчезла. Овом списку додајемо и лична имена специфична појединим селима: *Кориолан* и *Север* (Ечка), *Леви* (Сутјеска), *Ревака* и *Викентије* (Торак), која такође више нису у оптицају.

По завршетку Првог светског рата, док мађарска и немачка лична имена полако ишчезавају, поред традиционалних имена, која још увек опстају, појављују се и прва словенска имена. После колонизације извршене после 1945. године, ови антропоними бележе праву експанзију. Коначно, у последњим деценијама 20. века, суочени смо са правом „инвазијом” модерних личних имена из западне Европе (*Едуардо, Раул, Роберто, Ванеса*).

Имајући у виду горе наведено, закључујемо следеће:

1. Опадање интересовања за традиционална имена;
2. Пораст интересовања за модерна лична имена.

Када је реч о пореклу антропонима, бележимо:

Латинска имена:

Адријан, Адрјана, Анђел, Анђела, Аурел, Аурелија, Корнел, Корнеља, Кристијан, Кристина, Фелићија, Јулијан, Јулијана, Лаура, Лавинија, Марин, Марина, Наталија, Роман, Романа, Ромулус, Сабин, Сабина, Силвија, Титус, Трајан, Валерија, Виктор, Викторија, Вирђинија;

⁴ Број и загради означава колико се пута дати антропоним појављује.

Грчка имена:

Александра, Александру, Анастасија, Андреј, Касандра, Дамјан, Диоген, Елена, Еуђен, Еуђенија, Филип, Георге, Исидора, Меланија, Минодора, Николае, Олимпија, Параскева, Персида, Петру, Себастијан, Софија, Штефан, Теодор, Теодора, Васа;

Словенска имена:

Благоје, Божја, Чедомир, Драга, Драган, Драгица, Душан, Душанка, Гордана, Јаблан, Јасмина, Љубица, Мирћа, Нада, Недељко, Огњен, Радмила, Слаћан, Слаћана, Смиљана, Споменка, Србислав, Станко, Вукашин, Вукосава, Здравко;

Имена хебрејског порекла :

Адам, Аврам, Бењамин, Данијел, Данијела, Елисабета, Ева, Габријел, Габријела, Илија, Јон, Исак, Јордан, Јосиф, Магдалена, Михај, Сима;

Германска имена:

Бруно, Елвира, Геновева, Гизела, Хилда, Ирма, Луиза, Матилда, Рихард, Роберт;

Мађарска имена:

Арнад, Гџа, Иболија, Пирошка;

Имена специфична румунској ономастици:

Брандуша, Дојна, Хореа, Мариоара, Сорин, Сорина, Шербан, Виорика;

Локалне форме (деминутиви и хипокористици):

Ечка: *Микиша* (Максим), *Мицу* (Михај), *Тини* (Кристина, Конс-
тантина или Валентина);

Јанков Мост: *Фируц* (Замфир);

Сутјеска: *Ђиника* (Вирђинија), *Окти* (Октавијан);

Торак: *Кента* (Викентије), *Лазу* (Лазар); *Пика* (Софија), *Тиби* (Тибериу);

Уздин: *Миуце* (Михај), *Петринел* (Петру), *Тануц* (Атанасије).

3. ФИНАЛНЕ НАПОМЕНЕ

Свакако да су одабир и давање имена новорођенчету догађаји од највећег значаја у свакој породици. У ери у којој живимо књижевност, филм и музика постају све траженији извори у проналажењу

личних имена. Дешава се да неко име буде одабрано из разлога што „се носи” или је то име неке познате личности.

У прошлости су одабир и давање имена били у тесној вези са обичајем да се новорођенчету да име родитеља или неког другог претка. Данас је тај обичај готово ишчезао. Још један фактор чији је утицај пресудан у одабиру имена су мешовити бракови. За разлику од Уздина, где су овакви бракови били и још увек јесу реткост, у остала четири села ова појава је учесталија. Осим мешовитих бракова, пред крај прошлог века дошло је до пораста броја бракова мушкараца румунске националности са ових простора са женама пореклом из Румуније. Последица овог феномена је богаћење инвентара личних имена модерним антропонимима из западне Европе, тако што је, у исто време, постала и „мода“ да се детету дају два имена: *Дарисела-Ванеса*, *Адина-Марија*, *Серђу-Валентин* итд.

Иако је одабир имена интимна ствар родитеља, они би, пре него што одлуче, требало да поведу рачуна о следећем: име дато на рођењу дете носи читавог живота и то у комбинацији са презименом. С тога, треба напоменути да је много боље одлучити се за официјелни, неутрални облик личног имена него за деминутив или хипокористик јер, ако такви облици, којима исказујемо афективност, не представљају сметња у детињству и младости, неће се исто десити у зрело доба и старости. Такође, у вези са „хармонијом” имена са презименом, треба напоменути да се свако дугачко или обично презиме много боље и лакше „комбинује” са кратким или необичнијим личним именом и обрнуто. На крају, када је реч о одабиру модерних, егзотичних личних имена, родитељи треба да покажу умереност, добар укус и смисао за језик.

Laura Spăriosu

Universitatea din Novi Sad

Facultatea de Filosofie

lauraspariosu@gmail.com

NUME DE PERSOANĂ LA ROMÂNII DIN BANATUL CENTRAL⁵

Lucrarea *Nume de persoană la românii din Banatul Central* este dedicată analizei antroponimelor în localitățile românești de pe teritoriul Bantului Central (Ecica, Iancaid, Sărcia, Torac și Uzdin), care apar în perioada anilor 1900-2000. Prenumele au fost extrase pe baza Cărților matricole, scopul fiind de a stabili frecvența diacronică a antroponimelor în veacul 20 și etimologia lor.

Pe baza cercetărilor putem trage concluzia că, începând cu anul 1900 și până după Primul Război Mondial, pe lângă numele tradiționale, care sunt, cu precădere, aceleași în toate cele cinci așezări, înregistrăm o serie de nume personale maghiare și germane. Prezența lor se explică prin faptul că în localitățile românești de pe teritoriul Banatului Central au trăit familii de meseriași, de origine maghiari sau nemți. După anul 1920, pe lângă prenumele tradiționale, care încă mai persistă, înregistrăm (sporadic) apariția prenumelor slave; după colonizarea care a avut loc după anul 1945, aceste nume marchează o adevărată expansiune. În final, în ultimele decenii ale secolului trecut, avem de-a face cu o adevărată creștere a interesului pentru prenumele moderne, de proveniență apuseană (*Eduardo, Raul, Roberto, Vanesa*).

În trecut, alegerea și atribuirea numelui nou-născutului era în strânsă legătură cu obiceiul de a i se acorda numele unuia din părinți sau bunici. Astăzi, acest obicei se practică foarte rar. Încă un factor care influențează foarte mult alegerea numelui sunt căsătoriile mixte. Deși stfel de căsătorii au fost și sunt și în prezent o adevărată raritate la Uzdin, nu același lucru se întâmplă în celelalte patru localități. În afară de căsătoriile mixte, spre finele veacului 20 au loc tot mai multe căsătorii ale bărbaților de pe aceste meleaguri cu femei originare din România. Consecințele acestui fenomen constă în îmbogățirea inventarului de antroponime al acestui ținut cu prenume moderne, de influență occidentală, fiind lansată, totodată, și „moda” de a se acorda nou-născutului două prenume (*Darisela-Vanesa, Adina-Maria, Sergiu-Valentin* etc.).

Cuvinte cheie: Banatul Central, limba română, onomastică, etimologie, nume de persoană

⁵ Lucrarea este realizată în cadrul proiectului nr. 178002, *Jezici i kulture u vremenu i prostoru* „Limbi și culturi în timp și spațiu”.

1. CONSIDERAȚII PRELIMINARE

Deși cercetarea numelor de persoană românești a devenit o preocupare mai vie la începutul veacului 20⁶, după Constantinescu (Constantinescu, N.A. *Dicționar onomastic românesc*, p. 5) „abia în al patrulea deceniu au apărut două încercări de sinteză regională, fără însă ca vreuna dintre acestea să ajungă a stabili baza hagiografică și nici principiile ce domină această ramură a onomasticii”.

În legătură cu cercetările onomastice, Teiuș (Teiuș, S. *Referitor la sfera și locul onomasticii în lingvistică*, p.7) susține că „aproape toate studiile de toponimie și antroponimie apărute în literatura română de specialitate se opresc la discutarea unui material onomastic concret, atestat în diferite documente sau adunat direct prin anchete pe teren”. Referitor la cercetările onomastice întreprinse pe meleagurile voivodienene, remarcăm, în această ordine de idei, că au fost puține, numărul de lucrări de specialitate din acest domeniu fiind insuficient⁷.

Având în vedere toate acestea, ne-am propus să facem o analiză a numelor de persoană în localitățile românești de pe teritoriul Bantului Central (Ecica, Iancaid, Sărcia, Torac și Uzdin), care apar în perioada anilor 1900-2000. Prenumele au fost extrase pe baza Cărților matricole, scopul fiind de a stabili frecvența diacronică a antroponimelor în veacul 20 și etimologia lor.

2. REZULTATELE CERCETĂRII

În total au fost detectate și explicate 1200 de nume de persoană, în timp ce suma totală a antroponimelor (cu repetări) este de 7968.

Referitor la notarea numelor în Cărțile matricole, putem vorbi despre patru perioade distincte:

1. 1900-1919, când notarea numelor în documente s-a făcut, datorită influenței austro-ungare, în limba maghiară;
2. 1920-1941, când notarea numelor în documente se face cu litere chirilice;
3. 1942-1945, când începe notarea cu litere latine;
4. din 1945 când numele sunt, până în prezent, notate cu litere chirilice.

⁶ În acest sens, menționăm că începând cu anul 1930 se intensifică cercetările onomastice, crescând și interesul pentru sfera antroponimiei.

⁷ În legătură cu limba română în Voivodina, menționăm cercetările prof. Radu Flora și contribuția sa la cercetarea poreclelor și a numelor de familie la românii din Banat.

Pe baza cercetărilor putem trage concluzia că, începând cu anul 1900 și până după Primul Război Mondial, pe lângă numele tradiționale întâlnite la populația românească pe aceste meleaguri, înregistrăm o serie de nume personale maghiare și germane. Prezența lor se explică prin faptul că în localitățile românești de pe teritoriul Banatului Central au trăit familii de meseriași, de origine maghiari sau nemți. Toate numele au fost, în această perioadă, scrise în documente, așa cum am menționat mai sus, în limba maghiară. Iată corespondentele maghiare ale unor prenume: *Alexandru - Sándor; Andrei - András; Anghelina - Angyalka; Augustin - Ágoston; Avram - Abrahám; Barbara - Borbála; Catița - Katalin; Dezideriu - Dezső; Elisabeta, Saveta - Erzsébet; Filip - Fülöp; Floarea - Virág, Flora; Gheorghe - György; Ilia - Illés; Iosif - József; Iuliu - Gyula; Luca - Lukács; Magdalena - Magdolna; Margareta - Margit; Martin - Márton; Matei - Mátyás; Mihai - Mihály; Nicolae - Miklós; Pavel - Pál; Petru - Péter; Ștefan - István; Todor - Tivadar; Toma - Tamás; Vasa - Vazul; Vichentie - Vince.*

O situație foarte interesantă avem la Torac unde numele au o înfățișare mai „românească” în documente, în sensul că unele sunt scrise în original sau după forma maghiară este, în paranteză, trecută forma românească a numelui, de exemplu: *Sándor (Alexandru) Balos.*

Referitor la numele tradiționale întâlnite la populația românească, constatăm că ele sunt, cu precădere, aceleași în toate cele cinci așezări. Enumerăm, în continuare, cele mai populare prenume folosite în această perioadă:

I. Ecica: *Ana, Aurel, Floarea, Gheorghe, Gheorghina, Ion, Ionel, Iosif, Iulian, Iuliana, Maria, Mădina, Mărioara, Petru, Roman;*

II. Iancaid: *Ana, Gheorghe, Luciana, Maria, Pavel, Persida, Todor, Valeriu, Vioara;*

III. Sărcia: *Ana, Elisabeta, Floarea, Ion, Iosif, Maria, Nicola, Pavel, Petru, Valeriu, Vioara;*

IV. Torac: *Ana, Anghelina, Catița, Costa, Floarea, Gheorghe, Ion, Iosif, Iuliana, Maria, Petru, Todor, Vichentie, Vioara;*

V. Uzdin: *Adam, Ana, Costa, Floarea, Florica, Gheorghe, Ion, Linca, Maria, Petru, Sofia, Todor, Vasa.*

Un număr mare de nume tradiționale se enumeră, totodată, printre cele mai frecvente. Dăm lista:

I. Antroponime masculine:

<i>Gheorghe</i> (349) ⁸	<i>Todor</i> (221)
<i>Adam</i> (329)	<i>Pavel</i> (143)
<i>Ion</i> (291)	<i>Vasa</i> (130)
<i>Moise</i> (252)	<i>Sima</i> (115)
<i>Petru</i> (236)	<i>Nicola</i> (111).

II. Antroponime feminine:

<i>Ana</i> (614)	<i>Anuica</i> (136)
<i>Maria</i> (386)	<i>Florica</i> (126)
<i>Floarea</i> (377)	<i>Anița</i> (69)
<i>Sofia</i> (321)	<i>Viorica</i> (63)
<i>Doina</i> (271)	<i>Livia, Mărioara, Silvia</i> (59).

În ce privește numele cu cea mai ridicată frecvență diacronică, trebuie spus că unele, precum *Ana, Maria, Sofia, Doina, Livia, Silvia, Ion, Nicola, Todor*, deși popularitatea lor în momentul de față nu se compară cu popularitatea unor altor nume de influență apuseană, au reușit, în pofida vremii, să se mențină. Totuși, marea majoritate a dispărut. Adăugăm aici și prenume specifice unora din localități: *Coriolan* și *Sever* (Ecica), *Levi* (Sărcia), *Reveca* și *Vichentie* (Torac), care la fel au fost abandonate.

După anul 1918 (după terminarea războiului), prenumele maghiare și germane apar tot mai puțin, fiind înlocuite cu prenume de altă origine. Pe lângă prenumele tradiționale, care încă mai persistă, după anul 1920 înregistrăm (sporadic) apariția prenumelor slave care, după colonizarea care a avut loc după anul 1945, marchează o adevărată expansiune. În final, în ultimele decenii ale secolului trecut, avem de-a face cu o adevărată „inva-ziune” a prenumelor moderne, de proveniență apuseană (*Eduardo, Raul, Roberto, Vanesa*). În acest sens, constatăm următoarele:

1. Evitarea antroponimelor tradiționale;
2. Creșterea interesului pentru numele străine.

Din punctul de vedere al originii, avem:

Prenume latinești:

Adrian, Adriana, Angel, Angela, Aurel, Aurelia, Cornel, Cornelia, Cristian, Cristina, Felicia, Iulian, Iuliana, Laura, Lavinia, Marin, Marina, Natalia, Roman, Romana, Romulus, Sabin, Sabina, Silvia, Silviu, Titus, Traian, Valeria, Victor, Victoria, Virginia;

⁸ Numărul în paranteză indică de câte ori apare antroponimul respectiv.

Prenume grecești:

Alexandra, Alexandru, Anastasia, Andrei, Casandra, Ciprian, Damian, Diogen, Elena, Eugen, Eugenia, Filip, Gheorghe, Isidora, Melania, Minodora, Nicolae, Olimpia, Parascheva, Persida, Petru, Sebastian, Sofia, Ștefan, Teodor, Teodora, Vasa, Vasile;

Prenume slave:

Blagoje, Bogoljub, Boža, Čedomir, Draga, Dragan, Dragica, Dragomir, Dragomirca, Dušan, Dušanka, Gordana, Jablan, Jasmina, Ljubica, Mircea, Nada, Nedeljko, Ognjen, Radmila, Slađan, Slađana, Smiljana, Spomenka, Srbislav, Stanko, Vukašin, Vukosava, Zdravko;

Prenume ebraice:

Adam, Avram, Beniamin, Daniel, Daniela, Elisabeta, Eva, Gabriel, Gabriela, Ilia, Ion, Isac, Iordan, Iosif, Magdalena, Mihai, Rachila, Sima, Solomia;

Prenume germane:

Bruno, Elvira, Genoveva, Gizela, Hilda, Irma, Luiza, Matilda, Richard, Robert;

Prenume maghiare:

Arpád, Géza, Ibolya, Piroška;

Prenume specifice onomasticii românești:

Brândușa, Doina, Horea, Mărioara, Sorin, Sorina, Șerban, Viorica;

Forme locale (diminutive sau hipocoristice):

Ecica: *Micșa* (Maxim), *Mițu* (Mihai), *Tini* (Cristina, Constantina sau Valentina);

Iancaid: *Firuț* (Zamfir);

Sărcia: *Ginica* (Virginia), *Octi* (Octavian);

Torac: *Chentă* (Vichentie), *Lazi* (Lazar), *Pica* (Sofia), *Tibi* (Tiberiu);

Uzdin: *Miuță* (Mihai), *Petrinel* (Petru), *Tănuț* (Atanasie).

3. CONSIDERAȚII FINALE

Alegerea și atribuirea numelui unui nou-născut au fost și sunt evenimente de maximă importanță în viața fiecărei familii. În epoca noastră, literatura, muzica, filmul, devin surse din ce în ce mai căutate în alegerea prenumelor. Se întâmplă ca un prenume să fie ales numai „pentru că se poartă” într-o anumită perioadă sau este purtat de o mare personalitate.

În trecut, alegerea și atribuirea numelui nou-născutului era în strânsă legătură cu obiceiul de a i se acorda numele unuia din părinți sau bunici. Astăzi, acest obicei se practică foarte rar. Încă un factor care influențează foarte mult alegerea numelui sunt căsătoriile mixte. Putem spune, în acest sens, că astfel de căsătorii au fost o adevărată raritate la Uzdin, același fapt constatându-l și în prezent. Nu același lucru e valabil însă pentru celelalte patru localități. Deși în trecut mai rare, în prezent cele mai multe căsătorii mixte au loc la Ecica și Sărcia, mai puține la Iancaid și Torac. În afară de căsătoriile mixte, spre finele veacului 20 au loc tot mai multe căsătorii ale bărbaților de pe aceste meleaguri cu femei originare din România. Consecințele acestui fenomen constă în îmbogățirea inventarului de antroponime al acestui ținut cu prenume moderne, de influență occidentală, fiind lansată, totodată, și „moda” de a se acorda nou-născutului două prenume (*Darisela-Vanesa, Adina-Maria, Sergiu-Valentin* etc.).

Deși alegerea numelui nou-născutului este o problemă intimă a părinților, ei ar trebui, înainte de a hotărî, să țină seama de următoarele lucruri: prenumele ales la naștere va fi purtat toată viața și numai împreună cu numele de familie. Dacă în copilărie formele hipocoristice și diminutivele încărcate de afectivitate sunt binevenite și nu deranjează, nu același lucru se întâmplă la maturitate și la bătrânețe. Sunt mult mai convenabile, deci, formele oficiale și mai neutre ale prenumelor, de la care se pot forma o mulțime de hipocoristice și diminutive pentru uzul familial. În al doilea rând, alegerea ar trebui să se facă ținând seama și de numele de familie, mai exact, de armonizarea acestuia cu prenumele. De exemplu, un nume de familie lung se îmbină mai armonios cu un prenume scurt și invers. Un nume de familie foarte obișnuit și frecvent se poate asocia cu un prenume mai puțin frecvent. În ceea ce privește preluarea unor nume străine, părinții trebuie să dea dovadă de gust, moderație, simț al limbii.

ЛИТЕРАТУРА

- Constantinescu, N.A. *Dicționar onomastic românesc*, București, 1963.
- Flora, R. Nume de familie românești din Banat, în: R. Flora, *Contribuție la istoria culturală a românilor din Voivodina*, Zrenjanin, p. 71-125;
- Flora, R. Porecle românești din Banatul Iugoslav, în: R. Flora, *Contribuție la istoria culturală a românilor din Voivodina*, Zrenjanin, p. 73-105.
- Грковић, М. *Речник личних имена код Срба*, Вук Караџић, Београд, 1977.

- Ionescu, C. *Dicționar de onomastică*, Editura Elion, București, 2001.
- Jordan, I. *Dicționar al numelor de familie românești*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1983.
- Спариосу, Л. *Românii în Banatul Central – nume de persoană*, Докторска дисертација, Филозофски факултет, Нови Сад, 2006.
- Teiuș, S. Referitor la sfera și locul onomasticii în lingvistică, în: E. Petrovici, *Studii și materiale de onomastică*, Editura Academiei Republicii Socialiste România, București, p. 7-12.

SUMMARY

PERSONAL NAMES OF THE ROMANIANS IN THE CENTRAL BANAT DISTRICT

The research about personal names of the Romanians became a more and more intensive occupation of linguists at the beginning of the 20th century, but two attempts of a regional synthesis were published only in the fourth decade of that century; however, these attempts did not set the foundations for the hagiographic approach nor for the valid principles in onomastics.

Almost all studies in the field of toponymy and anthroponymy in the Romanian professional literature investigate the concrete material from the area of onomastics which was collected from various old documents or directly, in the polls. In fact, one should mention that the number of professional works in this area is not large and that, when it comes to the Romanian language in the region of Vojvodina, a very small number of researches has been carried out.

Having all that in mind, we decided to investigate personal names in the Romanian villages in the territory of Central Banat – Ečka, Jankov Most, Sutjeska, Torak, Uzdin. The material was collected from the registers of births and the analysis of all anthroponyms appearing in the period from 1900 to 2000 was carried out.

The goal of the research was to establish which names were popular in the past, if they appear today and to which extent, which are the most popular names today, as well as to establish their evolution and origin; this was achieved by presenting a short selective description of the history and explanations of each name, opting for one of the offered solutions.

On the basis of the achieved results, we could conclude that from 1900 till the end of World War I - in addition to the traditional names encountered among the Romanian population in these regions (*Ana, Floarea, Jon, Marija, Petru, Sofija, Todor, Vioara*) - a series of Hungarian and German names was also used. Due to the fact that after 1918 they were replaced with the names of other origin, Hungarian and German names slowly disappeared. In addition to the traditional names, which still persevered, Slavic names appeared after 1920. Following the colonization implemented after 1945 (settlement of the population from Bosnia), these names saw real expansion. Finally, in the last decades of the 20th century, we were faced with the "invasion" of modern personal names from West Europe (*Eduardo, Raul, Roberto, Vanesa*). As for the origin of names, we noted the names of Latin, Greek, Slavic, Hebrew, German, Hungarian origin, the names specific for the Romanian onomastics, modern names from West Europe, local forms.

Key words: Central Banat District, the Romanian language, onomastics, etymology, personal name

БИОГРАФИЈА

Спарносу Лаура (1976, Панчево), доценткиња на Одсеку за румунистику Филозофског факултета у Новом Саду. Учествовала је на различитим семинарима и студијским боравцима у земљи и иностранству. Сарађивала је на многобројним пројектима из области румунске културе, књижевности и језика. Чланица је Друштва за примењену лингвистику Србије и Румунског друштва за етнографију и фолклор. Ауторка је многобројних стручних радова на српском и румунском језику. Области интересовања: савремени румунски језик, језик масе медија, ономастика, превођење. Има искуство у новинарском раду.

Зузана Тир

Филозофски факултет, Нови Сад

zuzana.tyrova@gmail.com

ЛИЧНА ИМЕНА И ПРЕЗИМЕНА СЛОВАКА У ВОЈВОДИНИ

Апстракт: Лично име има у животу сваког човека веома значајну улогу. Не користи се само за идентификацију особе у друштву, него је и битан психолошки и социолошки фактор.

Ономастичкој проблематици у Војводини (када говоримо о именима и презименима Словака) су се само делимично посветили Даниел Дудок, Михал Тир, Зузана Михалик-Тир и Зузана Тир. Ова проблематика још увек није довољно истражена, и зато је потребно посветити јој много више пажње.

Циљ истраживања имена и презимена Словака у Војводини је био да се види, која су имена Словаци најчешће давали и дају својој деци, и која презимена се појављују. Имена су истраживана у матичним књигама. Резултати истраживања су нам показала да је у прошлости постојао мали број имена која су се појављивала, а то су мушка имена: *Ján, Jozef, Ondrej, Pavel, Peter, Michal, Martin, Štefan, Samuel, Adam, Juraj*, те женска имена: *Anna, Mária, Alžbeta, Zuzana, Terézia, Katarína, Eva, Juliana*... У садашњости се ова имена врло ретко појављују, јер родитељи често желе да њихово дете има уникатно име.

На упис имена у матичне књиге (рођених, умрлих, венчаних) често је утицала политичка ситуација. Стога у зависности од тога, у којој држави се живело, имена су се уписивала мађарским, немачким, српским правописом, односно уписивали су се облици словачких имена на том језику. Тако се могло десити да је Словак *Ján* уписан као *Јован* или *János*.

Лично име је веома битно у животу појединца. Стога је врло важно пажљиво га изабрати. Лично име је један од кључних фактора очувања народног и културног идентитета.

Кључне речи: лично име, презиме, Словаци, Војводина, културни идентитет

Лично или крштено име има у животу сваког човека веома значајну улогу. Не служи само као идентификација особе у друштву, него је и битан психолошки и социолошки фактор. Крштење у хришћанском свету је велика свечаност. Управо због тога се имену посвећује велика пажња. У вези са његовом употребом избија у први план језичка култура.

Преци Словака су својој деци у време паганства давали словенска имена, која су произилазила из њихових представа о магичној сили имена. Током избора имена најбитнији је био смисао, његово порекло. Име је на основу ових представа требало да има улогу да својом магичном силом посредује свом носиоцу добре особине,

срећан живот, и да га одвраћа од злих духова и да га тако чува. За давање имена мотиви су могли да буду стварне или жељене особине именованог, његове физичке особине, карактерне црте и сл. У најстаријим писаним документима старословенског периода налазимо имена *Rastislav, Svätopluk, Radoslav, Želislav, Dobromysel* и *Svătožizna, Sebemysla, Slovienka*. Општесловенског порекла су и имена *Bohdan, Bohumil, Boleslav, Ctibor; Časlav, Dobroslava, Jaromír, Jaroslav, Miroslav, Ladislav, Radivoj, Stanislav, Vladislav, Vladimír*.

Након прихватања хришћанства Словаци су уместо словенских имена давали превасходно хришћанска имена старозаветна и новозаветна. У време реформације била су омиљена имена: *Ábel, Abrahám, Adam, Daniel, Dávid, Eliáš, Jakub, Jonáš, Samuel, Šalamún, Eva, Judita, Rút* и друга, која су данас, као лична имена прилично ретка (осим имена *Adam, Eva, Samuel, Daniel*). О њиховој распрострањености у прошлости говоре и презимена, која имају идентичан облик, или су изведена од ових имена. Хришћанска новозаветна имена (*Ján, Jozef, Marek, Ondrej, Pavel, Peter, Michal, Anna, Mária, Alžbeta* и друга) и имена хришћанских светаца (*Gregor, Martin, Mikuláš, Štefan, Katarína, Jozef, Mária, Zuzana, Helena, Terézia*) до данас спадају у групу најзаступљенијих личних имена.

У садашњости код ових имена не може се видети њихово хришћанско порекло, ни садржај, као што је *Адам* – на хебрејском „човек направљен од Земље“, *Ана* – хебр. „драга, љубав“, *Ева* – хебр. „жива, живот“, *Јован* – хебр. „Бог је милостив“, *Катарина* – грчки „чиста, морална“, *Михајло* – хебр. „онај који је као Бог“, *Павле* – лат. „мали“, *Самуил* – хебр. „име Божије“, *Стефан* – грчки „венац“, *Зузана* – хебр. „љилијана“, *Андрија* – грчки. „стасит, мужеван, одважан“ итд.

Инвентар личних имена код војвођанских Словака евангеличке вероисповести је био донедавна прилично сиромашан. Спомиње се око десет најчешћих мушких и женских имена са малим одступањима (*Ján, Pavel, Štefan, Ondrej, Samuel, Michal, Juraj* и *Anna, Mária, Zuzana, Katarína, Alžbeta, Eva, Juliana*). Имена су одраз друштвених дешавања. За Словаке је карактеристичан утицај традиције чија последица је затворена група имена. Словаци су из поштовања према својим прецима давали деци имена по својим родитељима, дедама и бабама, рођацима. Чини се да је у последње време традиција подлегла брзим друштвеним променама и зато ове тврдне у великој мери више не важе.

ПРОУЧАВАЊЕ ЛИЧНИХ ИМЕНА, ПРЕЗМЕНА И НАДИМАКА У ВОЈВОДИНИ

Ономастичкој проблематици Словака у Војводини се посветило неколико лингвиста. Пре свега не треба заборавити на професора Данила Дудока, који је детаљно проучио презимена Словака (тада још у Југославији). Из његове књиге можемо да сазнамо, која су то презимена Словака у Војводини (али и у Хрватској, у Илоку), а такође су ту и објашњења њиховог порекла и значења.

Проблематици имена и њиховој транскрипцији са словачког на српски и обратно, као и језичкој култури имена су се посветили Михал Тир и Зузана Михалик-Тир.

Мало истраживање и кратак чланак о надимцима Словака у Пивницама је припремила Зузана Тир.

ЛИЧНА ИМЕНА У ВОЈВОДИНИ

На простору данашње Војводине Словаци живе од 1745. до данас. У садашња словачка насеља су долазили организовано, а прве институције које су оснивали су биле црква и школа. Посебно захваљујући црквеним документима можемо да пратимо историјат уписа имена и презимена. Она су се уписивала у матичне књиге рођених, венчаних и умрлих. Све до кодификације књижевног словачког језика уствари није ни постојала могућност уписа имена на словачком, онако како се то данас ради. Словачка имена су се користила у свакодневној комуникацији само у хипокористичним облицима (нпр. Јано, Јанко насупрот облику Јан). То исто важи и за белешке са суђења из старијих времена. Постоји велики број докумената у приручницима текстова из историје словачког језика.

Увидом у црквене матичне књиге словачких насеља сазнајемо да су у првој фази свештеници писали имена на латинском. Тако се у матичној књизи крштених села Пивнице најчешће срећемо са мушким именима *Adamus, Andreas, Georgius, Joanes, Josephus, Michael, Martinus, Stephanus* и женским *Anna, Eva, Elisabetha, Maria, Juliana, Juditha...*

Током тридесетих и четрдесетих година 19. века латински је био у великом броју села замењен мађарским језиком. Тако се на пример у пивничкој матичној књизи рођених за године 1840-1842. имена уписују као *András, István, János, Mihály, György, Pál, Sándor, József, Ersebét/Erzsika, Zsuzsa/Zsuzsana, Ilona, Katalin* (то су уписи за следећа словачка имена: *Andrej/Ondrej, Štefan, Ján, Michal, Juraj, Pavel/Pavol, Alexander, Jozef, Alžbeta, Zuzana, Helena, Katarin*).

Иако је словачки код народа био прилично заступљен у дијалекатском облику, црква и администрација је морала да се бори против мађаризације. Штуровски покрет је имао своје присталице и у Војводини, али административно је био јак мађарски језик. Тада полако почињу да се користе словачка лична имена у облику који важи и данас.

Настанком Југославије 1918. године се у српској администрацији словачка имена наводе у српском облику, а то се касније поновило и у неким селима и после 1945. године. Тако се срећемо са уписима типа *Јован, Стеван, Михаило, Сузана, Анкица* и сл, иако за њих имамо словачке еквиваленте. И у овом случају је велику улогу одиграо државни језик.

Све ово нам говори о томе, да је на упис имена у матичне књиге (рођених, умрлих и венчаних) често утицала и политичка ситуација. Зато у зависности од тога, у којој држави су Словаци са ових простора живели, имена су се уписивала мађарским, немачким или српским правописом, односно уписивали су се облици словачког имена на том језику.

У последње време су се код војвођанских Словака домаћи облици личних имена појавили и у матичним књигама, иако је током 70. година прошлог века правник Јан Хрјешик, пореклом из Ковачице, покушао да реши овај проблем тако што је матичарима послао списак кодификованих словачких имена. Због немарности или неинформисаности матичара, али и родитеља, данас поред основног облика личног имена *Ján* имамо и *Janko, Jano*, уместо имена *Anna* имамо и *Anka, Anča*, али и *Anička* итд, што за Словаке није типично, за разлику од Срба, где су хипокористични облици личног имена већ раније били честа појава.

ЛИЧНА ИМЕНА У ПИВНИЦАМА ОД НАСЕЉАВАЊА

Када је реч о дијахроном погледу на лична имена Словака у Војводини, истражили смо матичну књигу крштених словачке евангеличке цркве у Пивницама. Истражили смо првих 15 година од доласка Пивничана на Доњу земљу, тачније од оснивања цркве у насељу.

Насеље Пивнице су Словаци населили 1790. године. Тада су ту већ живели Срби, а убрзо након Словака су се населили и Немци.

На основу различит извора у Пивнице, на имање краљевске коморе, је дошло око 400 лица из неколико насеља Столнобеоградске и Веспримске жупаније на простору данашње Мађарске, који су пре свега били пореклом из западнословачких жупанија и вероватно и са супротне стране.

У матичној књизи рођених смо се срели са латинским облицима имена. Од 582 покрштених било је 296 девојчица и 286 дечака. Имена су се, како смо већ спомињали, писала на латинском. Најфреквентније мушко име је било *Michael* (64), односно словачко име *Michal*, даље *Joannes* (50). По учесталости су следила имена: *Paulus/Pavel* (35), *Stephanus/Stefan* (32), *Martinus/Martin* (29), *Andreas* – касније словачки *Ondrej* (26), *Georgius/Juraj* (23), *Josephus/Jozef* (9) и *Adamus* (9). Имена *Mathias* односно *Matúš* (1), *Petrus/Peter* (4), *Samuel* (3) и *Daniel* (1) се јављају врло ретко.

Као што смо навели, код Словака постоји традиција да најстарији син наследи име оца, а најстарија ћерка име мајке. С обзиром на чињеницу да се након другог светског рата број деце у породицама смањило, а и мање деце је умирало, десило се то да су Slovаци у Војводини имали мали број имена, односно понављала су се иста имена. Оваква ситуација је била скоро донедавна, приближно до 80. година 20. века. Тада настаје нова мода и родитељи се труде да деци дају уникатна, модерна имена. Овако полако нестају старинска словачка имена. У поређењу са годинама доласка Словака у Пивнице сада се годишње рађа много мање деце. Репертоар имена ја насупрот томе богатији и врло ретко се јављају старинска имена.

ЛИЧНА ИМЕНА У ПИВНИЦАМА У САДАШЊОСТИ

На основу истраживања урађеном у Пивницама сазнали смо, да када говоримо о садашњим именима, репертоар женских имена је већи од репертоара мушких. Врло ретко се имена понављају и тако скоро свака девојчица има оригинално име. Од старинских имена постоји само име *Anna*, и то више пута. Остала старинска имена код млађих генерација нису евидентирана. Имена која су се више пута поновила су *Tatiana*, *Vesna*, *Jana*, *Kristína*... Остала имена, као што су *Alena*, *Andrea*, *Annamária*, *Branislava*, *Daniela*, *Denisa*, *Drahuša/Drahuška*, *Elena*, *Ema*, *Gabriela*, *Hana*, *Ida*, *Ingrid*, *Irena*, *Irma*, *Iveta*, *Ivona*, *Jarmila*, *Jaroslava*, *Jasna*, *Karmena*, *Karolína*, *Kvetoslava*, *Laura*, *Lubka*, *Lýdia*, *Maja*, *Marína*, *Marta*, *Martina*, *Michaela*, *Milina*, *Milota*, *Miriam*, *Miroslava*, *Monika*, *Natália*, *Nataša*, *Noemi*, *Ol'a*, *Renata*, *Sabina*, *Saňa*, *Sára*, *Selena*, *Silvia*, *Simona*, *Soňa*, *Stefany*, *Šťastka*, *Tabita*, *Tamara*, *Teodora*, *Tina*, *Valentina*, *Valéria*, *Vanja*, *Veronika*, *Vierka*, *Vlasta*, *Zdenka*, *Želmíra*..., се појављују само једном или два пута.

Ако говоримо о именима дечака, рекли смо да је ту много мање имена. Дечаке родитељи именују и старим именима, као што је нпр. *Michal*, *Ján*, а и стара имена, која раније нису била тако честа,

су данас прилично модерна, нпр. *Daniel* и *Peter*. Остала имена, која се понављају, су *Miroslav*, *Vladimir*, *Jaroslav* и *Marian*. Имена *Alen*, *Alexander*, *Andrej*, *Benjamin*, *Boris*, *Branislav*, *Dalibor*, *Darko*, *Drahošlav*, *Dávid*, *Denis*, *Gustáv*, *Ivan*, *Luboslav*, *Miloslav*, *Noe*, *Oliver*, *Rastislav*, *Róbert*, *Ruben*, *Timotej*, *Vlastislav*, *Zdenko*, *Zlatko*... се јављају само једном, или 2 пута.

Треба нагласити, да упркос томе што би име требало да буде показатељ културног и народног идентитета, војвођански Словаци својој деци понекад бирају имена из потпуно другачијих култура (нпр. *Stefany*), а понекад не размишљају о томе шта име означава (нпр. *Vanja* – на словачком је то када), да ли може да се деклинира, ни како се деклинира (нпр. *Noe*), ни какви проблеми могу да настану код транскрипције имена.

ПРЕЗИМЕНА СЛОВАКА У ВОЈВОДИНИ

Проблематику презимена Словака у Војводини је проучио војвођански словакиста Даниел Дудок. Његова књига *Priezviská Slovákov v Juhošlávií* је резултат дугорочног истраживања. У монографији су сакупљена презимена из свих насеља у Бачкој, Банату и Срему где Словаци сачињавају компактне целине, али и у насељима, где Словаци живе у мањем броју (нпр. у градовима Нови Сад, Бачка Паланка). Ова публикација је јединствена и због тога, јер је то први рад оваквог типа и садржаја не само код Словака у Војводини него и Словака у Словачкој. Представља основу и корисну литературу у даљим истраживањима презимена.

Управо у овој монографији смо на основу регистра презимена (у књизи је око 4200) могли да видимо, која презимена су најфреквентнија. Код сваког презимена у регистру су наведена насеља, где је оно регистровано. Треба нагласити да с обзиром на то да Словаци у Војводини припадају двема дијалекатским групама (средњесловачки, који су и чешћи и западнословачки дијалекти), то се у неким случајевима евидентира и код презимена; тако нпр. припадник средњесловачке дијалекатске групе ће бити *Horniak* и *Poliak*, а припадник западнословачке дијалекатске групе *Hornák* и *Polák*.

На основу регистра смо закључили да најчешћа презимена, односно презимена у највећем броју насеља од насељавања на овдашње просторе до данас су: *Kováč*, *Babiak*, *Baláž*, *Belička*, *Benka*, *Brtko*, *Cerovský*, *Červenák*, *Činčurák*, *Dubovský*, *Dudáš*, *Grňa*, *Jesenský*, *Kiš*, *Kolár*, *Križan*... Ова презимена су се до данас очувала у Војводини и треба рећи да су то презимена која и данас постоје на територији Словачке. То не значи да је највећи број Словака у

Војводини има ова презимена. У Пивницама највећи број становника се презива *Činčurák*, али и *Valentík* и *Týr* (последње није регистровано на територији Словачке). Нека презимена имамо нпр. на територији Војводине, али не и у Словачкој (*Žihlavský*).

Следећу групу чине презимена преузета из других језика, односно таква презимена којих носиоци су постали Словаци (нпр. после венчања неког ко није Словак са супругом Словакињом, следеће генерације су се декларисали као Словаци, а сада су то презимена неколико словачких породица.). То су нпр. презимена *Zárli* (француско порекло) и *Vinković* (хрватско порекло).

Нека презимена, као што смо већ рекли, су се очувала до данас, али постоје и таква презимена, која већ полако нестају, у књизи су регистрована, али за последњих неколико година су умрли и последњи носиоци, као што су нпр. *Matuský*...

ЗАКЉУЧАК

Проблематика личног имена и презимена је веома важна. Зато је битно добро га изабрати, јер је један од кључних фактора очувања националног и културног идентитета. Представници мањина би требали да буду едуковани и да буду свесни чињенице да не треба да се стиде свог имена. Осим тога родитељи би требали да обрате пажњу када бирају име својој деци, како се не би десило да због неинформисаности својој деци дају име које у одређеном језику има другачије значење, тешко се уписује или се тешко деклинира. На просторима мултикултурне Војводине би велику пажњу требало посветити и транскрипцији имена са српског језика на мањинске језике и обратно, јер управо овде настају велики проблеми. Име је оно што нас током целог живота дефинише.

Zuzana Týrová

Filozofická fakulta, Nový Sad

zuzana.tyrova@gmail.com

RODNÉ MENÁ A PRIEZVISKÁ SLOVÁKOV VO VOJVODINE

Abstrakt: Rodné meno má v živote každého človeka veľmi významnú úlohu. Nepoužíva sa iba na identifikáciu osoby v spoločnosti, ale je aj dôležitým psychologickým a sociologickým faktorom.

Onomastickej problematike vo Vojvodine (keď hovoríme o menách a priezviskách Slovákov) sa iba čiastočne venovali Daniel Dudok, Michal Týr, Zuzana Miháliková-Týrová a Zuzana Týrová. Táto problematika je zatiaľ ešte stále nedostatočne preskúmaná, a preto je potrebné venovať jej viac pozornosti.

Cieľom výskumu mien a priezvisk Slovákov vo Vojvodine bolo zistiť, ktoré mená Slováci najčastejšie dávali a dávajú svojim deťom a aké priezviská sa tu zjavujú. Mená sa skúmali v matrikách. Výsledky výskumu nám ukázali, že v minulosti existoval iba malý repertoár mien, ktoré sa zjavovali, a boli to mužské mená *Ján, Jozef, Ondrej, Pavel, Peter, Michal, Martin, Štefan, Samuel, Adam, Juraj* a ženské mená *Anna, Mária, Alžbeta, Zuzana, Terézia, Katarína, Eva, Juliana*... V súčasnosti sa tieto mená veľmi zriedkavo javia, lebo rodičia často chcú, aby ich dieťa malo jedinečné meno.

Na zápis mien a priezvisk do matrik (narodených, zomretých a sobášených) často vplývala aj politická situácia. Preto v závislosti od toho, v ktorom štáte Slováci z týchto priestorov žili, mená sa zapisovali maďarským, nemeckým či srbským pravopisom, čiže zapisovali sa tvary slovenských mien v tom jazyku. Tak sa stávalo, že Slovák *Ján* bol zapísaný ako *Jovan* alebo *János*.

Osobné meno je veľmi dôležité v živote jednotlivca. Preto ho treba premyslene zvoliť. Meno je jedným z kľúčových faktorov zachovania národnej a kultúrnej identity.

Kľúčové slová: rodné meno, priezvisko, Slováci, Vojvodina, kultúrna identita

Rodné, alebo krstné meno má v živote každého človeka veľmi významnú úlohu. Neslúži len na identifikáciu osoby v spoločnosti, ale je aj dôležitým psychologickým a sociologickým faktorom. Krst v kresťanskom svete je jednou zo sviatostí. Práve preto menu venujeme osobitnú pozornosť. V súvislosti s jeho používaním sa dostáva do popredia aj jazyková kultúra.

Predkovia Slovákov svojim deťom pôvodne v období pohanstva dávali slovanské mená, ktoré vyplývali z ich predstáv o magickej sile mien. Pri výbere mien najvýznamnejšiu úlohu mal ich zmysel, pôvodný význam. Meno podľa týchto predstáv malo za úlohu svojou magicou silou sprostredkovať svojmu nositeľovi dobré vlastnosti, šťastný život, a odvracať od neho pozornosť zlých duchov a tak ho chrániť. Pri pome-

núvaní často mohli byť motívom skutočné alebo želané vlastnosti pomenúvaného, jeho telesné vlastnosti, povahové črty a pod. V najstarších písaných pamiatkach staroslovienskeho obdobia nachádzame mená: *Rastislav, Svätopluk, Radoslav, Želislav, Dobromysel* a *Svätožizna, Sebemysla, Slovienka*. Celoslovanského pôvodu sú aj mená *Bohdan, Bohumil, Boleslav, Ctibor, Časlav, Dobroslava, Jaromír, Jaroslav, Miroslav, Ladislav, Radivoj, Stanislav, Vladislav, Vladimír*.

Po prijatí kresťanstva u Slovákov slovanské mená ustúpili miesto najmä kresťanským starozákonným a novozákonným menám. V časoch reformácie obľubu nadobudli starozákonné mená *Ábel, Abrahám, Adam, Daniel, Dávid, Eliáš, Jakub, Jonáš, Samuel, Šalamún, Eva, Judita, Rút* a iné, ktoré sú dnes ako rodné mená dosť zriedkavé (okrem mien *Adam, Eva, Samuel, Daniel*). O ich rozšírenosti v minulosti svedčia aj priezviská, ktoré majú identickú podobu, alebo sú odvodené od týchto rodných mien. Novozákonné kresťanské mená (*Ján, Jozef, Marek, Ondrej, Pavel, Peter, Michal, Anna, Mária, Alžbeta* a ďalšie) a mená kresťanských svätých (*Gregor, Martin, Mikuláš, Štefan, Katarína, Jozef, Mária, Zuzana, Helena, Terézia*) až do dnešných čias patria k najpoužívanejším rodným menám.

V súčasnosti pri týchto menách nepocítujeme ich kresťanský pôvod, ale ani ich obsah, ako je *Adam* – po hebrejsky „človek stvorený zo Zeme“, *Anna* – hebr. „milá, láska“, *Eva* – hebr. „živá, život“, *Ján* – hebr. „Boh je láskavý“, *Katarína* – gréc. „čistá, mravná“, *Michal* – hebr. „kto je ako Boh“, *Pavel* – lat. „malý“, *Samuel* – hebr. „meno Božie“, *Štefan* – gréc. „veniec“, *Zuzana* – hebr. „ľalia“, *Ondrej* – gréc. „statný, mužný, odvážny“ atď.

Inventár rodných mien u vojvodinských Slovákov evanjelického vierovyznania bol donedávna relatívne chudobný. Spomína sa do desať najčastejších mužských a ženských mien s malými odchýlkami (*Ján, Pavel, Štefan, Ondrej, Samuel, Michal, Juraj* a *Anna, Mária, Zuzana, Katarína, Alžbeta, Eva, Juliana*). Mená sú často zrkadlom spoločenských dianí. Pre Slovákov boli príznačné vplyvy tradície, čo malo za následok priam uzavretú množinu mien. Slováci z úcty k svojim predkom dávali deťom mená podľa rodičov, starých rodičov, súrodencov. Zdá sa, že posledne tradícia podľašla rýchlym spoločenským zmenám a tieto tvrdenia už na vysoké percento neplatia.

SKÚMANIE RODNÝCH MIEN, PRIEZVISK A PREZÝVOK VO VOJVODINE

Onomastickej problematike sa vo Vojvodine venovalo niekoľko lingvistov. Predovšetkým netreba zabudnúť na profesora Daniela Dudka, ktorý dôkladne preskúmal priezviská Slovákov (vtedy ešte v Juhoslávii).

V jeho knihe možno zistiť, aké sú všetko priezviská Slovákov vo Vojvodine (a v Chorvátsku v Iloku), a tiež sú tu vysvetlenia ich pôvodu a významu.

Problematike mien a ich transkripcii zo slovenčiny do srbčiny a opačne, ako i celkovej jazykovej kultúre mena sa venovali Michal Týr a Zuzana Miháliková-Týrová.

Malý výskum urobila a krátky článok o prezývkach Slovákov v Pivnici napísala Zuzana Týrová.

RODNÉ MENÁ VO VOJVODINE

Na území dnešnej Vojvodiny Slováci žijú od roku 1745 dodnes. Do dnešných slovenských osád prichádzali organizovane a prvé inštitúcie, ktoré si zakladali, boli cirkev a škola. Najmä vďaka cirkevným dokumentom môžeme sledovať historiát zápisov mien a priezvisk. Mená a priezviská sa zapisovali do trojakých matrik: do matriky narodených, do matriky sobášených a do matriky zomretých. Až po uzákonenie spisovnej slovenčiny vlastne ani neexistovala možnosť uvádzať mená po slovensky v dnešnej podobe: slovenské rodné mená sa používali v bežnej komunikácii len v hypokoristických podobách (napr. Jano, Janko oproti úradnej podobe Ján). Platí to aj o zápisoch zo súdnych pojednávaní zo starších čias. Hodne dokladov nachádzame v textových príručkách z dejín slovenského jazyka.

Nahliadnutím do cirkevných matrik slovenských osád/obcí zistíme, že v prvej fáze naši kňazi písali mená po latinsky. Tak sa v pivnickej matrike stretáme najčastejšie s mužskými menami *Adamus, Andreas, Georgius, Joanes, Josephus, Michael, Martinus, Stephanus* a ženskými *Anna, Eva, Elisabetha, Maria, Juliana, Juditha*...

V tridsiatych a štyridsiatych rokoch 19. storočia latinčinu vystriedala v značnom počte osád vo Vojvodine maďarčina. Tak napríklad v pivnickej matrike narodených v rokoch 1840-1842 evidujeme zápisy rodných mien typu *András, István, János, Mihály, György, Pál, Sándor, József, Ersebét/Erzsika, Zsuzsa/Zsuzsana, Ilona, Katalin* (zaradom im zodpovedajú slovenské mená *Andrej/Ondrej, Štefan, Ján, Michal, Juraj, Pavel/Pavol, Alexander, Jozef, Alžbeta, Zuzana, Helena, Katarína*).

Hoci slovenčina mala v reči ľudu pevnú pozíciu a žila v nárečovej podobe, cirkev a úrady museli čeliť silnejúcej maďarizácii. Štúrovské hnutie našlo živnú pôdu aj u nás vo Vojvodine, ale v úradoch sa dostáva do popredia maďarčina. V období maďarizácie postupne sa začínajú používať slovenské rodné mená v takej podobe, aká platí aj dnes.

Vznikom Juhoslávie roku 1918 sa v srbských úradoch posrbčujú slovenské mená, čo sa potom zopakovalo v niektorých dedinách aj po

roku 1945. Bežne sa stretáme so zápismi *Jovan*, *Stevan Mihailo*, *Suzana*, *Ankica* a pod., hoci k nim existujú slovenské ekvivalenty. Teda aj v tomto prípade zohral rozhodujúcu úlohu štátny jazyk.

To všetko znamená, že na zápis mien a priezvisk do matrík (narodných, zomretých a sobášených) často vplývala aj politická situácia. Preto v závislosti od toho, v ktorom štáte Slováci z týchto priestorov žili, mená sa zapisovali maďarským, nemeckým či srbským pravopisom, čiže zapisovali sa tvary slovenských mien v tom jazyku.

V posledných rokoch sa u vojvodinských Slovákov domácke podoby rodných mien dostali aj do matrík, hoci sa ešte v sedemdesiatych rokoch kovačický rodák, právnik z povolania Ján Hriešik, pokúsil túto oblasť upraviť tak, že matrikárom rozoslal súpis kodifikovaných slovenských mien. Pre nedbalosť, alebo neinformovanosť matrikárov, ale aj rodičov, dnes máme v obehu miesto základnej podoby rodného mena *Ján* aj *Janko*, *Jano*, namiesto *Anny* aj *Anku*, *Anču*, ale aj *Aničku* atď., čo pre Slovákov nie je typické, na rozdiel od Srbov, kde hypokoristické podoby rodného mena už dávnejšie boli dosť častým javom.

RODNÉ MENÁ V OBCI PIVNICA OD NASTĀHOVANIA

Keď ide o diachronický pohľad na rodné mená Slovákov vo Vojvodine, preskúmali sme matriky pokrstených v slovenskej evanjelickej a.v. cirkvi v Pivnici. Pozreli sme si prvých 15 rokov od nastāhovania na Dolnú zem, presnejšie od založenie cirkvi v osade.

Obec Pivnica bola Slovákmí osídlená r. 1790. Vtedy tu už žili Srbi a krátko po Slovákoch do Pivnice sa pristāhovali Nemci.

Podľa rozličných prameňov do Pivnice, na majetok kráľovskej komory, prišlo asi 400 osôb z niekoľkých obcí Stolnobelehradskej a Vesprímskej stolice na území dnešného Maďarska, ktorí predovšetkým pochádzali zo záposlovenských stolíc a pravdepodobne aj spoza rieky Moravy.

V matrike narodených sme sa stretli s latinskými podobami mien. Z 582 pokrstených bolo 296 dievčat a 286 chlapcov. Mená sa, ako sme už spomenuli, písali po latinsky. Najfrekventnejšie mužské meno bolo *Michael* (64), čiže *Michal*, ďalej *Joannes* (50). Ďalej podľa frekvencie sledovali: *Paulus/Pavel* (35), *Stephanus/Štefan* (32), *Martinus/Martin* (29), *Andreas* – tu neskôr *Ondrej* (26), *Georgius/Juraj* (23), *Josephus/Jozef* (9) a *Adamus* (9). Mená *Mathias* čiže *Matúš* (1), *Petrus/Peter* (4), *Samuel* (3) a *Daniel* (1) sa javia veľmi zriedkavo, takmer ojedinele.

Ako sme už načrtli, u Slovákov existuje tradícia, že najstarší syn zdedil meno po otcovi a najstaršia dcéra po matke. Vzhľadom na skutočnosť, že sa po druhej svetovej vojne v rodinách nenarodilo veľa detí,

a menej detí aj umieralo, stalo sa to, že Slováci vo Vojvodine mali malý počet mien – čiže obmieňali sa tie isté mená. Tak tomu bolo takmer donedávna, do asi približne 80. rokov 20. storočia. Vtedy sa už začína nová móda a rodičia sa snažia deťom dávať mená jedinečné, moderné. Tak pomaly zanikajú starodávne slovenské mená. V porovnaní s rokmi príchodu Slovákov do Pivnice teraz sa ročne narodí omnoho menej detí. Repertoár mien je však bohatší, ale sa v ňom veľmi zriedkavo nachádzajú staré mená.

RODNÉ MENÁ V OBCI PIVNICA V SÚČASNOSTI

Na základe výskumu vykonanom v Pivnici bolo zistené, že keď ide o súčasné mená, repertoár ženských mien je oveľa bohatší než repertoár mužských mien. Veľmi zriedkavo sa mená opakujú a tak každé dievča má originálne meno. Zo starodávnych mien bolo evidované iba meno *Anna*, dokonca viackrát. Ostatné mená sa u mladších generácií nezjavili. Mená, ktoré sa opakovali niekoľkokrát, sú: *Tatiana, Vesna, Jana, Kristína...* Ostatné mená, ako sú *Alena, Andrea, Annamária, Branislava, Daniela, Denisa, Drahuša/Drahuška, Elena, Ema, Gabriela, Hana, Ida, Ingrid, Irena, Irma, Iveta, Ivona, Jarmila, Jaroslava, Jasna, Karmena, Karolína, Kvetoslava, Laura, Lubka, Lýdia, Maja, Marína, Marta, Martina, Michaela, Milina, Milota, Miriam, Miroslava, Monika, Natália, Nataša, Noemi, Oľa, Renata, Sabina, Saňa, Sára, Selena, Silvia, Simona, Soňa, Stefany, Šťastka, Tabita, Tamara, Teodora, Tina, Valentina, Valéria, Vanja, Veronika, Vierka, Vlasta, Zdenka, Želmíra...*, sa zjavujú iba raz, prípadne dvakrát.

Keď ide o mená chlapcov, povedali sme, že je tu oveľa menej mien. Chlapcov častejšie pomenúvajú rodičia starodávnymi menami, ako sú napríklad *Michal, Ján*, ba dokonca aj starodávne mená, ktoré neboli také časté, sa opäť modernizujú, napr. *Daniel* a *Peter*. Ďalšie mená, ktoré sa opakujú, sú *Miroslav, Vladimír, Jaroslav* a *Marian*. Mená *Alen, Alexander, Andrej, Benjamin, Boris, Branislav, Dalibor, Darko, Drahoslav, Dávid, Denis, Gustáv, Ivan, Luboslav, Miloslav, Noe, Oliver, Rastislav, Róbert, Ruben, Timotej, Vlastislav, Zdenko, Zlatko...* sa javia buď raz, buď dvakrát.

Treba zdôrazniť, že napriek tomu, že by meno malo byť prejavom kultúrnej a národnej identity, vojvodinskí Slováci svojim deťom niekedy volia aj mená z úplne iných kultúr (napr. *Stefany*) a niekedy nerozmýšľajú o tom, čo to meno znamená (napr. *Vanja* – po slovensky vaňa je to, kde sa kúpeme), či je sklonné, alebo nesklonné a ako sa má skloňovať (napr. *Noe*), ani aké problémy môžu vzniknúť pri transkripcii mien.

PRIEZVISKÁ SLOVÁKOV VO VOJVODINE

Problematiku priezvisk Slovákov vo Vojvodine preskúmal vojvodinský slovakista Daniel Dudok. V jeho knihe *Priezviská Slovákov v Juhoslávii* je výsledok dlhoročného výskumu. V monografii sú zozbierané priezviská zo všetkých obcí v Báčke, Banáte a Srieme, kde Slováci činia kompaktné spoločenstvá, ale aj v obciach, kde Slováci žijú v menšom počte (napr. v mestách Nový Sad, Báčska Palanka). Táto publikácia je výnimočná práve preto, že je to nielen prvá práca takéhoto druhu a obsahu nielen u Slovákov vo Vojvodine, ale i Slovákov na Slovensku. Predstavuje základ a užitočnú literatúru v ďalších výskumoch priezvisk.

Práve v tejto monografii sme na základe registra priezvisk (v knihe je ich 4200) mohli zistiť, ktoré priezviská sú frekventovanejšie. Pri každom priezvisku v registri sú uvedené osady, v ktorých bolo ono registrované. Treba zdôrazniť, že vzhľadom na to, že Slováci vo Vojvodine patria dvom nárečovým skupinám (stredoslovenské, ktoré sú častejšie, a západoslovenské nárečia), čo sa v niektorých prípadoch eviduje aj na priezviskách; tak napr. Stredoslovák bude *Horniak* a *Poliak* a Západoslovák *Horňák* a *Polák*.

Na základe registra priezvisk bolo zistené, že najčastejšie priezviská, čiže priezviská v najväčšom počte osád od nast'ahovania na tunajšie priestory dodnes sú: *Kováč*, *Babiak*, *Baláž*, *Belička*, *Benka*, *Brtká*, *Cerovský*, *Červenák*, *Činčurák*, *Dubovský*, *Dudáš*, *Grňa*, *Jesenský*, *Kiš*, *Kolár*, *Križan*... Tieto priezviská sa od nast'ahovania dodnes zachovali vo Vojvodine a treba povedať, že sú to priezviská, ktoré v súčasnosti máme aj na území Slovenska. To však neznamená, že najväčší počet obyvateľov má tieto priezviská. V Pivnici najväčší počet obyvateľov má priezviská *Činčurák*, ale i *Valentík* a *Týr* (posledné nebolo registrované na území Slovenska). Niektoré priezviská napr. máme iba na území Vojvodiny, ale na Slovensku nie sú registrované (*Žihlavský*).

Ďalšiu skupinu tvoria priezviská, prebraté z iných jazykov, čiže také, kde ich nositelia boli poslovenčení (napr. po ženbe Neslováka s manželkou Slovenkou ďalšie generácie sa deklarovali ako Slováci, a teraz tie priezviská má niekoľko slovenských rodín). Sú to napr. priezviská: *Zárli* (francúzsky pôvod) a *Vinkovič* (chorvátsky pôvod).

Niektoré priezviská, ako sme už povedali, sa zachovali dodnes, ale sú aj také priezviská, ktoré už pomaly zanikajú, v knihe sú registrované, ale za posledných niekoľko rokov zomreli aj poslední nositelia, ako sú napr. *Matuský*...

ZÁVER

Problematika rodného mena a priezviska je veľmi dôležitá. Preto ho treba dôkladne zvoliť, lebo je jedným z kľúčových faktorov zachovania národnej a kultúrnej identity. Predstavitelia menšín, by mali byť edukovaní a mali by si uvedomiť, že za svoje mená sa netreba hanbiť. Okrem toho rodičia by si mali byť vedomí skutočnosti, že meno, ktoré dávajú svojim deťom, musia dôkladne voliť, aby sa nestalo, že pre neinformovanosť pomenujú svoje deti menom, ktoré v danom jazyku má iný význam, ťažko ho je zapísať alebo sa ťažko ohýba. Na priestoroch multikultúrnej Vojvodiny by sa veľká pozornosť mala venovať aj transkripcii mien zo srbčiny do menšinových jazykov a opačne, lebo práve tu vznikajú veľké problémy. Meno je to, čo nás definuje po celý náš život.

LITERATURA

Blanár, V. *Vlastné meno vo svetle teoretickej onomastiky*, Matica slovenská, Martin, 2009.

Dudok, D. *Priezviská Slovákov v Juhoslávii*, Spolok vojvodinských Slovakistov, Nový Sad, 1998.

Majtán, Považaj *Výberte si meno pre svoje dieťa*, Art Area, Bratislava, 1998.

Týr, M. Transkripcia zo slovenčiny do srbčiny a opačne, u: *Slovenčina v praxi*, Futura publikacije, Nový Sad, 2004.

Týrová, Z. Prezývky Slovákov v obci Pivnica (Juhoslávia), u: *Varia XII. Zborník materiálov z XII. kolokvia mladých jazykovedcov (Modra-Piesok 4.-6. 12. 2002)*, Slovenská jazykovedná spoločnosť pri SAV, Bratislava, 2005, s. 175-179.

SUMMARY

PROPER NAMES AND SURNAMES OF SLOVAKS IN VOJVODINA

Proper name has in everybody's life a very important role. Not only to identify the person in society, but is also an important psychological and sociological factors.

The aim of the research of names and surnames of the Slovaks in Vojvodina was to see the most common names and surnames. The results have shown us, that into the past there were only a small number of names that have appeared such as *Ján, Jozef, Ondrej, Pavel, Peter, Michal, Martin, Štefan, Samuel, Adam, Juraj* and female names *Anna, Mária, Alžbeta, Zuzana, Terézia, Katarína, Eva, Juliana...* Nowadays these name appear very rarely, because parents often to find a unique name for their child.

The registration of names and surnames in the registers (of births, deaths and married) is often influenced by the political situation. Therefore, depending on in which

country they lived the names of Slovaks were written down in Hungarian, Serbian and German spelling. So happened that Slovak *Ján* was listed as *Jovan* or *János*.

The most common surnames of Slovaks from Vojvodina are: *Kováč, Babiak, Baláž, Belička, Benka, Brtka, Cerovský, Červenák, Činčurák, Dubovský, Dudáš, Grňa, Jesenský, Kiš, Kolár, Križan*

Proper name is very important in the live of the individual. It should therefore be thoughtfully selected. The name is a key factor in preserving national and cultural identity.

БИОГРАФИЈА

мр Зузана Тир (Нови Сад, 1978) ради ако асистенткиња на Одсеку за словачку Филозофског факултета Универзитета у Новом Саду. Ужа област интересовања су савремени словачки језик, социолингвистика, психолингвистика, двојезичност.

Завршила је Словачки језик и књижевност на Филозофском факултету у Новом Саду. Године 2010. је одбранила магистарски рад на словачком језику (Употреба фразеологизама код словачких говорника у Пивницама). Предаје лингвистичке предмета, бави се научним радом и пише уџбенике из словачког језика за основну школу.

Изборна библиографија:

TÝR, Michal – TÝROVÁ, Zuzana: *Slovenský jazyk a kultúra vyjadrovania pre 7. ročník základnej školy*. Beograd: Zavod za udžbenike 2009. 135 s.

KOROŠOVÁ, Mariena – WERLEOVÁ, Vlasta – TÝROVÁ, Zuzana: *Slovenský jazyk a kultúra vyjadrovania pre 4. ročník základnej školy*. 2. vydanie. Beograd: Zavod za udžbenike 2010. 168 s.

TÝROVÁ, Zuzana: *O slovačkom govornom jeziku vojvodanskih Slovaka na internetu*. In: Slavistika XIV. Beograd: Slavističko društvo Srbije 2010. s. 173-177.

TÝROVÁ, Zuzana: Frazémy s vulgarizmami v reči Pivničanov. In: *Slovakistický zborník 2*. Nový Sad: Slovakistická vojvodinska spoločnosť, 2007. s. 75-82.

TÝROVÁ, Zuzana: *Ako sa mení slovenčina vo Vojvodine (Nový hybridný jazyk – srbo-slovenčina alebo jazyk „esemesiek“ vojvodinských Slovákov)*. In : *Slovakistický zborník 1*. Novi Sad: Slovakistická vojvodinska spoločnosť, 2006. s. 45-52.

Михајло Фејса

ванредни професор за Русински језик

Филозофски факултет

Одсек за русинистику

Нови Сад

ИМЕНА, ПРЕЗИМЕНА И НАДИМЦИ У РУСИНСКОЈ НАЦИОНАЛНОЈ ЗАЈЕДНИЦИ

Анстракт: У раду се обрађују имена, презимена и надимци у русинској националној заједници. Након представљања резултата претходних истраживања, аутор закључује да су најфреквентнија женска имена Марија и Ана, праћена мање фреквентним Хелена и Меланија, а најфреквентнија мушка имена су Јанко, Михајло, Ђура, Микола и Владимир. Ова ситуација је скоро иста у свим русинским насељима. Што се тиче презимена њихова фреквенција варира од насеља до насеља. Наиме, нека су презимена карактеристичнија за Руски Крстур (Нађ, Киш, Пап, Харди и др.), а нека за Куцуру (Хромиш, Хорњак, Русковски, Фејса и др.).

Занимљиво је за Руски Крстур то што се житељи у њему скоро по правилу препознају не само по презименима него и по описним надимцима, који се понекад приближавају пејоративним надимцима. Списак надимака, у њиховом односу према официјелним презименима, дат је у раду. На пример, има чак осам надимака (Андришко, Бандурик, Џамбас, Јева, Макајичка, Нађмишка, Поштаров и Јонов) за презиме Нађ.

Постоји око 600 презимена код војвођанских Русина. Више од 40 % њих су мађарског порекла. Најстарија мађарска презимена/надимци у русинском језику настала су из директних контаката Словена и Мађара. Већина њих потиче из времена пре досељења Русина у Бачку средином XVIII века. Творба породичних имена мађарског порекла одражава билингвалност и заједнички живот мађарског и русинског народа.

Кључне речи: војвођански Русини, имена, презимена, надимци

Русинистичка литература која обухвата тематику имена, презимена и надимака у русинској националној заједници није велика. Сматрамо да три чланка и три дипломска рада представљају најзначајније референце које својим садржајем обезбеђују увид у ову тематику. Од чланака то су «Породична презимена и надимци Русина у Југославији» Николе Н. Кочиша (Кочиш, 1978), «Прилог историји русинске школе у Шиду» Васиља Мудрог и Јанка Саламона (Мудри, 1992-1993) и «Презимена мађарског порекла код бачванско-сремских Русина» Хајналке Фирис (Фирис, 2008), а од дипломских радова – «Властина мушка и женска имена у Куцури»

(Гарди, 1998), «Властита женска имена у Руском Крстуру» (Дјурко, 2004), «Властита имена и презимена у Шиду» (Говља, 2008).

На основу резултата истраживања изнетих у дипломским радовима у могућности смо да утврдимо фреквенцију женских имена. Заступљеност женских имена је представљена и процентуално.

Соња Ђурко је до следећих резултата за Руски Крстур дошла на основу бележења свих женских имена која су записана у црквеним матрикулама у периоду од непуних 220 година, од 1779. године до октобра 1999. године (Дјурко, 2004: 193):

1. Марија – 25,89 % (4610 пута)
2. Ана – 21,99 % (3916 пута)
3. Хелена – 9,54 % (1698 пута)
4. Јулијана (Јула) – 5,50 % (979 пута)
5. Меланија – 4,77 % (850 пута)
6. Ирина – 4,08 % (727 пута)
7. Елизабета – 2,38 % (423 пута)
8. Леона – 1,94 % (346 пута)
9. Веруна – 1,80 % (321 пут)
10. Наталија – 1,56 % (278 пута)

Снежана Шанта је свој корпус истраживања формирала исписивањем женских имена у Куцури која су давана сваких пет година у периоду од 1845. до 1995. године (Гарди, 1998: 301-302):

1. Марија – 20,70 % (249 пута)
2. Ана – 13,7 % (161 пут)
3. Меланија – 8,01 % (96 пута)
4. Јулијана – 7,5 % (90 пута)
5. Хелена – 6,65 % (82 пута)
6. Ирина – 4,84 % (58 пута)
7. Павлина – 3,6 % (44 пута)
8. Ксенија (Сена, Сенка) – 2,75 % (33 пута)
9. Наталија – 2,50 % (30 пута)
10. Катарина – 2,17 % (26 пута)

Анита Говља је русинска лична имена у Шиду сагледала у периоду од 1811. до 2000. године (Говља, 2008: 116):

1. Марија (Марја) – 23 % (214 пута)
2. Ана (Хања) – 18,7 % (174 пута)
3. Хелена – 8,7 % (81 пут)
4. Јулијана (Јула) – 8,3 % (77 пута)
5. Катарина (Ката) – 5,8 % (54 пута)
6. Меланија (Мелана) – 3,2 % (30 пута)

7. Олга – 2,3 % (21 пут)
8. Веруна – 2,1 % (20 пута)
9. Марта – 2,1 % (20 пута)
10. Ирина – 1,7 % (16 пута)

Евидентно је да су најфреквентнија женска имена Марија и Ана. Та имена су до почетка XX века изразито преовладавала, да би, иако са смањеном фреквенцијом јављања, своју доминантну употребу задржала до данашњих дана. Следе, у просеку гледајући, имена Хелена, Јулијана и Меланија, и поред тога што је њихова употреба данас ретка или потпуно потиснута интернационалним или српским именима. Име Хелена је нпр. замењено са именом Јелена (делимично, крајем XX века, и са Олена), име Меланија повремено се јавља и данас, а име Јулијана је, можемо констатовати, потпуно изашло из употребе.

Додајмо и резултате првог теренског ономастичко-лексиколошког истраживања, које је организовало Друштво за русински језик и књижевност у Руском Крстуру и Куцури тако што су истраживачи исписивали лична имена деце рођене 1945, 1955. и 1965. године (Киш, 1978). Према том истраживању, које покрива средину XX века, у Руском Крстуру најфреквентније име било је Марија, и појединачно за сваку годину и укупно за све три године (1945 – 19,56 %, 1955 – 23,08 % и 1965 – 15,9 %), док је у Куцури оно било најфреквентније 1955. године са 23,81 % (1945. је оно друго по фреквенцији са 13,33 %, иза Меланије 16,66 %). Од осталих личних имена веома честа су и Меланија, Наталија и Ксенија (у Руском Крстуру), Ирина, Цецилија и Серафина (у Куцури).

Међу мушким именима не налазимо неко за која би се могло рећи да је у доминантној употреби.

У Шиду је следећа ситуација (Говља, 2008: 116-117):

1. Јанко – 14,70 %
2. Михал – 13,20 %
3. Ђура – 10,40 %
4. Микола – 5,80 %
5. Петро – 5,10 %
6. Владимир – 4,40 %
7. Андри – 4,20 %
8. Осиф – 3,90 %
9. Васиљ – 3,60 %
10. Штефан – 2,40 %

У Куцури (према Гарди, 1998: 298-302):

1. Јовген (Евген) – 13,98 %
2. Михал – 11,90 %
3. Ђура (Георгиј) – 9,62 %
4. Микола (Миклош) – 7,98 %
5. Јанко (Јоан) – 4,80 %
6. Владимир (Владо) – 4,75 %
7. Петро – 4,43 %
8. Јулијан – 3,81 %
9. Андри – 3,13 %
10. Дионизиј (Денчи) – 2,82 %

А средином прошлог века, такође у Куцури (према Киш, 1978: 58):

- 1945: 1. Владимир – 17,5 % (7 пута)
2. Ђура – 17,5 % (7 пута)
 3. Јовген – 7,5 (3 пута)
 4. Јанко – 5 % (2 пута)
 5. Михајло – 5 % (2 пута)
 6. Микола – 5 % (2 пута)
 7. Јован – 5 % (2 пута)
 8. Петро – 5 % (2 пута)

- 1955: 1. Владимир – 12,5 % (5 пута)
2. Ђура – 10 % (4 пута)
 3. Јанко – 7,5 % (3 пута)
 4. Михајло – 7,5 % (3 пута)
 5. Милорад – 7,5 (3 пута)
 6. Микола – 5 % (2 пута)
 7. Мирослав – 5 % (2 пута)
 8. Бошко – 5 % (2 пута)
 9. Момчило – 5 % (2 пута)

Тачни подаци за давање имена у Руском Крстуру постоје само за период од 1945. до 1965. године (према Киш, 1978: 58):

- 1945: 1. Владимир – 14,77 % (11 пута)
2. Јанко – 14,77 % (11 пута)
 3. Јаким – 14,77 % (11 пута)
 4. Михајло – 13,16 % (10 пута)
 5. Јулијан – 13,16 % (10 пута)
 6. Ђура – 6,58 % (5 пута)
 7. Мирон – 5,26 (4 пута)

- 1955: 1. Владимир – 12 % (12 пута)
 2. Ђура – 11,1 % (7 пута)
 3. Јулијан – 9,52 % (6 пута)
 4. Јоаким – 9,52 % (6 пута)
 5. Јанко – 6,35 % (4 пута)
 6. Михајло – 6,35 % (4 пута)
 7. Јаким – 6,35 % (4 пута)
 8. Мирон – 6,35 % (4 пута)

- 1965: 1. Владимир – 10,87 % (5 пута)
 2. Михајло – 10,87 % (5 пута)
 3. Ђура – 10,87 % (5 пута)
 4. Љубомир – 10,87 % (5 пута)
 5. Јанко – 8,7 % (4 пута)

Према подацима у наведеним истраживањима 10 % употребе неколико пута прелазе имена Јанко / Јоан / Јован, Михаљ / Михајло / Михајил / Махаил / Михаел, Ђура / Георгиј / Хеорхиј, Владимир / Владо, а по једном и Јовген / Евгениј / Евген / Еуген, Љубомир / Љубо, Јаким / Јоаким и Јулијан.

Што се тиче фреквенције презимена она је статистички представљена само за Шид (Говља, 2008: 117):

- Кањух – 3,5 % (67 пута)
 Хорњак – 2,9 % (56 пута)
 Данчо – 2,7 % (52 пута)
 Еделински – 2,1 % (41 пут)
 Ждињак – 2,1 % (41 пут)
 Крајцар (Грајцар) – 2 % (38 пута)
 Захорјански – 1,9 % (37 пута)
 Лазор – 1,7 % (33 пута)
 Миклош (Микловш) – 1,6 % (31 пут)
 Торма – 1,6 % (31 пут)

На основу најпотпунијег списка официјелних породичних презимена, који је саставио Никола Кочиш (Кочиш, 1978), уочавамо појаву да у Руском Крстуру породице редовно имају и говорна породична презимена (надимке). Број таквих неофицијелних презимена / надимака креће се од 2 до 8. Док у извору нису дати поредбено, ми их на овом месту наводимо обједињено, поред официјелног презимена за који се везују. Иако би било занимљиво истраживати начине на које су породични надимци настали, нас овом приликом занима само њихова квантитативна заступљеност, јер вези-

ваће већег броја породичних надимака за одређено презиме несумњиво указује и на већу фреквенцију јављања датог презимена. Реално је претпоставити да се најфреквентнија презимена код Русина у Руском Крстуру налазе управо међу онима која имају 6, 7 или 8 надимака.

Два надимка имају:

ХАРХАЈИ – Хатраш и Хомза

ХЕРБУТ – Гажи и Љовчош

Три надимка имају:

БЕСЕРМИЊИ – Берци, Хрицко, Олекса

ВАРГА – Халушка, Шокец, Шокињ

ВИСЛАВСКИ – Мудри, Мудричка, Палко

КОСТЕЉНИК – Адамчо, Хомза, Маснохо

ЊАРАДИ – Бучко, Дзвонарка, Дзвонаров

ПАПУГА – Ђурков, Ђурча, Јаким

СЕМАН – Захорски, Петрашка, Рађов

СИМУНОВИЧ – Керекјарта, Пољивка, Јанов

ХАЈДУК – Лацкањин, Лиси, Штефанчик

ХОРЊАК – Адамчо, Илијаш, Кухар

Четири надимка имају:

БАРНА – Хробар, Гајдер, Шутохо, Јухас

БУДИНСКИ – Бругош, Бурјан, Хуздер, Миђа

ЕДЕЛИНСКИ – Бругош, Хорњак, Миколков, Фунтош

ЈУХАС – Барна, Гичко, Томаш, Писи

САБАДОШ – Бора, Хика, Лиси, Сабодошчик

Пет надимака имају:

МИКЛОВШ – Кулич, Лалицки, Мица, Њаради, Миколка

МУДРИ – Берци, Кољесар, Лусканци, Минар, Шандор

Шест надимка имају:

ДУДАШ – Данко, Иван, Мијов, Рагаји, Романчо, Семан

МИХЊАК – Пекаров, Мица, Мичурков, Мишкањ, Мишко, Мишков

РАЦ – Хрицо, Дзвонар, Крењицки, Мишко, Рацмишка, Тиркајла

ЧИЖМАР – Босохо, Ержањ, Пештика, Русов, Сцерапка, Чиж-

марјанка

Седам надимка имају:

ПАП – Халушка, Ђурањ, Дулич, Матов, Папјанко, Петрањ, Јанов
ХАРДИ – Вереш, Војвода, Иванов, Малацко, Мишкањ, Мишков,
Шокец

СИВЧ – Винцриљ, Хичо, Катрина, Марков, Феркањ, Ферко, Ферчо

Осам надимка имају:

КИШ – Адам, Арсим, Хрицо, Гали, Ђуриков, Међеши, Ондер,
Филџипков

НАЂ – Андришко, Бандурик, Џамбас, Јева, Макајичка, Нађ-
мишка, Поштаров, Јанов.

Презимена-надимци јављају се у функцији разликовања породице од породице. Као један од разлога за идентификацију породица на овај начин је, према Кочишу, и потреба да се обезбеди знак који би указивао на то да одређене породице нису у родбинским односима (Кочиш, 1978: 188)

С обзиром да до данас није вршено неко истраживање које би указало на фреквенцију презимена у Куцури, за ову прилику послужили смо се *Телефонским имеником Куцуре* објављеним 2004. године. На основу *Именика* најчешћа презимена у Куцури су: Бесермињи, Буила, Фејса, Хорњак, Хромиш, Иван, Макаји, Русковски, Сабо, Шанта и Варга.

Додавања презимена у говорној комуникацији каквог има у Руском Крстуру, у Куцури има врло мало. Регистровани смо неколико примера: неофицијелно Пелџаш за официјелно Цап, неофициј. Кухар за официј. Хорњак, неофициј. Дајко за официј. Сабо, неофициј. Пипаш за официј. Молнар и неофициј. Онда за официј. Олејар. Два примера указују да је могуће да се временом и неофицијелно презиме прикључи официјелном и тако оба заједно формирају сложено официјелно презиме: Хорњак Кухар и Сабо Дајко. Финални производ је идентичан оном до ког долази када се на венчању, пред матичарем, један од супружника изјасни да свом презимену додаје презиме супружника.

Нека су презимена карактеристична само за једно насеље. Тако је нпр. презиме аутора ових редака карактеристично само за Куцуру. Уколико, пак, нека особа са презименом Фејса не живи у Куцури, поуздано можемо тврдити да се та особа лично, или неко од њених предака, доселила у дато место пребивалишта из Куцуре.

Презиме аутора овог рада илустративно је и по још једној основи. Презиме Фејса потиче од мађарске речи *fejsze*, која у преводу значи *секира* и највероватније указује на претка који се добро слу-

жио секиром, претпоставља се као дрвосеча у Карпатима. Ово презиме одговара презимену Сикирица.

Хајналка Фирис сматра да су прва презимена мађарског порекла настала још у периоду пре XVII века, на почетку старомађарског језичког периода, и да су настала због утицаја мађарског језика на русински – што сведочи о заједничком животу Мађара и Русина и о русинско-мађарском билингвизму код Русина. Фирисева преноси и податак да је у Аустро-Угарској монархији крајем XVI века већ било обавезно записивање презимена (Фирис, 2008: 210). Јулијан Рамач ова презимена убраја у старије хунгаризме, који су настали у периоду пре досељења Русина у Бачку средином XVIII века (Рамач, 2002: 404-408).

Мађарско порекло презимена у русинској националној заједници анализирали су др Иштван Удвари из Њиређхазе (Мађарска) (в. нпр. Удвари, 1985), др Хајналка Фирис из Руског Крстура која, након удаје, живи у Сегедину (в. Фирис, 2008), а мастер рад посвећен позајмљеницама из мађарског језика, па и патронимима, управо завршава и Ксенија Бенчик из Новог Орахова. Један од закључака докторске дисертације Фирисеве је и податак да је 50 % (299) од 594 русинских презимена, а 35,5 % (186) русинских надимака мађарског порекла. Према ауторима највише русинских презимена мађарског порекла потичу од мађарских општинских именица (међу којима су и презимена настала на основу занимања особа, на основу неких њихових особина или на основу места у којима су они или њихови преци живели) или од мађарских личних имена и презимена (Фирис, 2008: 216-219). Неки од примера за презимена која су настала на основу мађарских назива за одређена занимања су: Пап (од *свештеник*, *поп*), Сакач (од *кувар*), Сабо (од *кројач*), Молнар (од *млинар*), Јухас (од *пастир*), Ловас (од *коњар*), Чордаш (од *кравар*), Човс (од *пољочувар*), Дудаш (од *гајдаш*), Керегјарта (од *колесар*), Кетелеш (од *ужар*), Сивч (од *кожар*), Катона (од *војник*), Шајтош (од *сирар*) и др.; на основу особина: Нађ (од *велики*), Киш (од *мали*), Барна (од *браон*), Фекете (од *црн*), Балог (од *лево-руки*), Лабош (од *ногат*), Нађфеји (од *глават*), Мелег (од *топао*), Шовш (од *слан*), Шарик (од *каљав*, *блатњав*), Жирош (*мастан*) и др.; на основу места: Бесермењи (из Бесермења), Емеди (из Емеда), Арваји (из Арве), Мученски (из Мучења), Салонтаји (из Салонте), Бодваји (из Бодве), Магоч (из Магоча), Ујфалуши (из Ујфалуа), Колошњаји (из Колошње), Кашаји (из Каше, тј. Кошица), Керестурик (из Крстура), Међеши (из Међеша), Дорокази (из Дорогхазе), Сегеди (из Сегеда), Радвањи (из Радвања), Кевежди (из Кевежда) Макаји (зод Макова) и др.; на основу имена и презимена: Баљинт,

Микловш, Тамаш, Хајнал, Шандор, Берци, Лацко, Шимко и др.; на основу назива народа: Ленђер (од Пољак), Орос (од Рус), Тот (од Словак), Рац (од Србин) и др. Нека презимена су сложена од два мађарска презимена, односно имена: Кишјухас, Рацмишка, Рацпети, Папхархаји, Папданко, Паплацко, Папандриш и др.

Тренд је да се у русинској националној заједници број презимена смањује, а број имена увећава. На то, уопштено гледано, утиче суживот са Србима и интернационализација, па отуд, с једне стране, Зорица, Сања, Драгана, Биљана и Жељко, Дејан, Драган, Сениша, а, с друге стране, Роберт, Кристијан и Дијана, Жаклина, Кристина, Анита, Виолета. Занимљива је појава да се скраћена имена, коришћена прво као надимци, јављају и као официјелна имена: Маја (од Марија), Сандра (од Александра), Ема (од Емилија), Вања (од Валерија), Тања (од Татјана), Саша (од Александар или Александра) и др. Такође је приметан и пораст коришћења библијских имена (нпр. Давид, Сара, Ребека и др.), али и имена према рођењу детета на дан који је према Месеослову посвећен некој светици или свецу (в. Холошнай, 2008).

Што се тиче надимака, управо смо извршили једно пилот-анкетирање у Основној школи Братство јединство у Куцури и на основу њега стиче се утисак да се надимци код основношколаца највише дају пејоративно, ради истицања неке телесне особине или неке погрешке, али дају се и у циљу скраћивања имена или презимена, према занимању родитеља или предака, као и према родној вези.

Михајло Фејса

ванредни професор за Русински језик
Филозофски факултет
Одсек за русинистику
Нови Сад

**МЕНА, ПРЕЗВИСКА И НАЗВИСКА
У РУСКЕЈ НАЦИОНАЛНЕЈ ЗАЕДНИЦИ**

Абстракт: У работи ше обробюю мена, презвиска и назвиска у рускеј националней заедници. По представяню резултатох предходних вигледованьох, автор заклучуе же найфреквентнейши женски мена Мария и Ана, провадзени зоз меней фреквентнима Гелена и Мелания, а найфреквентнейши хлопски Янко, Михайло, Дюра, Микола и Владимир. Тота ситуациа скоро иста у шицких руских населеньох. Цо ше дотика презвискох їх фреквенция варира од населеня по населене. Мож надпомнуц же дзепоедни презвиска карактеристичнейши за Руски Керестур (Надь, Киш, Пап, Гарди и др.), а дзепоедни за Коцур (Хромиш, Горняк, Русковски, Фејса и др.).

Интересантне за Руски Керестур же ше жителе у нїм скоро по правилу препознаваю не лем по презвискох але и по описних назвискох, хтори ше дакеди приближую гу пейоративним назвиском. Попис назвискох, у їх одношеню гу официјним презвиском, дати у работи. Наприклад, ест аж осем назвиска (Андришко, Бандурик, Джамбас, Сва, Макаїчка, Надьмишка, Поштаров и Йонов) за презвиско Надь.

Ест коло 600 презвиска при войводянских Руснацох. Вецей як 40 % з нїх мадярского походзєня. Найстарши мадярски презвиска/назвиска у руским язикау настали з директних контактох Славянох и Мадярох. Вєкшина з нїх походзи з часу пред приселєньом Руснацох до Бачки стредком XVIII вику. Творене фамелијних менох мадярского походзєня одражуе билингвалносц и заедници живот мадярского и руского народа.

Ключни слова: войводянски Руснаци, мена, презвиска, назвиска

Русинистична литература хтора облапя тематику менох, презвискох и назвискох у рускеј националней заедници не велька. Тримаме же три статї и три дипломски роботи представяю найзначанейши референци хтори зоз своїм змистом обезпечую увид до тей тематики. Од статїох то «Фамелијни презвиска и назвиска Руснацох у Югославїи» Миколи М. Кочиша (Кочиш, 1978), «Прилог гу историї рускеј школи у Шидзе» Василя Мудрого и Янка Саламона (Мудри, 1992-1993) и «Презвиска мадярского походзєня при бачванско-сримских Руснацох» Гайналки Фирис (Фирис, 2008), а од дипломских роботох – «Власни хлопски и женски мена у Коцуре» (Гарди, 1998), «Власни женски мена у Руским Керестуре» (Дюрко, 2004), «Власни мена и презвиска у Шидзе» (Говля, 2008).

На основи резултатох вигледованьох винешених у дипломских роботах у можлівосци зме утврдзиц фреквенцију женских менох. Заступеносц женских менох представена и процентуално.

Соня Дюрко до шлїдуюцих резултатох за Руски Керестур пришла на основи зазначованя шицких женских менох хтори записани у церковних матрикулах у периодзе од неполних 220 рокох, од 1779. року по октобер 1999. року (Дюрко, 2004: 193):

1. Марія – 25,89 % (4610 раз)
2. Ана – 21,99 % (3916 раз)
3. Гелена – 9,54 % (1698 раз)
4. Юлијана (Јула) – 5,50 % (979 раз)
5. Меланија – 4,77 % (850 раз)
6. Ирина – 4,08 % (727 раз)
7. Елизабета – 2,38 % (423 раз)
8. Леона – 1,94 % (346 раз)
9. Веруна – 1,80 % (321 раз)
10. Наталија – 1,56 % (278 раз)

Снежана Шанта свой корпус вигледованя формовала з виписованьом женских менох у Коцуре хтори давани кажди пейц роки у периодзе од 1845. по 1995. рок (Гарди, 1998: 301-302):

1. Марія – 20,70 % (249 раз)
2. Ана – 13,7 % (161 раз)
3. Меланија – 8,01 % (96 раз)
4. Юлијана – 7,5 % (90 раз)
5. Гелена – 6,65 % (82 раз)
6. Ирина – 4,84 % (58 раз)
7. Павлина – 3,6 % (44 раз)
8. Ксенія (Сена, Сенка) – 2,75 % (33 раз)
9. Наталија – 2,50 % (30 раз)
10. Катарина – 2,17 % (26 раз)

Анита Говля руски особни мена у Шидзе спатрела у периодзе од 1811. по 2000. рок (Говля, 2008: 116):

1. Марія (Маря) – 23 % (214 раз)
2. Ана (Ганя) – 18,7 % (174 раз)
3. Гелена – 8,7 % (81 раз)
4. Юлијана (Јула) – 8,3 % (77 раз)
5. Катарина (Ката) – 5,8 % (54 раз)
6. Меланија (Мелана) – 3,2 % (30 раз)
7. Олга – 2,3 % (21 раз)
8. Веруна – 2,1 % (20 раз)

9. Марта – 2,1 % (20 раз)
10. Ирина – 1,7 % (16 раз)

Евидентне же найфреквентнейши женски мена Мария и Ана. Тоти мена по початок XX вику виразно превладовали, же би, гоч зоз зменшану фреквенцию зявйованя, свойо доминантне хасноване затримали по нешкайши дні. Шлїдза, у просеку патраци, мена Гелена, Юлияна и Мелания, и попри тим же їх хасноване нешка преридзене або цалком видрилене зоз интернационалнима або сербскима менами. Мено Гелена напр. зачеране зоз меном Єлена (часточно, концом XX вику, и зоз Олена), мено Мелания ше з часу на час зявює и нешка, а мено Юлияна, можеме констатовац, цалком вишло зоз хаснованя.

Додајме и резултати першого теренского ономастично-лексикологийного вигледованя, хторе организовало Дружтво за руски язык и литературу у Руским Керестуре и Коцуре так же вигледоваче виписовали особни мена дзецох народзених 1945, 1955. и 1965. року (Киш, 1978). По тим вигледованю, хторе покрива стредок XX века, у Руским Керестуре найфреквентнейше мено було Мария, и поединечно за кажди рок и вкупно за шицки три роки (1945 – 19,56 %, 1955 – 23,08 % и 1965 – 15,9 %), док у Коцуре воно било найфреквентнейше 1955. року зоз 23,81 % (1945. було друге по фреквенциї зоз 13,33 %, за Меланию 16,66 %). З других особних менох барз части и Мелания, Наталия и Ксения (у Руским Керестуре), Ирина, Цецилия и Серафина (у Коцуре).

Медзи хлопскима менами не находзимо даедно за хторе би ше могло повесц же є у доминантним хаснованю.

У Шидзе шлїдујуца ситуација (Говля, 2008: 116-117):

1. Янко – 14,70 %
2. Михал – 13,20 %
3. Дюра – 10,40 %
4. Микола – 5,80 %
5. Петро – 5,10 %
6. Владимир – 4,40 %
7. Андри – 4,20 %
8. Осиф – 3,90 %
9. Василь – 3,60 %
10. Штефан – 2,40 %

У Коцуре (по Гарди, 1998: 298-302):

1. Йовген (Евген) – 13,98 %
2. Михал – 11,90 %
3. Дюра (Георгий) – 9,62 %
4. Микола (Миклош) – 7,98 %
5. Янко (Йоан) – 4,80 %
6. Владимир (Владо) – 4,75 %
7. Петро – 4,43 %
8. Юлиан – 3,81 %
9. Андри – 3,13 %
10. Дионизий (Денчи) – 2,82 %

А стредком прешлого вику, тиж у Коцуре (по Киш, 1978: 58):

1945: 1. Владимир – 17,5 % (7 раз)

2. Дюра – 17,5 % (7 раз)
3. Йовген – 7,5 (3 раз)
4. Янко – 5 % (2 раз)
5. Михайло – 5 % (2 раз)
6. Микола – 5 % (2 раз)
7. Йован – 5 % (2 раз)
8. Петро – 5 % (2 раз)

1955: 1. Владимир – 12,5 % (5 раз)

2. Дюра – 10 % (4 раз)
3. Янко – 7,5 % (3 раз)
4. Михайло – 7,5 % (3 раз)
5. Милорад – 7,5 (3 раз)
6. Микола – 5 % (2 раз)
7. Мирослав – 5 % (2 раз)
8. Бошко – 5 % (2 раз)
9. Момчило – 5 % (2 раз)

Точни податки о даваню менох у Руским Керестуре существую лем за период од 1945. по 1965. рок (по Киш, 1978: 58):

1945: 1. Владимир – 14,77 % (11 раз)

2. Янко – 14,77 % (11 раз)
3. Яким – 14,77 % (11 раз)
4. Михайло – 13,16 % (10 раз)
5. Юлиан – 13,16 % (10 раз)
6. Дюра – 6,58 % (5 раз)
7. Мирон – 5,26 (4 раз)

- 1955: 1. Владимир – 12 % (12 раз)
 2. Дюра – 11,1 % (7 раз)
 3. Юлиян – 9,52 % (6 раз)
 4. Йоаким – 9,52 % (6 раз)
 5. Янко – 6,35 % (4 раз)
 6. Михайло – 6,35 % (4 раз)
 7. Яким – 6,35 % (4 раз)
 8. Мирон – 6,35 % (4 раз)

- 1965: 1. Владимир – 10,87 % (5 раз)
 2. Михайло – 10,87 % (5 раз)
 3. Дюра – 10,87 % (5 раз)
 4. Любомир – 10,87 % (5 раз)
 5. Янко – 8,7 % (4 раз)

По податкох у наведзених вигледованьох 10 % хаснованя даскельо раз преходза мена Янко / Йоан / Йован, Михал / Михайло / Михаїл / Махаил / Михаел, Дюра / Георгий / Георгий, Владимир / Владо, а раз и Йовген / Евгений / Евген / Еуген, Любомир / Любо, Яким / Йоаким и Юлиян.

Цо ше дотика фреквенції презвискох вона статистично представена лєм за Шид (Говля, 2008: 117):

- Канюх – 3,5 % (67 раз)
 Горняк – 2,9 % (56 раз)
 Данчо – 2,7 % (52 раз)
 Еделински – 2,1 % (41 раз)
 Ждиняк – 2,1 % (41 раз)
 Крайцар (Грайцар) – 2 % (38 раз)
 Загорянски – 1,9 % (37 раз)
 Лазор – 1,7 % (33 раз)
 Миклош (Микловш) – 1,6 % (31 раз)
 Торма – 1,6 % (31 раз)

На основи найподполнейшого списка официйних фамелийних презвискох, хтори составел Микола Кочиш (Кочиш, 1978), обачуеме заявене же у Руским Керестуре фамелії порядно маю и бешедни фамелийни презвиска (назвиска). Число таких неофицийних презвискох / назвискох руша ше од 2 по 8. Док вони у жридлу не дати поровнуючо, ми их на тим месце наводзиме обединено, коло официйного презвиска за хтори ше вяжу. Гоч би було интересантне вигледовац способности на хтори фамелийни назвиска настали, нас з тей нагоди интересує лєм їх квантитативна заступеносц, бо вязане

векшого числа фамелийних назвискох за одредзене презвиско без подозривосци указує и на векшу фреквенцию зявйованя датого презвиска. Реалне предпоставиц же ше найфреквентнейши презвиска при Руснацох у Руским Керестуре находза праве медзи тима хтори маю 6, 7 або 8 назвиска.

Два назвиска маю:

ГАРГАЇ – Гатраш и Гомза

ГЕРБУТ – Гажи и Льовчош

Три назвиска маю:

БЕСЕРМИНІ – Берци, Грицко, Олекса

ВАРГА – Галушка, Шокец, Шокинъ

ВИСЛАВСКИ – Мудри, Мудричка, Палко

КОСТЕЛЬНИК – Адамчо, Гомза, Масного

НЯРАДИ – Бучко, Дзвонарка, Дзвонаров

ПАПУГА – Дюрков, Дюрча, Яким

СЕМАН – Загорски, Петрашка, Радьов

СИМУНОВИЧ – Керекярта, Полівка, Янов

ГАЙДУК – Лацканїн, Лиси, Штефанчик

ГОРНЯК – Адамчо, Илияш, Кухар

Штири назвиска маю:

БАРНА – Гробар, Гайдер, Шутого, Югас

БУДИНСКИ – Бругош, Бурян, Гуздер, Мидя

ЕДЕЛИНСКИ – Бругош, Горняк, Миколков, Фунтош

ЮГАС – Барна, Гичко, Томаш, Писи

САБАДОШ – Бора, Гика, Лиси, Сабадошик

Пейц назвиска маю:

МИКЛОВШ – Кулич, Лалицки, Мица, Няради, Миколка

МУДРИ – Берци, Колесар, Лусканци, Минар, Шандор

Шейсц назвиска маю:

ДУДАШ – Данко, Иван, Мийов, Рагаї, Романчо, Семан

МИХНЯК – Пекаров, Мица, Мичурков, Мишканъ, Мишко, Мишков

РАЦ – Грицо, Дзвонар, Кренїцки, Мишко, Рацмишка, Тиркайла

ЧИЖМАР – Босого, Ержанъ, Пештика, Русов, Сцеранка, Чиж-

марянка

Седем назвиска маю:

ПАП – Галушка, Дюрань, Дулич, Матов, Папянко, Петрань, Янов
ГАРДИ – Вереш, Войвода, Иванов, Малацко, Мишкань, Мишков,
Шокец

СИВЧ – Винцирь, Гичо, Катрина, Марков, Феркань, Ферко, Ферчо

Осем назвиска маю:

КИШ – Адам, Арсим, Грицо, Гали, Дюриков, Медеша, Ондер,
Филіпков

НАДЬ – Андришко, Бандурик, Джамбас, Єва, Макаїчка, Надь-
мишка, Поштаров, Янов.

Презвиска-назвиска зявюю ше у функції розликованя фамелиї од фамелиї. Як една з причинох за идентификацию фамелийох на тот способ, по Кочишови, и потреба же би ше обезпечел знак хтори би указивал на того же одредзени фамелиї не у родзинских одношеньох (Кочиш, 1978: 188)

З оглядом же по нешка не окончене даедно вигледоване хторе би указало на фреквенцию презвискох у Коцуре, за тоту нагоду послужели зме ше зоз *Телефонским менаром Коцура* обявеним 2004. року. На основи *Менара* найчастейши презвиска у Коцуре: Бесермині, Буила, Фейса, Горняк, Хромиш, Иван, Макаї, Русковски, Сабо, Шанта и Варга.

Додаваня презвискох у бешедней комуникації якого ест у Руским Керестуре, у Коцуре ест барз мало. Регистровали зме даскельо приклади: неофицијне Пельваш за официјне Цап, неофиц. Кухар за офиц. Горняк, неофиц. Дайко за офиц. Сабо, неофиц. Пипаш за офиц. Молнар и неофиц. Онда за офиц. Олеяр. Два приклади указую же можліве же би ше з часом и неофицијне презвиско приключело гу официјному и же би так обидва ведно формовали зложене официјне презвиско: Горняк Кухар и Сабо Дайко. Финални продукт идентични з гевтим до хторого ше доходзи кед ше на винчаню, пред матичаром, еден зоз супружнікох виашні же гу свойому презвиску додава презвиско супружніка.

Дзепоедни презвиска карактеристични лем за едно населене. Так напр. презвиско автора тих шорикох карактеристичне лем за Коцур. Кед же, заш лем, даедна особа зоз презвиском Фейса не жиє у Коцуре, зоз сигурносцу можеме твердиц же ше тота особа особне, або дахто з ей предкох, приселела до датого места перебуваня зоз Коцура.

Презвиско автора тей работи илустративне и по ещи едней основи. Презвиско Фейса походзи од мадярскогo слова *fejsze*, хторе у прекладу значи *шекера* и найвироватнейше указує на предка

хтори ше добре служел зоз шекеру, предпоставя ще як древоруб у Карпатох. Тото презвиско одвитуе презвиску Сикирица.

Гайналка Фирис заключуе же перши презвиска мадярского походзения настали ещи у периодзе пред XVII веком, на початку старомадярского язичного периода, и же настали пре уплів мадярского языка на руски – цо шведочи о заедніцким живоче Мадярох и Руснацох и о руско-мадярским билингвизме при Руснацох. Фирисова преноши и податак же у Австро-Угорскей монархії концом XVI веку уж було обовязне записоване презвискох (Фирис, 2008: 210). Юлиан Рамач тоти презвиска учишлое до старших гунгаризмох, хтори настали у периодзе пред присельованьом Руснацох до Бачки стредком XVIII вику (Рамач, 2002: 404-408).

Мадярске походзене презвискох у рускей националней заедници анализовали др Иштван Удвари з Нїредьгази (Мадярска) (оп. напр. Удвари, 1985), др Гайналка Фирис зоз Руского Керестура хтора, по одаванки, жиє у Сегедину (оп. Фирис, 2008), а мастер работа пошвечена пожичком зоз мадярского языка, та и патронимом, праве закончує и Ксения Бенчик з Нового Орахова. Єдно зоз заключеньох докторскей дисертациї Фирисевої и податак же 50 % (299) од 594 руских презвискох, а 35,5 % (186) руских назвискох мадярского походзения. По авторох найвечей руских презвискох мадярского походзения походза од мадярских общих меновнікох (медзи хторима и презвиска настали на основи занїманя особох, на основи даєдних їх прикметох або на основи местох у хторих вони або їх предки жили) або од мадярских особних менох и презвискох (Фирис, 2008: 216-219). Дзепоедни з прикладох за презвиска хтори настали на основи мадярских назвох за одредзени занїманя: Пап (од *священїк, поп*), Сакач (од *кухар*), Сабо (од *скравец*), Молнар (од *млїнар*), Югас (од *пастир*), Ловас (од *коњар*), Чордаш (од *кравар*), Човс (од *польочувар*), Дудаш (од *гайдош*), Керегярта (од *колесар*), Кетелеш (од *штрантар*), Сивч (од *скорар, кушнїр*), Катона (од *вояк*), Шайтош (од *сирар*) и др.; на основи прикметох: Надь (од *вельки*), Киш (од *мали*), Барна (од *браон*), Фекете (од *чарни*), Балог (од *лїворуки*), Лабош (од *лабати, ногати*), Надьфеї (од *главати*), Мелег (од *цепли*), Шовш (од *слани*), Шарик (од *залюштани, блатни*), Жирош (*масни*) и др.; на основи местох: Бесерминї (зоз Бесерминя), Емеди (зоз Емеду), Арваї (зоз Арви), Мученски (зоз Мученю), Салонтаї (зоз Салонти), Бодваї (зоз Бодви), Магоч (зоз Магоча), Уйфалуши (зоз Уйфалуа), Колошняї (зоз Колошнї), Кашаї (зоз Каши, т. є. Кошицох), Керестурик (зоз Керестура), Медєши (зоз Медєша), Дорокази (зоз Дороггази), Сегеди (зоз Сегедину), Радванї (зоз Радваня), Кежежди (зоз Кежежда) Макаї (зоз Макова) и др.; на осно-

ви менох и презвискох: Балінт, Микловш, Тамаш, Гайнал, Шандор, Берци, Лацко, Шимко и др.; на основи назви народох: Лендер (од Поляк), Орос (од Рус), Тот (од Словак), Рац (од Серб) и др. Дзепоедни презвиска зложени зоз двох мадярских презвискох, односно менох: Кишюгас, Рацмишка, Рацпети, Папгаргаї, Папданко, Паплацко, Папандриш и др.

Тренд же ше у рускей националней заедніци число презвискох зменшуе, а число менох звекшуе. На тото, пообшено патраци, уплївуе соживот зоз Сербами и интернационализация, та отадз, з єдного боку, Зорица, Саня, Драгана, Биляна и Желько, Деян, Драган, Синиша, а, з другого боку, Роберт, Кристиан и Дияна, Жаклина, Кристина, Анита, Виолета. Интересантне зявене же ше скрацени мена, хасновани перше як назвиска, зявюю и як официйни мена: Мая (од Мария), Сандра (од Александра), Ема (од Емилия), Ваня (од Валерия), Таня (од Тат`яна), Саша (од Александар або Александра) и др. Тиж обачлїве и пороснуце хаснованя библійских менох (напр. Давид, Сара, Ребека и др.), але и менох спрам народзена дзецка на дзень хтори по Мешацослову пошвещени даедней святей або даедному святаму (оп. Холошний, 2008).

Цо ше дотика назвискох, праве зме окончели єдно пилот-анкетоване у Основней школи Братство єдинство у Коцуре и на основи нього здобува ше упечаток же ше назвиска при основношколцох найвещей даваю пейоративно, пре визначоване дасдней тілесней прикмети або даякей гришки, але даваю ше и з цильом скрацованя менох або прикметох, по занїманю родителя або предка, як и по родней вязи.

ЛИТЕРАТУРА

- Гарди, С. Власни хлопски и женски мена у Коцуре (дипломска работа одбранена 1996), *Studia Ruthenica*, 6, Дружтво за руски язык, литературу и культуру, Нови Сад, стр. 293-304.
- Гаврилович, С. Русини у Бачкој и Срему од средине XVIII до средине XIX века у: *Годишњак Друштва историчара Војводине*, Друштво историчара Војводине, Нови Сад, 1977, стр.153-215.
- Говля, А. Мена и презвиска у Шидзе (дипломска работа одбранена 2007), *Studia Ruthenica*, 13, Дружтво за руски язык, литературу и культуру, Нови Сад, 2008, стр. 102-125.
- Дрляча, Д. *Руснаци у етнографских записох*, Дружтво за руски язык, литературу и культуру, Нови Сад, 2006.
- Дюрко, С. Власни женски мена у Руским Керестуре (дипломска работа одбранена 1999), *Studia Ruthenica*, 9, Дружтво за руски язык, литературу и культуру, Нови Сад, 2004, стр. 189-204.

- Жирош, М. *Бачванско-сримски Руснаци дома и у швецe (1745-1991)*, 1. том, Грекокатоліцка парохија св. Петра и Павла, Нови Сад, 1997.
- Киш, Г. и др. Сучасни особни мена у Руским Керестуре и Коцуре, *Творчосц*, Дружтво за руски јазик и литературу, Нови Сад, 1978, стр. 53-59.
- Кочиш, М. Фамилийни презвиска и назвиска Руснакох у Југославиј у: *Лингвистични работи* (репринт зоз: *Шветлосц*, 2, 1973, стр. 164-194) Руске слово, Нови Сад, 1978, стр. 187-218.
- Кучмаш Клеменс, А. Як настали презвиска у: *Русини / Руснаци / Ruthenians (1745-2005)*, 2. том, гл. уред. М. Фејса, ИК Прометеј, Филозофски факултет – Одсек за русинистику, Нови Сад, Културно-просветно друштво ДОК – Куцура, 2008, стр. 203-209.
- Лабош Гайдук, Л. *Руснаци у Шидзе 1990-1950*, Културно-просветне друштво Дюра Киш, Шид, НВУ Руске слово, 2010.
- Лабош, Ф. *История Русинох Бачкей, Сриму и Славоніи 1745-1918*, Союз Русинох и Украјинох Горватскей, Вуковар, 1979.
- Лађевић, М. Савремена ономастика града Н. Сада, *Прилози проучавању језика*, 4, Институт за јужнословенске језике Филозофског факултета, Нови Сад, 1969, стр.175-196.
- Лађевић, М. Лична имена у Новом Саду (1972-1975), *Прилози проучавању језика*, 13-14, Институт за јужнословенске језике Филозофског факултета, Нови Сад, 1977-1978, стр. 93-132.
- Мудри, Саламон Прилог гу историји рускеј школи у Шидзе, *Studia Ruthenica*, 3, Дружтво за руски јазик и литературу, Нови Сад, 1992-1993, стр. 208-268.
- Рамач, Јо. *Грамматика руского јазика*, Завод за уџбенике и наставна средства, Београд, 2002.
- Удвари, И. Фонетичне адаптоване мађарских словох у бачванско-сримским јазик, *Творчосц*, 11, Дружтво за руски јазик и литературу, Нови Сад, 1985, стр. 40-62.
- Фирис, Г. Презвиска мађарского походзена при бачванско-сримских Руснацох у: *Русини / Руснаци / Ruthenians (1745-2005)*, 2. том, гл. уред. М. Фејса, ИК Прометеј, Филозофски факултет – Одсек за русинистику, Нови Сад, Културно-просветно друштво ДОК – Куцура, 2008, стр. 210-228.
- Холошній, М. Мешацослов / Мисяцослов у: *Русини / Руснаци / Ruthenians (1745-2005)*, 2. том, гл. уред. М. Фејса, ИК Прометеј, Филозофски факултет – Одсек за русинистику, Нови Сад, Културно-просветно друштво ДОК – Куцура, 2008, стр. 229-249.
- Чучка, П. О чим шведочи антропонимия войвођанских Руснакох, *Шветлосц*, 1, Руске слово, Нови Сад, 1973, стр. 95-110.

SUMMARY

NAMES, SURNAMES AND COGNOMENS
IN THE RUTHENIAN NATIONAL COMMUNITY

The paper deals with the names (first names), surnames (family names) and cognomens in the Ruthenian national community. After presenting the results of the previous researches on the topic, the author concludes that the most frequent women names are Marija and Ana, followed by less frequent Helena and Melanija, and the most frequent men names are Janko, Mihajlo, Đura, Mikola and Vladimir. The situation is about the same in all Ruthenian settlements. As far as the surnames are concerned their frequency varies from settlement to settlement. Namely, there are several surnames that are more characteristic of Ruski Krstur (Nađ, Kiš, Pap, Hardi, etc.), and several of Kucura (Hromiš, Hornjak, Ruskovski, Fejsa etc.).

There is an interesting thing about Ruski Krstur because it is almost a rule for the population living in the village to recognize each other not only by surnames but also by cognomens, which are sometimes close to nicknames. A list of cognomens, in relation to official surnames, has been given in the paper. For example, there are even eight cognomens (Andriško, Bandurik, Džambas, Jeva, Makajička, Nađmiška, Poštarov and Jonov) for surname Nađ.

There are around 600 surnames for the Vojvodinian Ruthenians. More than 40 % of them are of Hungarian origin. The oldest Hungarian surnames/cognomens in the Ruthenian language emerged from the direct contacts of Slavs and Hungarians. Most of them originate from the times before the Ruthenians settlement in Bačka in the middle of the 18th century. The creation of Hungarian origine family names in Ruthenian reflects the bilinguality and the mutual life of Hungarian and Ruthenian/Rusyn nations.

БИОГРАФИЈА

Фејса Михајло (1957, Куцура) стекао је англистичко и славистичко образовање. Завршио је последипломске студије за магистеријум на Филолошком факултету у Београду 1988. (*Енглески елементи у русинском језику*) и докторске студије за докторат у Новом Саду 2000. године (*Време и вид у русинском и енглеском језику*).

Објавио је: *Англијски елементи у руским језику* (1990), *Време и вид у русинском и енглеском језику* (2005), *Функционоване конструкциј В-в у преношењу часовидових одношењох у приповедкох Гавријла Костелњика* (2009), *Нова Србија и њена русинска мањина / Нова Србија и њеј руска менишина / The New Serbia And Its Ruthenian Minority* (2010) и стотињак научно-стручних радова. Главни уредник: *Куцура некад и сад / Коцур дакеди и тераз* (2001) и *Русини / Руснаци / Ruthenians (1745-2005)* (I том 2007, II том 2009). Коаутор или коуредник: *Let's Speak English and Rusyn / Бешедуйме по анлийски и по руски* (1998), *Српско-русински речник / Србско-руски словник* (I том 1995, II том 1997) и *Руско-сербски словник / Русинско-српски речник* (2010). Са енглеског језика на русински превео је *Хамлета* В. Шекспира (1985) и *Алису у Земљи Чуда* Л. Керола (1988), а са русинског на енглески - *Информатор: Русини у Србији* Националног савета русинске националне мањине (2009).

Према критеријумима Министарства за науку Републике Србије, проф. др Фејса Михајло на Одсеку за русинистику Филозофског факултета, где ради као ванредни

професор за Русински језик, има највећи научни коефицијент. На евалуацијама студената Одсека, према критеријумима Болоњске декларације, добио је оцену 10. Он је и новинар, судски преводилац за русински језик и представник војвођанских Русина у Интеррегионалној комисији за кодификацију русинског језика Конгреса русинског језика. Члан је Академије русинске културе од 2008. године. Године 2010. добио је Награду Општине Врбас и постао један од 1.000 носилаца звања Велики ум 21. века, које додељује Амерички биографски институт.

Леона Хајдук
Нови Сад

АНТРОПОНИМИ МУШКАРАЦА И ЖЕНА И ПАТРОНИМИ РУСИНА ШИДА СА ЊИХОВИМ НАДИМЦИМА

Апстракт: У раду су евидентирани антропоними и патроними (са надимцима) Русина у Шиду у историјском и друштвено-културном контексту. Настао је као сегмент ширег истраживања специфичности Русина у вишенационалном Шиду чији су резултати презентовани у монографији „Русини у Шиду 1900-1950”. Додатна анализа докумената и литературе указала је на историјски аспект именовања, врсте фреквенцију и промене у властитим именима, као и на њихове карактеристике с обзиром на друштвено-културни живот у Шиду. Обављено истра-живање, а то му је и један од циљева, представља допринос проучавању имена и презимена Русина у Војводини, Србији и шире.

Кључне речи: антропоними-имена, патроними-презимена, културно-историјски контекст, ономастика, ономастика у русинском језику, Шид.

Рад на овој теми започет је презименима-патронимима и надимцима, а затим је проширен и на властита имена- антропониме. Основни подаци за предмет овог истраживања налазе се у књизи „Русини у Шиду 1990-1950”, као и у коришћеним документима и литератури. Циљ рада је да укаже на специфичан културно-историјски контекст давања личних имена и да допринесе будућим општим истраживањима у области ономастике, могуће нове дисциплине и у проучавању русинског језика. Мотив за ширу обраду те теме у већем обиму било је и саветовање организовано поводом дана матерњег језика у Новом Саду, 22. јануара 2011. године. Сазнања која се односе на Шид су потврда чињенице да се имена и презимена Русина у Шиду и Срему, не разликују од имена целе русинске националне заједнице и да су јединствени део, условно речено, русинске ономастике. Саветовање је управо прилика да се иницирају општа истраживања у овој области.

У овом чланку прво ће се сагледати властита имена и надимци мушкараца и жена Русина у Шиду, а потом и презимена и надимци од досељавања 1803 године до Другог светског рата и после рата до најновијег времена.

АНТРОПОНИМИЈА ЖЕНА И МУШКАРАЦА

А. Имена русинских жена 1803-1940. – Агата, Ангела, Агнеза, Ахнета, Амалија, Ана-Хања, Анастасија, Аполона, Аполонија, Аранка; - Барбара, Блаженка, Борка; - Веруна, Вероника, Вера; -Габрина, Габријела; -Хелена-(укр. ћир.Гелена); -Даница, Данилка, Ђурђица; - Ева, Евгенија, Евфимија Ема, Емилија, Ержа, ; -Златка, Златица, Зорка-Иља, Ирина, Ирена; -Јелена, Јелка, Јозефина, Јозефка; -Ката, Катарина, Каролина, Кристина, Ксенија; -Леона, Љубица; -Магдалена, Марија, Марта, Мелана Меланка, Милена; -Нада, Надежда, Наталија; -Олга, Олена, Олесја; -Павлина-Паулина; -Сара, Слава, Серафина, Славица, Смиља, Софија, Сузана; -Фебронија, Франциска; -Цецилија; -Штефанија-Штефка, Јула, Јулијана, Јустина.

Б. Имена русинских мушкараца 1803-1940. –Адам, Антун, Арон, Александар, Андрија; -Габор, Габријел, Георгиј, Гавријил, Григориј, Хрицо (укр ћир. –Грицо); Данил, Данијел, Данило, Давид, Димитриј, Дионизиј, Драгутин; -Ђура Ђурица; -Евген (Јовген), Емил; -Иван, Илија, Иринеј, Иштван; - Јаков, Јаким, Јанко, Јанош, Јелисеј, Јефрем, Јозафат, Јоаким-Јаким, Јулијан; -Захарија, Звонимир; -Карољ, Кирил, Коста, Крешимир; -Лукач, Лука; -Љубомир; -Марко, Мата, Мафтеј, Михаљ (укр. ћир Мигаль), Михајло, Микола, Милутин, Мирко, Мирон, Мирослав, Митро, Мојсеј; -Нестор; -Олег, Осиф-Јосип; -Павле, Павел, Павло; -Петар-Петро; -Радослав; -Силвестер, Симеон, Славомир, Славко, Стево, - Теодор, Тадеј, Тимотеј, Тима, Томаш, Томислав; -Ферко, Филип, Фрањо, Шандор, Штефан, Јулијан.

На изабраном узорку од 1550 уписаних ученика основне четворазредне школе у периоду од 1890-1940. године 10 најфреквентнијих женских властитих имена су:

Марија	136	Веруна	51
Ана	92	Ирина	35
Јелена, Јелка	66	Олга	32
Јулијана	57	Катарина	25
Мелана	51	Леона	23

Потом следе имена Павлина, Наталија, Нада, Цецилија, Иља, Љубица и тд. од укупно 55 варијанти. Име Нада појављује се нпр. тек од 1925. године. (В. Мудри-Ј, Саламон, Прилог историји рускеј школи у Шидзе, *Studia Ruthenica*, Нови Сад, 1992-1993, 3, 208-268).

Најфреквентнија мушка властита имена на истом узорку су:

Јанко	97	Евген-Јовген	31
Михал	90	Петар-петро	28
Ђура	87	Штефан	25
Владимир	65	Емил	24
Никола (Микола)	37	Мирон	23

По учесталости опадају од 22 до 15 пута уписана имена Андрија, Данило, Илија, Васа, Митар, Осиф, Кирил, од 56 варијанти.

Најучесталија властита имена преносила су се с колена на колена од прадедова до праунучади те је често било тешко разазнати о којем Ђури је, на пример реч, о којој и чијој Ани и којој генерацији припадају.

Нова имена русинских жена после 1940. године. – Ања, Анита, Анђелка, Анжелика, Анкица (на место старог имена Хања и Ханча). Анамарија, Маја Андреа, Бланка, Боженка, Владислава, Вера, Верица, Весна, Вишња, Гордана Дионизија, Дубравка, Ђурђица, Елизабета, Зденка, Имра, Јасмина Јелисавка, Јелица, Кајка, Лидија, Љиљана, Милка, Мира, Ружа, Невенка, Наташа, Оља, Сања, Слађана, Снежана, Споменка, Стефанија, Тања – под утицајем углавном српског и руског језика.

Нова мушка русинска имена после 1940. године. – Авел, Богдан, Борислав, Борис, Будица, Валтер, Вењамин, Ђорђе, Душан, Дарко, Зденко, Златко, Златислав Зоран, Жељко, Игор, Иринеј, Јарослав, Радован, Радослав, Ромко, Славен Фабијан.

Уочљиво је да русинска властита имена у Шиду потичу из шире европске хришћанске културе, као и старије и новије словенске, а опажа се и утицај мађарске културе. На истом средњоевропском простору, на којем су живели Русини, (Рутени, Малоруси) у раном средњем веку и касније под Хабсбуршким и Аустроугарским царством мешали су се са Пољацима, Чесима, Словацима, те се то опажа и међу именима и презименима у Шиду (имена Сузана, Палко, презимена Олеар, Фаркаш). Неколико мађарских имена записано је као русинско крштено име: Аранка, Иштван, Ержа, онако како су била уписана у Куцури, одакле су се, углавном, први Русини доселили у Шид. Име Ержа је нестало, Иштван је и тако био Штефан, а када су родитељи хтели да упишу име Аранка, свештеник их је упутио на име Златица и тако је остало.

Живот у национално мешовитој средини водио је ка прихватању правих српских имена као што су: Синиша, Душан, Жељко у чисто русинским браковима, а посебно у национално мешовитим.

Евидентирање русинских властитих имена не би било потпуно,

ако се не би споменуло да сваки мушкарац и жена имају два имена – једно записано у матичним књигама и друго у русинском изговору још и са додатим надимком. Тако постоје: скраћена властита имена, хипокористици, русинска имена у српском изговору, надимци. То илуструју наведени примери.

Додата лична имена мушкараца и жена: - *скраћена*: Амалија-Амала, Анастасија-Нашча, Евгенија-Генка, Елизабета-Бета, Јелена-Јелка, Катарина-Ката, Јулијана Јулка, Кценија-Сена, а код мушкараца Александар-Алекса-Шандор, Антун-Антоњ и Туна (из хрватског), Борислав-Борис, Силвестер-Силво, Симеон-Шимко и тд; - *хипокористици*: код жена од Амалија-Амалка, од Веруне-Верунка, Ане-Ханча, Иље-Иљча, Марије-Марча, а код мушких имена од Емил-Емилко, Микола-Миколка, Петрик, Митрик, Влатко и тд. Таква имена, као и додата имена Брата, Бата, Сека изражавала су емотивни однос према деци и у породици. Међутим, има и хипокористика који значе властита имена као што су Меланка, Златица, Верунка, Ђурица, али постоје и случајеви где су хипокористици коришћени до старости. на пример, свештеник Никола Ердељи мл. до старости је био Миколка, Марија Дорокази Марча, Леона Радвањ Леонка; - *скраћена имена у духу српског језика* су: Влада, Дена (од Денчи), Павле, Пера Паја, Стева, Сима. Сваки Русин Кирил је био Ћира, а Михајло Мишко; - *додата имена тзв. надимци*, настали у друштвеној средини давана су по занимању, родној вези, некој телесној особини, некада и нехумано - с поругом. У тој групи нађена су следећа имена: Брата, Бата, Бела, Беља, Бандика, Хечко, Дебела Хања, Дон Емилио, Ђутан, Друмар, Економ, Жицар, Ицик, Куна, Микан, Мићурка, Мирчо, Моша, Неми Јанко, Ока, Рус, Сека, Срећа, Ташћар (Птичар), Хаим, Чарњика, Ћоса, Циндер, Цар, Цмар, Шути, Шуца, Шмујдов.

Превођење русинских имена. – У периоду од 1811. до 1858. године када су матичне књиге вођене на обавезном латинском језику русинска имена су била записивана по том правопису. Тада читамо имена Joakim, Michael, Paul, Maria, Basillius, Georgius. Потом се властита имена записују у духу хрватског, а затим српског језика. И у прошлости и сада имена Иља, Олена, и Хелена (укр. ћир. Гелена), углавном су записана као Јелена па се ова лепа имена код Русина губе, уколоко родитељи не инсистирају на њиховом евидентирању у духу русинског изговора.

НЕШТО О РУСИНСКИМ ПРЕЗИМЕНИМА И НАДИМЦИМА

Први Русини, досељени у Шид 1803. године у 40 породица имали су 29 презимена и то: Јарабек, Данчо, Абођи, Кулић, Јухас, Варга, Ујфалуши, Фирис, Захорјански, Лабош, Прегун, Ходак, Хома, Вадаски, Кањух, Торма Колбас, Ковач, Илијаш, Рошгаш, Радвањ, Рускаи, Сич, Сабов, Еделински, Сегеди, Киш, Керестури и Рац (Лабош-Гайдук, Ј, Руснаци у Шидзе 1900-1950, Шид, 2010, 30).

Пошто се популација повећавала, порастом наталитета и даљом миграцијом повећавао се и број (варијанте) презимена. У већ споменутом раду В. Мудри-Ј. Саламон регистрована су 224 презимена ученика уписаних у основну школу од 1890. до 1975. године са приказаном фреквенцијом. Највише ученика уписано је са презименом Кањух – 92, Хорњак, - 74, Данчо -72, Миклош -60, Ждињак – 59, Еделински -53, Нађ – 46, Киш -45, Лабош 44 и тд. Регистрована су и типична бачиначка презимена Скубан, Папуга, Међеша, Дајко, Рац, Ковач, Кечкеш, затим типична беркасовачка, Саламон, Торма-Хрин, Балашићак, Лусканци и презимена из Бикич Дола, Хнатко, Сокол, Лазор, Фајфрич, Бобаљ. Било је то већ време када је уведено основно осмогодишње школовање.

Не мали број русинских презимена из Шида губе се већ после Првог светског рата и касније. Нема више породица Абођи, Бики, Бођвански, Варга, Хербут, Гадњај, Гајдош, Дороцки, Дудаш, Дудок, Ердељи, Жубрик, Кашћак, Керегђарто, Коцурски, Козак, Колода, Колесар, Левенски, Мађар, Маљик, Мудри, Новта, Обровски, Пљаскаш, Пастовнићки, Перунски, Петровић, Пељха, Семан, Тимко, Ујфалуши, Фирис, Фунтош, Фаркаш, Шљивак. Више презимена немају трага у Шиду јер су то била презимена службеника крижевачког властелинства, свештеника, ч.с. василијанки и ученица из манастирског конвикта.

Надимци уз презимена који су евидентирани међу Русинима у Шиду различитог су порекла: - донета из Куцуре и Крстура или још из прикарпатја(Абоді-Нірчак-Ніряк, Барна-Ждиняк, Барна-Шути, Пастовнићки-Коцурског, Торма-Хрин, Бики-Геци, Еделински-Балтар, Гарди-Олекса, Гарди-Мишканьово); двојна презимена настала доласком зета на женин грунт, тако да је и женино и мужевљево презиме задржано кроз генерације (Бодљвански-Бучко, Сегеди-Тимко, Тимко-Гача, Данчо-Парчетић, Майхер-Кетелеш, Канюх-Барянош, Миклош-Кулич, Когут-Миклош, Киш-Рацки, Киш-Геци и Киш-Медеша, Лукач-Рибар, Митров-Горбатого, Сидорово, Жимново, Југасово, Надь-Виславски, Чакан-Сегеди-

Магоч, Чижмар-Магоч, Сегеди-Томаш., Шандор-Кралош, Шлівак-Фаркаш); – оригинални надимци настали у заједничком животу и раду (Срећа, Друмар, Ђурдина, Хечко, Жицар, Економ, Куна, Микан, Суботар, Паприкар, Ковач-ковачеви, Ташчар-Птичар, Цмар, Циндер, Микан Шпира).

Посебно треба споменути и промене презимена под утицајем администратора-пописивача. Многа савремена русинска презимена настала су при попису колониста због селидбе о чему пишу научници (др Е. Барич, Ђ. Биндас, др Р. Јеремић, др П. Чучка, др М. и М. Жирпш др Х. Костељник и др). Досељавањем у Шид под утицајем српског језика, русинско „Гарновски” (укр. ģир.) записано је као Арновски и Харновски, „Галај” као Халаја и Калај, „Гаврилчак” како је било у старим матичним књигама (од „Гаврило”), записује се као Харвилчак. Такође је интересантно да је у 19. веку записано презиме Грајцар, које је донето из Куцуре, а од Нагодбе оно се бележи као Крајцар. На сличан начин се мења и презиме Сабол од Сабов, Дорокази од Дорогхази, Миклош од Микловш. презиме Новта је понегде записано као Нота, Мањко као Мањков, Бујила је записано као Буила и тако је остало, Рошташ је преведено на Росташ, Чижмар на Чизмар (код Срба је то било Чизмација па Чизмић). Под утицајем српског језика, такође, презиме Фајфрич записује се као Фајфрић, а Џуцар као Ђуђар.

У поређењу са сличним подацима из других места где живе Русини (где, како је познато, не постоје велике разлике у варијантама) овај рад ће бити допринос анализи и налажењу паралела између антропонимије и патронимије житеља Војводине, као и допринос синтези на нивоу ономастике војвођанских Русина.

Леона Гайдук
Нови Сад

АНТРОПОНИМИ ХЛОПОХ И ЖЕНОХ И ПАТРОНИМИ РУСНАЦОХ ШИДУ ЗОЗ ЇХ НАЗВИСКАМИ

Абстракт: У работи евидентовани антропоними и патроними (зоз назвисками) Руснацох у Шидзе у истирийним и дружтвено-културним контексту. Робота настала як сегмент ширшого вигледованя особеносцох Руснацох у вецейнационалним Шидзе, чийо резултати презентовани у монографіі „Руснаци у Шидзе 1900-1950», Шид, 2010. Додатна анализа документох и литератури указала на историйни аспект менованя, файти, фреквенцију и прѣменки менох и презвискох, як и на їх характеристики з оглядом на дружтвено-културни живот у Шидзе. Окончене вигледоване, а то му и еден з циљох, представя допому виучованю менох и презвискох Руснацох у Войводини, Сербіи, та и ширше.

Ключни слова: антропоними-мена, патроними-презвиска, културно-историйни контекст, ономастика, ономастика у руским язичу, Шид.

Робота на тоту тему почала зоз презвисками-патронимами и назвисками, а потим є преширена и на антропоними-особни мена. Основни податки за тоту материю находза ше у кнїжки „Руснаци у Шидзе 1900-1950», як и у похаснованих документох и литератури. Циљ работи указац на специфични историйни и културни контекст менованя и помогнуц будучим общим вигледованьом у обласци ономастики, можлївей nowej дисциплини у виучованю руского язика. Мотив за спатранє тей теми у векшим обсягу було и совитоване организоване з нагоди медзинародного дня мацеринского язика у Новим Садзе, 22. януара 2011. року. Спознаня зоз Шиду служа як потвердженє же ше мена и презвиска Руснацох у Сриме не розликую од менох у цалей рускей националней заедници и же су единствени зоз тоту часцу войводянскей ономастики. Совитоване праве нагода же би ше порушали общи вигледованя зоз рускей ономастики.

У тей статї перше ше спатра особни и додати мена хлопох и женох Руснацох у Шидзе, а потим и презвиска и назвиска од при-сельованя 1803. року по Другу шветову войну и по войни до най-новших часох.

АНТРОПОНИМИЯ ЖЕНОХ И ХЛОПОХ

А. Мена руских женох (1803-1940. рок). – Агата, Ангела, Агнеза, Агнета, Амалия, Ана, Анастазия Аполона, Аполония, Аранка; – Барбара, Блаженка, Борка; – Веруна, Вероника, Вера; – Габрина, Габриела, Ганя, Гелена; – Даница, Данилка, Дюрдїца; – Ева, Евгения, Елена, Елка, Ема, Емилия, Ержа, Евфемия; Златица, Златка, Зденка, Зорка; – Иля, Ирина; – Йозефина, Йозефка; – Ката, Катарина, Каролина, Кристина, Ксения; – Леона, Любица; – Магдалена, Мария, Мартица, Марта, Мелана, Меланка, Милена; – Нада, Надежда, Наталия; – Олга, Олена, Олеся; – Павлина; – Розалия; – Сара, Слава, Серафина, Славица, Смиля, София, Сузана; – Феброна, Франциска; – Цецилия; – Штефания; – Юла, Юлиана, Юстина.

Б. Мена руских хлопох (1803-1940. рок). – Адам, Антонь Арон, Александер, Шандор, Андрий; – Бартол, Богдан; – Василь, Владимир, Владислав; – Габор, Габриел, Георгий; Гавриїл, Григорий, Грицо, Данил, Даниел, Давид, Димитрий, Дионизий, Драгутин, Дюра, Дюрица; – Евген, Емил, Елисей, Ефрем; – Захария, Звонимир; – Иван, Ириной, Иля, Иштван; – Йовген, – Йозафат, Йоаким; – Кароль, Кирил, Коста, Крешимир; – Лукач, Лука, Любомир; – Марко, Мата, Мафтей, Мигаль, Михайло, Микола, Милутин, Мирко, Мирон, Мирослав, Митро, Мойсей; – Нестор; – Олег, Осиф-Йосип; – Павле, Павел, Павло, Петро; – Радослав; Силвестер, Симеон, Славомир, Славко, Стево, Штефан; Теодор, Тадей, Тимотей, Тима, Томаш, Томислав; – Ферко, Филип, Франьо, Штефан, Юлиан, Яков, Яким, Янко, Янош.

На избраним прикладзе од 1550 уписаних школярох основней штирирочней школи у периодзе 1890-1940. року 10 найфреквентнейши женски мена то:

Мария	136	Веруна	51
Ана	92	Ирина	35
Елена, Елка	66	Олга	32
Юлиана	57	Катарина	25
Мелана	51	Леона	23

Потим шлїдза мена: Павлина – 20, Наталия – 18, Нада – 16, Цецилия 11, Иля – 9, Любица – 7 и так далее од вкупно 55 розличних женских менох (В. Мудри-Я. Саламон, Прилог историї рускей школи у Шидзе, Нови Сад, *Studia Ruthenica*, 1992-1993, 3, 208-268).

Найфрекветнейши хлопски мена у истим прикладзе то:

Янко	97	Йовген	31
Михал	90	Петро	28
Дюра	87	Штефан	25
Владимир	65	Емил	24
Микола	37	Мирон	23

Шлїдза мена: Андрий – 22 раз, Данил 19, Илия 18, Василь, Митро и Осиф по 16 раз, Кирил 15 раз и так далей од 56 рижних менох у спатреним периодзе.

Перши найчастейши мена женох и хлопох преношели ше од дїда на оца, од оца на сина и так у малочисленей популациї було часто чежко розпознац о хторим Дюрови, або Ани слово, зоз хторей є фамелиї, хторей генерації припада.

Нови мена руских женох после 1940. року. – Аня, Анита, Анделка, Анжелика, Анкица. место Ганча, Анамария-Мая, Андреа; – Бланка, Боженка; – Владислава, Вера, Верица, Весна, Вишня, Гордана, Дионизия, Дубравка, Дюрдїца, Елизабета, Зденка, Єлисавка, Єлица, Имра, Кайка, Лидия, Лїляна, Милка, Мира, Ружа, Невенка, Наташа (место Наталия), Оля (место Олга), Саня, Сладяна, Снежана, Споменка, Стефания, Таня, Ясминка-Ясна (под уплївом и русийского и сербского языка).

Нови мена руских хлопох после 1940. року. –Авел, Богдан, Борис, Борислав, Будица, Валтер, Венямин, Дьорде, Душан, Дарко, Иван, Зденко, Златко, Златислав, Зоран, Желько, Игор, Ириней, Радован, Радослав, Ромко, Славен, Фабиян, Ярослав.

Як мож обачиц, особни мена Руснацох у Шидзе походза зоз ширшей европскей християнскей култури, як и старей и новшей славянскей, а обачлїви и уплїв мадыарскей култури. На истим штредньоевропским просторе на котрим жили Руснаци (Русини, Малоруси) у вчасним штреднїм вику и познейше, у Габзбургским и Австроугорским царстве, мишали ше зоз Поляками, Словаками и Чехами, та ше тото обачує и медзи менами у Шидзе (Сузана-Зуза). Даскельо мадыарски особни мена записани як кресцени, Аранка, Иштван, Ержа, так як були записани у Коцуре одкаль ше Руснаци приселели до Шиду. Мено Ержа нестало, Иштван бул и так по руски Штефан, а кед родичи сцели записац мено Аранка, паноецц их наведол же то ма буц Златица и так на далей остало.

Живот у национално мишаним штредку водзел гу прилапйованю и правих сербских менох, Синиша, Душан, Желько, у чисто руских малженствох, а окреме у национално мишаних.

Евидентоване руских особних менох не було би подполне кед би ше не спомло же углавним кажди хлоп и жена маю два мена – едно записане у матрикули, а друге у руским вислову, або додате. Так ест: скрацени особни мена, гипокористики, посербени руски мена, додати други мена – назвиска (по занїманю, фамилийней вязи, тілесних прикметох, животних ситуацийох у котрих настали и тому подобне). Тото илиструю обачени приклади.

Додати особни мена хлопох и женох: (скрацени) – Амалия-Амала, Анастазия-Наша, Евгения-Генка, Елизабета-Бета, Єлена-Єлка, Катарина-Ката, Юлияна-Юла, Ксения-Сена, як уж горе наведзене, а при хлопох Александер-Алекса, Шандор (по мадярски), Антонь-Туна (по горватски), Борислав-Борис, Силвестер-Силво, Симеон-Шимко и так далей; гипокористики женох, наприклад од мена Амала-Амалка, Веруна-Верунка, Ганя-Ганча, Иля-Ильча, Маря-Марча и так далей, а хлопох од Емил-Емилко, Микола-Миколка, Петрик, Митрик, Владко и так далей. Таки мена, як и мена Бата, Брата, Сека виражовали любосц гу дзецом.

Медзитим, ест и гипокористики котри знача власни мена: Меланка (Тимко), Златица (часна шестра Златица Лабош), Верунка (Верунка Кечкеш), Дюрица (Дюрица Шлявак, Еделински). Тиж так, запаметани и случаї кед власни мена хасновани як гипокористики до старосци, нпр. о. Микола Ерделї мл. вше бул за Шидяньох паноец Миколка, проф. др Емил Гнатко, познати як Емилко, Мария Дорокази вше Марча, Леона Радваньова вше була Леонка; посербени власни мена як назвиска: Влада, Дена (од Денчий), Чира (од Кирил), Мишко, Павле, Пера, Пая, Стева, Сима (од Симеон-Шимко). Шицки „Михалове» у Шидзе волани Мишко, а Кирилове Чира (ґира).

Додати мена, назвиска у дружтвеним штредку (сербски „шпиц намен»), давани по занїманю, родней вязи, тілесней прикмети, та и поспердно за даяку хибу, наставали у рижних животних ситуацийох. З тей групи зазначени тоти мена: Бата, Била, Брата, Бандика, Бея, Гечко, Дебела Ганя, Дон Емилио, Дютан, Друмар, Економ, Жицар, Ицик, Куна, Микан, Мичурка, Мирчо, Моша, Неми Янко, Ока, Рус, Сека, Среча Тацар, Хаим, Чарніка, Чоса, Циндер, Цар, Цмар, Шути, Шуца, Шмуйдов и други.

Прекладане руских манох. У часох 1811-1868. року кед матрикули водзени на обовязним латинским язичу руски мена були записовани по тим правопису. Теди читае мена: Joakim, Michael, Paul, Maria, Basillius, Georgius и тому подобне. И у тих старих и у нових до терашніх часох Иля, Олена и Гелена углавним записани як Єлена, та ше тоти красни мена траца кед родичи не инсистую на їх записованю по руским вислову.

ДАЦО О РУСКИХ ПРЕЗВИСКОХ И НАЗВИСКОХ У ШИДЗЕ (ПАТРОНИМИ)

Перши Руснаци, приселенци до Шиду, од 1803. року у 40 фамилийох мали 29 презвиска и то були: Ярабек, Данчо, Абодї, Кулич, Югас, Варга, Уйфалуши, Фирис, Загорянски, Лабош, Прегун, Ходак, Хома, Вадаски, Канюх, Торма, Колбас, Ковач, Илияш, Рошташ, радвань, Сич, Рускаи, Сабов, Еделински, Сегеди, Киш, Керестури и Рац (Л. Гайдук, Руснаци у Шидзе 1900-1950, 30).

Як ше популация звекшовала не лем з наталитетом, але и зоз дальшу миграцию так ше звекшовало и число (варианти) презвискох). У уж спомнутей работи В. Мудри-Я. Саламон зазначели 224 презвиска школярох уписованих до школи од 1890. до 1975. року зоз їх фреквенцию. Найвещей школярох було уписане зоз презвиском Канюх – 92, потим Горняк – 74, Данчо – 72, Миклош – 60, Ждиняк – 59, Грайцар – 56, Еделински – 53, Надь – 46, Киш – 45, Лабош – 44 и так далей. У регистру школярох записани и типични бачински презвиска: Скубан, Папуга, Медеши, Дайко, Рац, Ковач, Кечкеш, типични беркасовски: Саламон, Боднар, Торма-Хрин, Балащак, Лусканци и презвиска зоз Бикич Долу: Гнатко, Сокол, Лазор, Файфрич, Бобаль. Були то уж часи кед запровадзене осемрочне основне школоване.

Не мале число руских презвискох уж по Першей шветовой войны почало нестает. Нет вещей Абодїйових, Бикийових, Бодьванскових, Варгових, Гербутових, Гадняйових, Гайдошових, Дороцкових, Дудашових, Ердельових (Яковових), Дудових, Жубрикових, Кашакових, нет шидянских презвискох як цо то були: Керегярто, Коцурски, Козак, Колода, Колесар, Левенски, Мадяр, Малік, Мудри, Новта, Обровски, Пляскач, Пастовніцки, Перунски, Петрович, Пельга, Семан, Тимко, Уйфалуши, Фирис, Фунтош, Фаркаш, Шлївак.

Вещей презвискох не маю шлїд у Шидзе прето же то були, службенїки владического панства, священїки и їх дзеци, ч.ш. василиянки, новички и школярки зоз конвикту.

Назвиска яки исную у Шидзе медзи Руснацами рижного походзения: даедни принешени зоз Коцура и Керестура, або ище зоз Горніци (Абодї-Нирчак-Нїряк, Барна-Ждиняк, Барна-Шути, Пастовніцки-Коцурского, Торма-Хрин, Бики-Геци, Еделински-Балтар, Гарди-Олекса, Гарди-Мишканьово). Вещей назвиска, у ствари, двойни презвиска, а настали кед хлоп пришол до хижки за присташа, так же затримане и женске и хлопске презвиско през вещей генерацийі: Бодьвансково по першим малженству жени були и

Бучково, Гачово були по баби Сегедийово, а по мацери и Тимково, єдни Данчово волани и Парчетичово, Майхерово-Кетелешово, Канюхово и Баряношово, Миклошово-Куличово, а єдни Когутово и Миклошово, Кишово, наприклад, були Киш-Рациково, Киш-Гецийово и Киш-Медсшово, Лукачово-Рибарово, а Митрово були Митрово-Горбатого, Митрово-Сидорово, Югасово, Жимново, Надь-Виславсково, Чаканово-Сегедийово-Магочово, Тимково-Сегедийово, Сегедийово-Томашово, Чижмарово-Магочово, Шандорово-Кралошово, а Шліваково-Фаркашово. Було и вещей оригинални назвиска достати у заєдніцким живце и работи як цо то: Среча, Друмарово, Дюрдиново, Гечково, Жицарово, Миканово, Економово, Куново, Соботарово, Папригарово, Ковачово (ковальово), Тащарово, Циндерово, Цмарово, Микитово, Шпирово.

Окреме треба спомнуц и пременки менох и презвискох под уплївом администрації – пописовательох. Велї сучасни руски презвиска настали на Горніци при пописованю пре селїдбу, о чим пишу науковци (др Е. Барич, Дю. Биндас, др Р. Єремич, др П. Чучка, М. и М. Жирош, др Г. Костельник и др.) По присельованю до Шиду, наприклад, руске *Гарновски* записане по сербски як Арновски и Харновски, *Галай* записане як Халая и Калай та остали Калайово. *Гаврилчак*, хторе походзи од Гаврил, тераз пременете на Гарвилчак, односно по сербски Харвилчак, а у найстарших матрикулох було писане *Гаврилчак*. Тиж так цикаве же у старших рокох, значи по присельованю, були записани презвиска *Грайцар*, так ше писали и у Коцуре, а од Нагодби вони шицки записовани зоз латинку як Крайцар. Так у матрикулох у Шидзе єст и Грайцарових и Крайцарових. На исти способ ше меняло записоване Саболових (од Сабов на Сабол), Дорогхази до Дорокази, Микловш до Миклош, Новта дагдзе записане як Нота, а вше були Новта, Манько ридко записане и як Маньков, Буїла як Буила та так и остало, Рошташ преложене як Росташ, а Чижмар як Чизмар (по сербски, Чизмаджия постал Чизмич). Под уплївом сербского языка презвиско Файфрич записую як Файфрить (Файфрић), а Джуджар Дюдяр (Ђуђар).

У поровнаню зоз подобнима приказами зоз других местох дзе жию Руснаци (дзе ше, як познате, не зявюю вельки розлики у вариантах), тотя статя будзе допомога анализи и находзеню паралелох медзи антропонимию и патронимию другох войвовдянских жительох, як и допомога синтези на уровню ономастики при Руснацох Войводини.

ДОКУМЕНТИ И ЛИТЕРАТУРА

1. Матичне књиге крштених (Protocollum Baptizatorum Ecclesia Graeco Catolica Shidensis), 1811-1852, 1852-1864, Архив Срема, Сремска Митровица
2. Матичне књиге умрлих, 1864-1900, СО Шид
3. Мудри, Саламон Прилог гу историї рускей школи у Шидзе, *Studia Ruthenica*, Нови Сад, 1992-1993, 3, стр. 208-268.
4. Лабош- Гайдук, Ј. *Руснаци у Шидзе 1900-1950*, Шид, 2010, стр. 1-602.
5. Жирош, М. Цо мученьски (мађарски), керестурски и коцурски презвиска и назвиска бешедую, *Studia Ruthenica*, Нови Сад, 1992-1993, 3, стр. 106-112.

SUMMARY

This work shows antroponymes and patronymes (with nicknames) of Rusyns from Sid in the historic and sociocultural contexts. It is a segment of the wider research of Rusyn national community in multinational Sid. These results have been presented in the monography *Rusyns in Sid from 1900 to 1950, Sid -Novi Sad, 2010*. A further analysis of documents has enabled making of the registry of male and female proper names and surnames, and has also shown the historic aspect of naming, the category, frequency and changes, considering Rusyn social life and environment in Sid. One of the goals of this research work is to contribute to onomastics – the research of Rusyn proper names and surnames in Vojvodina, Serbia and wider.

БИОГРАФИЈА

Леона (Лабош) Хајдук рођена је у Шиду 1935. године. Дипломирани је педагог, сада пензионерка, а радила је као просветни саветник у педагошком заводу Војводине 1973-1991. Објавила је више од 130 чланака на српском и делимично на русинском језику, две мање студије и три приручника из области опште и школске педагогије и дидактике. У пензији се занима завичајном историјом. Објавила је књиге: *Беркасово од Деспотовца до данас* (коаутор др В. Хајдук), Шид-Нови Сад, 2003, 5-399, *Руснаци у Шидзе 1900-1950*, Шид Нови Сад, 2010, коаутор је и уредник зборника *Руснаци у Шидзе и околних местох*, Шид-Нови Сад, 2007. Живи у Новом Саду.